

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLER ARASI ULUSLARARASI İLİŞKİLER
FAALİYETLERİ: TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ ÖRNEĞİ

FATMA NUR ŞİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. YUSUF SAYIN

KONYA-2023

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma Nur ŞİK		
	Numarası	20810401003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Yerel Yönetimler Arası Uluslararası İlişkiler Faaliyetleri: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Fatma Nur ŞİK

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma Nur ŞIK		
	Numarası	20810401003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Yerel Yönetimler Arası Uluslararası İlişkiler Faaliyetleri: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Örneği			

Küreselleşmeyle birlikte uluslararası arenada daha görünür hale gelen ve halka en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetim birimleri; insanı temel alan, ekonomik, siyasal ve kültürel iş birliği araçlarından da istifade eden ve küresel ölçekteki fikir ve uygulamaların yerel düzeyde etkinlik kazandığı bir diplomasi uygulamaktadır. Etkin hizmet üretme gayesi ve yerel düzeyde yaşanan problemlerin sınır ötesi boyutları, ulus altı yönetim birimlerini kendi çabaları ile ya da yerel yönetim birlikleri aracılığı ile iş birliği yapmaya yöneltmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, yerel yönetimlerin uluslararası iş birliğine gitme nedenlerini incelemek, Türkiye'deki 148 yerel yönetim biriminin de arasında bulunduğu uluslararası iş birliği kurumlarından Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin yerel yönetim birimleri arasındaki iş birliğini artırmaya yönelik sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetlerini ele almak ve bu faaliyetlerin kültürler ve medeniyetler arasındaki diyalogun geliştirilmesinde katkısı olup olmadığını araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kardeş Şehir, Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB), Yerel Yönetimler, Yerel Diplomasi, Uluslararası İş Birliği

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Fatma Nur Şık		
	Student	20810401003		
	Department	Political Science and Public Administration/Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Yusuf SAYIN		
Title of the Thesis/Dissertation	ACTIVITIES IN INTERNATIONAL RELATIONS OF LOCAL GOVERNMENTS: THE CASE OF UNION OF TURKISH WORLD MUNICIPALITIES			

Local government units, which have become more visible in the international arena with globalization and are the closest service units to the public; it implements a diplomacy that is based on people, benefits from economic, political and cultural cooperation tools, and where global ideas and practices become effective at the local level. The aim of producing effective services and the cross-border dimensions of the problems experienced at the local level have led subnational government units to cooperate with their own efforts or through local government unions. The main purpose of this study is to examine the reasons for local governments to cooperate internationally and to discuss the social, cultural and economic activities of the Union of Turkish World Municipalities, one of the international cooperation institutions that includes 148 local government units in Türkiye, to increase cooperation between local government units. and to investigate whether these activities contribute to the development of dialogue between cultures and civilizations.

Keywords: International Cooperation, Local Governments, Local Diplomacy, Sister City, Union of Turkish World Municipalities (UTWM).

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TABLO LİSTESİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Yerel Yönetim Birimleri ve Yerel Dış Politikanın Kavramsal Çerçevesi	6
1.1.1. Paradiplomasi.....	6
1.1.2. Kurucular Diplomasisi	8
1.1.3. Yerel Dış Politika ve Ulus-altı Dış Politika.....	8
1.1.4. Beledî Uluslararası İlişkiler ve İş birliği.....	9
1.1.5. Şehir Diplomasisi.....	9
1.1.6. Kardeş Şehircilik.....	13
1.2. Yerel Dış Politikanın Teorik Çerçevesi	16
1.2.1. Yerel Diplomasinin Gelişmesinde Etkili Olan Faktörler.....	17
1.2.2. Yerel Diplomasî Türleri.....	20
1.2.3. Yerel-Merkez İlişkisi	20
1.3. Literatür Taraması	21

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ULUSLARARASILAŞMA FAKTÖRLERİ

2.1. Yerel Yönetimlerin Uluslararasılaşmasında Yapısal Kaynaklı Faktörler	27
2.1.1. Ülkenin İdari Yapısı ve Yasal Çerçeve.....	27
2.1.2. Tarihi ve Kültürel Alt Yapı.....	32
2.1.3. Coğrafi Konum ve Coğrafi Benzerlik.....	34
2.1.4. Merkezi Yönetimin Küresel Siyaset Anlayışı	35
2.1.5. Yerel Yönetim Birimlerinin Maddî İmkanları.....	37
2.2. Yerel Yönetimlerin Uluslararasılaşmasında Çıkar Kaynaklı Faktörler	38
2.2.1. Ekonomik.....	38

2.2.2. Eğitim.....	39
2.2.3. Küresel Barışa Katkı ve Güvenlik	40
2.2.4. İnsani Yardım	42
2.2.5. Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı.....	43
2.2.6. Temsil	43
2.2.7. Ağ Oluşturma ve Markalaşma	44
2.3. Demokratikleşme	45
2.4. Küreselleşme	47
2.5. Küyerelleşme.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ

3.1. Genel Bilgiler	51
3.1.1. Misyonu ve Vizyonu.....	52
3.1.2. Birliğin Kuruluşu ve Hukuki Statüsü.....	52
3.1.3. Birliğin Amacı ve Sunduğu Hizmetler	55
3.1.4. Birliğin Örgüt Yapısı	55
3.1.4.1. Genel Kurul.....	56
3.1.4.2. Yönetim Kurulu	58
3.1.4.3. Birlik Başkanı ve Eş başkanlık	59
3.1.4.4. Denetim Kurulu	60
3.1.4.5. Yüksek Danışma Kurulu.....	60
3.1.4.6. Genel Sekreterlik	60
3.2. Üyelikler.....	61
3.2.1. Birliğe Üyelik ve Üyelikten Çıkma	61
3.2.2. Birliğe Üye Olan Belediyeler ve Birlikler	62
3.3. Birliğin Mali Yapısı	64
3.3.1. Birlik Gelirleri.....	64
3.3.2. Birlik Giderleri.....	66
3.3.3. Birlik Bütçesi	66
3.4. Birliğin Faaliyetleri	67
3.4.1. Kent ve Kent Yönetimi	67
3.4.2. Belediye Hizmetleri	67
3.4.3. Sosyal ve Kültürel Hizmetler.....	67
3.4.4. Eğitim Faaliyetleri	70
3.4.5. Uluslararası İlişkilerin Geliştirilmesi.....	74

SONUÇ	79
KAYNAKÇA.....	86

TEŞEKKÜR

Tez konusu belirleme sürecimde, görev alanı halkın mahallî müşterek niteliğindeki ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada yer almasının ilginç bir konu olduğunu gördüm ve danışman hocam ile görüşmem sonrasında tez çalışmamı bu konu üzerine kurgulama kararı aldım. Tez yazım sürecimde birçok zorlukla karşılaştım ama bu süreçte her zaman maddi manevi yanımda olan ailem sayesinde karşıma çıkan tüm zorlukları aştım.

Bu çalışma sürecinde başta hiçbir konuda desteklerini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Yusuf Sayın'a, görüş ve önerileriyle tez sürecime vermiş oldukları desteklerden ötürü Prof. Dr. Önder Kutlu, Doç. Dr. Hikmet Selahattin Gezici, Öğr. Gör. Dr. Mahmut Sami Aldur ve Doktorant Ayhan Gürbüzer hocalarıma sonsuz teşekkür ederim. Beni bu günlere getiren, maddî ve manevî desteğini esirgemeyen, her anımda yanımda olan, düştüğümde daha güçlü kalkmamı sağlayan babam Muharrem Şık, annem Havva Şık ve canımdan öte kardeşlerime destekleri için şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

Diplomasi, devletlerarası ilişkilerle ilgili bir bilim dalıdır. Devletlerin uluslararası konularda diğer devletlerle müzakere etmeleri, ulusal çıkarlarını korumaları gibi konu başlıklarını kapsamaktadır. Fakat günümüzde uluslararası ilişkiler, küresel barışı inşa etmek gayesiyle bölgesel ve yerel düzeyde de ciddiyle sürdürülmektedir (Baş, 2017: 30). *Yerel diplomasi* kavramı, yerel yönetimler tarafından yürütülen uluslararası ilişkiler olarak tanımlanmaktadır. Yerel yönetimlerin küresel politikalara katılımı konusunda küreselleşme olgusunun büyük oranda katkısı olduğu ifade edilmektedir. Yerel yönetim birimleri; ulusal çıkarlarını savunmak, merkezi idarenin ulusal dış politikalarını destekleyici faaliyetlerde bulunmak ve diğer ülke yerel yönetim birimleri ile küresel ölçekte ortak projelerde yer almak amacıyla uluslararası ilişkiler faaliyetlerini yürütmektedirler (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 279).

Tarih sahnesinde kentler arasında gerçekleştirilen birçok diplomatik ilişki olduğu ifade edilmektedir. Fakat kentler arası diplomatik ilişkiler bilimsel olarak Kuzey Avrupa bölgesinde yer alan bazı kentler tarafından 14. yüzyılda ticari değerlerini korumak amacıyla kurulan Hanseatic Birliği'ne dayandırılmaktadır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 279). Endüstri Devrimi sonrasında kentlerin yoğun göç almaları onları uluslararası alandaki menfaatlerini korumaya ve birlikte hareket etmeye yöneltmiştir. Son iki asırda kırsaldan şehir merkezlerine doğru yaşanan sürekli göçler kentleşme oranını daha da artırmıştır. Kentsel alanlarda yaşanan sorunlara ortak çözüm arayışları kentleri komşu ülke kentleri ile ortak projeler yapmaya, ulusal sınırların dışına çıkarak farklı bilgi ve tecrübe kazanmak için çeşitli ortaklıklar kurmaya itmiştir.

1913 yılında Belçika'da kurulan Uluslararası Yerel Yönetim Birliği bu doğrultudaki ilk gelişme olmuştur. Fakat 1914 yılında ortaya çıkan ve tüm kentlerin önceliklerini değiştiren I. Dünya Savaşı'ndan ötürü yeterli başarı sağlanamamıştır. Bir diğer önemli girişim ise II. Dünya Savaşı sürecinde ağır hasarlar alan kentler arasında hızlıca yaralarını sarmak ve toplumsal huzur ve barış ortamını sağlamak gayesiyle 1957 yılında kurulan Birleşmiş Kentler Örgütü olmuştur (Baş, 2017: 30).

Türkiye açısından bir değerlendirme yapıldığında, yerel yönetimleri güçlendirmek amacıyla 2003 sonrasında başlayan yerel yönetimler reformu ile somut

adımlar atıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetim birimleri yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliği yapabilme imkânına sahip olmuşlardır. Yerel yönetim birimleri arasında hem yerel hem de küresel çapta birlikler kurulmaktadır. Son yıllarda çeşitli amaçlarla kurulan birçok birlik, örgüt, dernek ve geçici oluşumlar yerel yönetim birimlerinin artan öneminin bir yansıması olarak görülmektedir (Akman, 2017: 499).

Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle vatandaşların artan ve çeşitlenen talep ve sorunları, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını artırmaktadır. Bu artış sonucunda yerel yönetimlerin kendi başlarına ortaya çıkan sorunlara uygun, nitelikli çözüm üretmeleri zorlaşmaktadır. Yerel yönetim birimleri, bu sebeple dünyada kendileriyle benzer sorunlar yaşayan yerel yönetim birimleri ile bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak amacıyla ilişki kurmaktadır. Uluslararası yerel yönetim kuruluşları bu doğrultuda ortaya çıkmışlardır. Uluslararası kuruluşlar aracılığıyla sorunların hızlı ve daha az maliyetli olarak çözülmesi planlanmaktadır. Uluslararası kuruluşlar, sorun çözümüne ek olarak sürdürülebilir kalkınma, bilgi ve tecrübe paylaşımı, kültürel iş birliği, tarihin korunması gibi birçok konuda da yerel yönetim birimlerine rehberlik etmektedirler (Akman, 2017: 486). Kısaca yerel yönetim birimleri, küresel dünyada yaşanan gelişmelere uyum sağlamak hem nitelik hem nicelik açısından artan kamu hizmetlerini daha etkin bir şekilde sunabilmek, kültürler ve medeniyetler arasındaki diyalogu geliştirmek gibi amaçlar doğrultusunda uluslararası arenada yer almaktadır. Buna binaen çeşitli projeler yapmak ve birbirlerine destek olmak amacıyla uluslararası yerel yönetim kuruluşlarını oluşturmuşlardır.

Devletlerin dış politikalarında, yerel yönetim politikaları ulusal politikalar kadar önem arz etmektedir. Yerel yönetim birimlerinin kültür, sanat, ekonomi, turizm, çevre, sağlık, vb. birçok alanda yürüttüğü faaliyetler zamanla yerel dış politikanın doğmasına neden olmuştur (Daoudov, 2013: 16). Yerel yönetim birimlerinin, merkezi devlet politikalarının dışında veya merkezi devlet politikalarını pekiştirici nitelikte gerçekleştirdiği uluslararası faaliyetler, yerel yönetimlerin uluslararasılaşması şeklinde yorumlanmaktadır. Yücel Batmaz (2016) yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada etkin olabilmesi açısından çeşitli faktörlerle alt yapısının

oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Bu çerçevede yerel yönetim birimleri açısından uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları farklılık arz etmektedir. Bu iki kavram arasındaki temel ayrım; küreselleşme açısından yerel olanı koruma kaygısı yokken, uluslararasılaşma kavramı için temel kaygı yerel olanı korumak ve bu çerçevede dış politika üretmektir (Yücel Batmaz, 2016: 104). Bu bağlamda temel hizmet alanı kentsel alanlar olan yerel yönetim birimleri, küresel dünyada kendilerine yer edinmek ve yetki alanı içerisindeki vatandaşlara daha kaliteli hizmet sunabilmek amacıyla uluslararası kuruluşlara üye olmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, yerel yönetimler arası iş birliğini tanımlamak, yerel yönetim birimlerinin uluslararası iş birliği kurma nedenlerini araştırmak, yerel yönetim birliklerinin sorunlarını araştırmak, Türkiye'deki 148 yerel yönetim biriminin de arasında bulunduğu uluslararası iş birliği kurumlarından Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin yerel yönetim birimleri arasındaki iş birliğini artırmaya yönelik sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetlerini ele almak ve bu faaliyetlerin kültürler ve medeniyetler arasındaki diyalogun geliştirilmesinde katkısı olup olmadığının araştırmaktır.

Hipotez 1:

Küreselleşmenin bir sonucu olarak, sınır ötesi iş birliklerinin artmasıyla yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenadaki görünürlüğü artmış ve yerel yönetimlerin uluslararasılaşma süreci başlamıştır.

Hipotez 2:

Türk Dünyası Belediyeler Birliği, sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok alanda yerel yönetimler arası iş birliğini geliştirmektedir.

Hipotez 3:

Türk Dünyası Belediyeler Birliği faaliyetleriyle gelenek ve gelecek arasında kurduğu köprüler ile kültürler ve medeniyetler arası diyaloga yüksek oranda katkı sunmaktadır.

Küreselleşme ve demokratikleşmenin bir sonucu olarak yerel yönetim birimlerinin uluslararası alandaki faaliyetleri daha da önem kazanmaktadır. Bu

doğrultuda hazırlanan çalışmada yerel yönetim birimlerinin uluslararası faaliyetlerine kavramsal ve teorik açıdan başlayarak, bu birimlerin uluslararası arenada yer almalarındaki temel nedenlere yer verilecek, ardından yerel yönetim birimlerinin uluslararası iş birliklerinden güçlü bir örnek olan Türk Dünyası Belediyeler Birliği incelenecektir. Çalışma kapsamı ve sonuçları niteliğinde güncel olması bakımından önemlidir.

Değişen dünya düzeninde uluslararası alanda varlık gösteren birçok aktörle birlikte yerel yönetim birimlerinin de bu alanda artık aktif bir şekilde var oldukları gözlemlenmektedir. “Yerel” ve “uluslararası” kavramları ilk bakışta birbirine zıt gibi görünmektedir. Yerel yönetim birimleri adı üstünde yerel/mahallî ölçeğe özgü yapılardır ve T.C. Anayasası’nın 127. maddesinde, halkın “mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere... oluşturulan kamu tüzelkişiler” şeklinde ifade edilmektedir. Yerel yönetim birimlerinin uluslararasılaşması başlangıçta bir *oksimoron*¹ gibi anlaşılrsa da zamanın gerekleri doğrultusunda ortaya çıkan bir gerçekliktir. Küreselleşme ile ulus-devletin sorgulanmaya başladığı ve ulus egemenliğini temsil etme hususundaki yegâne konumunun zayıfladığı gözlemlenmektedir. Uluslararası ilişkiler alanında aktörlerin çoğaldığı bir ortamda, halka en yakın hizmet merci olan yerel yönetim birimlerinin ve birçok farklı aktörün sınırlarını aşan eylem ve söylemlerde buldukları sıklıkla ifade edilmektedir.

Faaliyet alanı “mahallî” ölçek ile sınırlı olan yerel yönetim birimleri uluslararası alanda nasıl bir varlık gösterebilir? Yerel yönetim birimlerinin uluslararası alanda faaliyet göstermelerinin nedenleri nelerdir? Yerel yönetim birimlerinin özerkliği sonrasında kent diplomasının gelişmesiyle ortaya çıkan uluslararası kurumlardan olan Türk Dünyası Belediyeler Birliği, yerel yönetim birimleri arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla hangi faaliyetleri yapmaktadır? Türkiye’de kent diplomasisinin gelişmesinde Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin rolü nedir?

Bu tez, uluslararası alanda yerel yönetim birimlerinin rolüne dair yapılan çalışmalar ışığında, Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin 2010-2022 döneminde bu alanda gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetlerin sağladığı gözlem ve tecrübe ile bu ve buna

¹ Oksimoron, birbiriyle çelişen ya da tamamen zıt iki kavramın bir arada kullanılmasıdır.

benzer birçok soruyu izah etmeyi hedeflemektedir. Çalışmada ilk olarak yerel dış politika ile ilgili teorik ve kavramsal bilgilere yer verilmektedir, sonrasında yerel yönetim birimlerinin uluslararası alandaki varlığının altında yatan gelişmeler incelenmektedir. Son olarak Türkiye’de kent diplomasisinin gelişimi hususunda önemli bir yere sahip olan Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin konumu incelenecektir.

Çalışmada öncelikle yerel yönetim birimlerinin uluslararası faaliyetleriyle ilgili yazım taraması yapılmıştır. Sonrasında İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdare Birlikleri, farklı yerel yönetim birimlerinin raporları ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin 2010-2022 yılları arası faaliyet raporları, süreli yayınları ve birlik ile ilgili yurt içi ve yurt dışı basında çıkan haberler belge analiz yöntemi kullanılarak taranmıştır.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak sosyal bilimlerde sıkça başvurulan belgesel kaynak derlemesi yöntemi tercih edilmiştir. Söz konusu yöntem hakkında yazılmış kaynakların toplanması anlamına gelmektedir. Çalışmada da ağırlıklı olarak ulusal ve uluslararası üniversitelerin ya da kurumların veri tabanlarından alınan makaleler, raporlar toplanmıştır. Ayrıca konuya ilişkin yazılmış kitaplar Türkçe ve yabancı literatürde taranmış, ulaşılamayan eserlerin elektronik olarak temin edilmesi sağlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Kentler arasında kurulan siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkiler çok eski zamanlara dayanmaktadır. Literatürde, Feodal Orta Çağ Avrupa'sının özerk kentleri ve Yunan şehir devletleri ilk örnekler olarak kabul edilmektedir. 19. yüzyılda ulus devletleşme sürecinin başlaması kentlerin görece özerkliklerini kaybetmelerine neden olmuştur. Realist anlayışa göre uluslararası arenada yer alması gereken tek aktör devlettir. Fakat günümüzde devlet olgusunun uluslararası arenada tek aktör olarak yer alması anlayışı sorgulanmaya açık hale gelmiştir. Küreselleşme olgusu devletlerin bölgesel anlamdaki tekel konumunu esnetmiş ve ilişkileri ulus devlet sınırlarının dışına taşımıştır. Ayrıca insan hakları hukukunun gelişmesi, demokratikleşmeyi zorunlu kılmış ve buna binaen vatandaşa en yakın yapı olan yerel yönetim birimlerinin öneminin artmasıyla sonuçlanmıştır.

Yerel yönetimler en basit anlamıyla, yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yapılmasını sağlayan, halkın yönetimde daha fazla yer aldığı özerk kuruluşlardır. Yerel yönetimleri ele alırken; bu kurumların ulusal ve uluslararası düzeydeki faaliyetlerini anlamlandırmak adına paradiplomasi, kurucular diplomasisi, ulus-altı dış politika veya yerel dış politika, beledi uluslararası ilişkiler ve iş birliği, şehir diplomasisi ve kardeş şehircilik gibi kavramlar ele alınmıştır. İlerleyen sayfalarda yerel yönetim birimlerinin uluslararasılaşması konusundaki teorik bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Yerel Yönetim Birimleri ve Yerel Dış Politikanın Kavramsal Çerçevesi

Yerel yönetim birimlerinin küresel faaliyetlerini açıklamak amacıyla çeşitli kavramlar kullanılmıştır. Literatürde en çok paradiplomasi, kurucular diplomasisi, şehir diplomasisi, yerel dış politika, belediyelerin dış politikası, ulus-altı dış politika ve kardeş şehircilik kavramları kullanılmıştır (Demirtaş, 2016: 154).

1.1.1. Paradiplomasi

Paradiplomasi (paradiplomacy) kavramı, paralel diplomasi kavramının kısaltması olarak kullanılmaktadır. Kavram, merkezin dış ilişkilerine paralel bir seyir

izlediği varsayımından hareket ederek; yerelin, merkezin dış politikasını kendi araçlarını kullanarak takip ettiğini varsayar. Bir benzetme yapmak gerekirse, merkezin ve yerelin uluslararası ilişkileri paralel yolda ilerleyen iki araç gibidir. Farklı araçlarda olsalar bile ulaşılabilecek menzile her hâlükârda aynıdır (Daoudov, 2013: 6).

Kuznetsov tarafından paradiplomasi kavramının ilk olarak 1990 yılında Soldatos ve Duchacek sayesinde literatüre girdiği ifade edilmektedir (Kuznetsov, 2015: 141). Duchacek, başlangıçta “mikrodiplomasi” (microdiplomacy) terimini kullanmaktadır fakat daha sonra bu tercihten vazgeçerek “paradiplomasi” kavramını kullanmıştır. Diplomasi kavramına “para” öneki eklenerek merkezi yönetim tarafından yürütülen diplomatik faaliyetlere paralel olarak cereyan eden yerel yönetimlerin uluslararası faaliyetlerini ifade etmek için kullanılan bir fenomendir (Kuznetsov 2015: 142). Kuznetsov’a göre paradiplomasi; akademik literatürde genellikle, Kanada’daki iller, ABD’deki eyaletler ve özerk topluluklar gibi ulus devletlerin kurucu birimlerinin uluslararası arenaya dahil edilmesidir (Kuznetsov, 2015: 66).

Panayotis Saltodos, paradiplomasi olgusunu klasik diplomasiyi bertaraf edecek bir yapı olarak değil, klasik diplomasiyi pekiştiren, ona çok boyutlu ilişkiler sunan ve klasik diplomasiye eksikliklerini tamamlayan bir yapı olarak değerlendirmektedir (Ekşi, 2017: 10). David Crikemans, dış ticaret ve geleneksel dış politika üzerinde yerel yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilen ortaklıklar ve bu ortaklıklar neticesinde elde edilen kazanımlar üzerine çalışmıştır. Crikemans söz konusu eserinde, yerel yönetim birimlerinin farklı ülke yerel yönetim birimleri ile etkileşim halinde olmasını ve ekonomik, kültürel, sosyal vb. olguların etkisiyle ulusal sınırların aşınmasını açıklamaktadır (Crikemans, 2007: 21). Paquin’e göre ise, dış politika alanında bir yerel yönetim birimi karar organının resmi bir temsilcisinin yetkilendirilmesi ile paradiplomasi olgusu işlerlik kazanmaktadır (Sauriol, 2007: 20).

Paradiplomasi kavramı Kuzey Amerika’da ortaya çıkmış ve uluslararası alanda aktif olan eyaletleri incelemek için kullanılmıştır. Paradiplomasi kavramı, Avrupalı ve Kuzey Amerikalı araştırmacılar tarafından farklı açıdan değerlendirilmektedir. Kuzey Amerikalı uzmanlar tarafından federalizm araştırmaları kapsamında incelenen paradiplomasi olgusu, Avrupalı uzmanlar tarafından küreselleşme, bölgeselleşme ve uluslararası ilişkilerin evrimi açısından ele alınmaktadır (Kuznetsov, 2015: 49).

1.1.2. Kurucular Diplomasisi

Kincaid 1990 yılında, literatürde yaygın olarak kullanılan paradiplomasi kavramı yerine “kurucular diplomasisi” (constituent diplomacy) terimini önermiştir. Buna göre kurucular diplomasisi, yerel yönetimler, bölge yönetimleri, federe devletler veya eyaletler gibi devleti kuran idarî ve siyasî birimlerin uluslararası arenadaki çeşitli faaliyetleri olarak ifade edilmektedir. Kincaid’e göre, yerel yönetim birimlerinin yurt dışı faaliyetlerini tanımlamak için kullanılan ulus-altı diplomasi ve paradiplomasi kavramları “emir altında olmak” ve “astlık” durumlarını anımsatırken, kurucular diplomasisi kavramının daha saygın bir ifade olduğu ifade edilmektedir. Yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenadaki varlıkları ulus devletlerinki kadar güçlü bir hukukî zemine dayanmasa da faaliyetleri oldukça önem arz etmektedir (Kincaid, 2010: 15). Kincaid tarafından literatüre kazandırılan kavram, yaygın olmasa da belli ölçüde literatürde kullanılmaktadır.

1.1.3. Yerel Dış Politika ve Ulus-altı Dış Politika

“Yerel dış politika” ve “Ulus-altı dış politika (subnational foreign policy)” kavramları, merkezi yönetim dışındaki yerel yönetim birimlerinin tüm dış politika faaliyetlerini kapsamaktadır. Salomon (2011) çalışmalarında yerel ve bölgesel yönetimlerin dış politika faaliyetlerini kapsayan “ulus-altı dış politika” kavramını kullanmaktadır. Salomon’a göre, dış politikanın yalnızca uygulama boyutunu kapsayan, “paradiplomasi” veya “şehirler diplomasisi” gibi “diplomasi” sözcüğüne dayanan terimleri kullanmak hatalıdır. Ona göre, yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenadaki planlı stratejileri için “dış politika” teriminin kullanılması daha yerinde olmaktadır (Salomon, 2011: 46).

Daoudov ise çalışmalarında yerel yönetim birimlerinin uluslararası faaliyetlerini anlatmak için “yerel dış politika” kavramını tercih etmiştir. Daoudov’a göre, yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada etkin bir aktör olmaları için verimli ve dinamik bir yerel dış politikaya sahip olmaları ve bu konuda merkezi yönetim birimi ile uyumlu bir ilişki kurmaları önem arz etmektedir (Daoudov, 2013: 5).

1.1.4. Beledî Uluslararası İlişkiler ve İş Birliği

Yaygın olarak kullanılan terimler arasında “beledî uluslararası ilişkiler” kavramı da literatürde yer almaktadır. Beledî uluslararası ilişkiler kavramı “şehir diplomasisi” veya “yerel dış politika” kavramlarına yakın bir anlama sahiptir. Daha çok belediyelerin uluslararası arenada çıkarları doğrultusunda yaptıkları faaliyetleri ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Beledî uluslararası iş birliği ise karşılıklı dayanışma anlayışı ve ortak çıkarları doğrultusunda belediyelerin birbirlerine malî ve teknik destek sağlamalarını ifade etmektedir. (Daoudov, 2013: 13). Güney Afrika’da “Beledî uluslararası ilişkiler” veya “vilayetlerin uluslararası ilişkileri” kavramları, resmî olarak kullanılan terimlerdir. 1999 yılında Ulusal Parlamento tarafından, Beledî Uluslararası İlişkiler Çerçeve Belgesi (the Municipal International Relations Framework) kabul edilmiştir (SALGA, 2011). Ayrıca literatürde kardeş şehir (jumelage), ikizleştirme (twinning), şehir bağlantılandırması (city link), şehirden-şehre iş birliği (city-to-city cooperation), gibi kavramlar da yer almaktadır (Matovu, de Guttery ve Nardi, 2008; Aktaran: Daoudov, 2013: 13). “Ulus-altı dış faaliyetler” kavramı da literatürde yer almaktadır (Mikenberg, 2008: 16). Küreselleşen dünyada kentler de ulus devletler de birbirleri ile rekabet halindedir.

1.1.5. Şehir Diplomasisi

Yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenadaki faaliyetlerini tanımlamak amacıyla kullanılan bir kavram da “şehir diplomasisi (city diplomacy)” dir. Melissen ve Van der Pluijm (2007) şehir diplomasisini, yerel yönetim birimlerinin, kurumlarının menfaatlerini gözetmek amacıyla ulus-üstü aktörlerle ilişkilendiren kurum ve süreçler olarak ifade etmektedir. Şehir diplomasisi, uluslararası alanda gelişme gösteren bir diplomatik faaliyet olup, bu doğrultuda klasik diplomatik süreci değiştiren ve değiştirecek olan bir fenomendir (Melissen ve Pluijm, 2007: 33). Melissen ve Van der Pluijm, şehir diplomasisinin; ekonomi, kalkınma, güvenlik, kültür, temsil ve ağ oluşturma şeklinde altı uzantısı olduğunu ifade ederek şehir diplomasisi olgusunu bu altı başlık altında incelemektedir. Şehirler diplomasisi, çok aktörlü diplomatik ortamın

sadece bir unsurdur fakat etkisi ve hacmi artan bir olgudur (Melissen ve Pluijm, 2007: 33).

Çatışma öncesi, çatışma anı veya çatışma sonrası ortamlarda yürütülen çalışmalarda şehirler diplomasinin ‘güvenlik boyutu’ ortaya çıkmaktadır. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında çatışmayı önleme, çatışma çözümü ve barışın tesisi gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Ulus devletler çatışmaların önlenmesi konusunda öncülük etseler de çatışmayı önleme ve çatışmaların çözümü cephelerinde yerel yönetim birimleri, sivil toplum kuruluşları gibi yeni aktörlerin yer aldığı ifade edilmektedir. Yerel düzeyde gerçekleştirilen, “*Nükleer silahlara karşı Barış için Belediye Başkanları/Mayors for Peace*” gibi savaşı önlemeye yönelik veya “*Ortadoğu’da Barış için Belediye İttifakı/Municipal Alliance for Peace in the Middle East*” gibi çatışmayı azaltmaya yönelik faaliyetler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Daoudov, 2013: 10).

‘Kalkınma boyutunda’ yerel birimlerin birçok faaliyetinin şehirlerin kalkınma yardımı projeleriyle bütünleştiği ifade edilmektedir. Kalkınma yardımı projelerinin temelde gelişmiş yerel yönetim birimlerinin geliştirmekte olan ülkelerin yerel yönetimlerine destek veren çalışmalar yürütmeleri olarak belirtilmektedir. Bu tür diplomatik faaliyetlerde çeşitli argümanlar rol oynamaktadır. Daha çok uluslararası dayanışma amacıyla yapılmakta olup kendi içinde insanî kalkınma yardımı (humanitarian development assistance) ve acil durum kalkınma yardımı (emergency development assistance) hareketleri olarak ikiye ayrılmaktadır. ‘İnsanî kalkınma yardımları’ uzun vadeli krizlere yönelik faaliyetler olup uluslararası krediler, hibe temelli nakit transferleri, okulların inşa edilmesi, bilgi, tecrübe ve teknoloji paylaşımı gibi faaliyetler bu çerçevede değerlendirilmektedir. ‘Acil durum kalkınma yardımları’ anî krizlere yönelik faaliyetler olup deprem, tsunami gibi doğal afetlerde yapılan yardım faaliyetleri bu çerçevede yapılan faaliyetlerdir (Pluijm ve Melissen, 2007: 23).

‘Ekonomik boyut’ şehir diplomasinde en fazla öne çıkan olgu olarak ifade edilmektedir. Zira kurum çıkarları, şehirlerin diplomatik faaliyetlerinde temel etken haline gelmektedir. Kurumsal çıkarların ekonomik kazanca dönüştürülmesi şehir diplomasinde ekonomik boyutu önemli kılmaktadır (Pluijm ve Melissen, 2007: 25). Bu çerçevede “*ekonomik ithal eylemleri*” (*economic pull activities*) bir adım öne

çıkılmaktadır. Yani turistleri, yabancı şirket yatırımlarını, Olimpiyat oyunları vb. uluslararası organizasyonları şehirlerine çekmek gibi faaliyetler bu doğrultuda yapılmaktadır. Ayrıca ekonomik alandaki iyi uygulama, bilgi ve tecrübe paylaşımına yönelik faaliyetler “*ekonomik ihraç eylemleri*” (*push-diplomatic economic activities*) olarak değerlendirilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 25). Büyük liman kentleri arasında vuku bulan ekonomi temelli ilişkiler bu tür şehir diplomasisine örnek olarak verilebilir.

‘Kültürel boyut’, şehir diplomasisinin önemli bir unsurudur. UCLG’nin Kültürel Çalışma Grubu tarafından, kültürün istihdam yaratma ve sosyal dönüşümdeki rolü nedeniyle, insan haklarının savunulması, bilgi toplumunun şekillendirilmesi, yaşam kalitesinin herkes için iyileştirilmesi konularındaki içsel görevine dayalı olarak, kentsel stratejilerin merkezinde yer aldığı belirtilmektedir (UCLG, 2004: 7). Halkları ve yerel toplulukları birbirlerine yakınlaştırma amacıyla yerel yönetim birimleri arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri çerçevesinde ortak sportif faaliyetler veya kültürel ziyaretler gibi etkinlikler yapılmaktadır.

‘Ağ oluşturma boyutu’, yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada kendi aralarında kurdukları ağları ve bu ağlar üzerinden yapılan iş birliği faaliyetlerini ifade etmektedir. İstisnaları olmasına rağmen genel anlamda kardeş şehir bağlantıları eğitimsel veya kültürel veya rekreasyonel² amaçlar doğrultusunda kurulmaktadır. Bununla birlikte şehirler, teknoloji, bilgi ve tecrübe paylaşımı gibi pragmatik amaçlarla kardeş şehir bağlantıları kurmaktadır. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG), yerel ve bölgesel anlamda en geniş temsile sahip Avrupa topluluğu olan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) (<https://www.tbb.gov.tr/> 14.06.2023), bölgesel düzeyde 200’den fazla büyük Avrupa kentinden oluşan EUROCITIES (<https://eurocities.eu/about-us/> 14.06.2023), üyeleri arasında gümrük birliği, ortak pazar ve serbest ticaret amaçları doğrultusunda kurulan Latin Amerika’daki MERCOSUR (<https://www.sde.org.tr> 10.07.2023) gibi uluslararası birlik ve kuruluşlar bu kapsamdaki örneklerdir.

² Rekreasyon; insanların boş zamanlarında kendilerini mutlu olacakları her türlü etkinliği içeren aktivite ve faaliyetlerdir (<https://www.makaleler.com/rekreasyon-nedir-tanimi-ozellikleri-faydalari>).

‘Temsil boyutunda’, yerel yönetim birimlerinin çıkarları doğrultusunda uluslararası alanda temsil ve lobicilik faaliyetleri ifade edilmektedir. Merkezi Brüksel’de olan Avrupa Birliği’nin irtibat ofisleri, yerel ve bölgesel yönetim temsilcilikleri bu çerçevedeki en gözde örnektir. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi veya AB Bölgeler Komitesi birimleri, yerel ve bölgesel yönetimlerin çıkarlarını temsil etmek üzere, Avrupa Konseyi veya Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların bünyesinde kurulmuştur (Pluijm ve Melissen, 2007: 31).

Yerel dış politikanın kapsadığı alan konusunda Daoudov (2013: 16), Melissen ve Pluijm (2007)’in yaklaşımının benzerini benimsemekte olup, bu yazarlar tarafından zikredilen altı boyuta (güvenlik, kalkınma, ekonomi, kültür, ağ oluşturma ve temsil) “arabuluculuk” adı altında yedinci bir boyut eklemektedir. Daoudov tarafından yerel dış politikanın uygulama aşaması olan yerel diplomasinin önemli bir uygulama alanının arabuluculuk faaliyetleri olduğu ifade edilmektedir. Ulusal veya uluslararası alanda meydana gelen arabuluculuk faaliyetlerinin amacı çıkar çatışmalarını ve ihtilafları çözmek veya aktörler arasında iş birliğini sağlamaktır. Arabuluculuk faaliyetleri taraf olan aktörlere göre “uluslararası odaklı arabuluculuk” (internationally oriented mediation) ve “ulus-İçi odaklı arabuluculuk” (intra-nationally oriented mediation) olarak adlandırılmaktadır (Daoudov, 2013: 17).

Uluslararası odaklı arabuluculuk, aralarında çıkar çatışması veya ihtilaf söz konusu olan iki farklı ülke yerel yönetim birimleri arasında bir üçüncü ülke yerel yönetim birimleri tarafından sağlanan uzlaşma biçimidir. Aynı şekilde iki farklı ülke yerel yönetim birimleri arasında iş birliğinin kurulmasına bir üçüncü ülke yerel yönetim birimlerinin aracılık etmesi de uluslararası odaklı arabuluculuk olarak ifade edilmektedir. *Ulus-İçi odaklı arabuluculuk* ise bir ülkenin yerel yönetim birimleri arasındaki çıkar çatışması veya ihtilafların çözümünde başka bir ülkenin yerel yönetim birimlerinin aracılık etmesi veya bir ülkenin yerel yönetimleri arasında kurulacak iş birliğine başka bir ülke yerel yönetimlerin vesile olması olarak ifade edilmektedir (Daoudov, 2013: 17).

Görüldüğü üzere Melissen ve Pluijm, şehir diplomasisini yerel yönetimlerin yurtdışı ile olan ilişkilerinin tamamını içeren geniş bir kavram olarak ele almaktadır. Fakat, şehir diplomasisine daha dar bir kapsamda ele alan yaklaşımlar da

bulunmaktadır (Sizoo ve Musch, 2008; Glocal Forum, 2004) tarafından şehirler diplomasisi, daha çok çatışmaları önleyici, çatışma sonrası barış inşasında rol oynamaktadır. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından kabul edilen “Şehirler Diplomasisi” adlı 251 sayılı kararda şöyle bir tanım yapılmaktadır: *“Şehirler diplomasisi, yerel yönetimler ve birlikleri için, vatandaşların barış, demokrasi ve refah içinde yaşayabilecekleri sürdürülebilir bir ortamı oluşturmak amacıyla sosyal bütünleşmeyi, çatışmanın önlenmesini, çatışmanın çözümünü ve çatışma sonrası yeniden yapılanmayı teşvik etme aracıdır. Bu durum şehirlerin, uluslararası toplumun demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti değerlerini paylaşan bir üyesi olarak rolünün doğal bir gelişimi olarak görülmelidir.”* (CoR, 2009). “Şehirler Diplomasisi” başlıklı görüş, Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Genel anlamda bu yaklaşımın unsurlarını benimsemesinin yanında kavramın kapsamına çevre ile ilgili faaliyetleri de dahil ederek şöyle bir tanım yapmıştır: *“Yerel yönetimlerin ve onların kuruluşlarının, vatandaşların barışçıl bir şekilde demokrasi, gelişim ve refah ikliminde yaşayabilecekleri sürdürülebilir bir ortamı oluşturmak amacıyla sosyal bütünleşmeyi, çevre sürdürülebilirliğini, çatışmaların önlenmesini, çatışmaların çözümünü ve çatışma sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirmeyi küresel düzeyde teşvik edebilecekleri bir araçtır.”* (CoR, 2009).

1.1.6. Kardeş Şehircilik

Kardeş şehir kavramı, ilk olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa kıtasında ve sonrasında ABD’de ortaya çıkmıştır (Bay ve Çalışkan, 2020: 12). Literatürde, Avrupa’da “Town Twinning” (Oktay, 2014) olarak ifade bulan kardeş şehir kavramı, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonucunda meydana gelen yıkımın ortadan kaldırılması, toplumlar arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve barış ortamının sağlanmasını amaçlayan süreçlerde önemli roller üstlenmiştir. Sonuç olarak, 1950 yılında Montbeliard (Fransa) ve Ludwigsburg (Almanya) şehirleri arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması bu anlamda önemli bir örnek olarak ifade edilmektedir (O’Toole, 2001: 403). 1951 yılında kurulan Avrupa Belediyeler Konseyi (CEMR), Fransa ve Almanya’nın önderliğinde başlatılan kardeş şehir hareketinin Batı Avrupa’nın tamamına yayılmasında etkili olmuştur.

Avrupa'dan sonra ABD'de başlayan kardeş şehir ilişkileri süreci, literatürde "Sister City" (Clarke, 2011; Oktay, 2014) olarak adlandırılmaktadır ve 1956 yılında kurulan Sister Cities International (SCI) organizasyonu tarafından desteklenmiştir. Kardeş şehir olgusu, Avrupa açısından toplumlar arasında barış sağlama aracı olarak değerlendirilirken, ABD'de kültürlerarası iletişim ve etkileşim aracı olarak kullanılmıştır (Zelinsky, 1991: 7). Türkiye ekseninde yurtdışı kardeş şehir ilişkileri incelendiğinde, merkezî otoritenin belediyeler üzerinde epey etkili olmasına rağmen, belediyelerin bütçe anlamında nispeten bağımsız hareket ettiği görülmektedir. Merkezî otorite, kardeş şehir faaliyetleri ile bağlantılı politika belirleme veya belediyelerin bu doğrultuda hareket etmelerini sağlamak şeklinde olmayıp daha çok kurulacak her bir ilişki için izin alınması şeklindedir (Ekşi, 2017: 104).

Dünya genelinde merkezî otoritenin iznine tabi uygulamalar görülmekte olup bu tür bir izin şartının olmadığı uygulamalar da bulunmaktadır. ABD, yerel yönetim birimlerinin, resmi olarak tanımadıkları ülke kentleriyle kuracakları kardeş şehir ilişkileri için temaların bir diplomatik temsilcilik üzerinden yürütülmesi şartı aramaktadır. ABD tarafından resmî olarak tanınmayan Tayvan ve Filistin Sister Cities International'ın web sitesinde ülke başlığı altında yer almakta ve Tayvan'dan 33, Filistin'den 5 kent ile kurulan kardeş şehir ilişkileri buna örnek olarak gösterilmektedir. Ayrıca ABD yerel idare birimleri, ABD tarafından herhangi bir diplomatik ilişkisi olmayan ülke kentleriyle de kardeş şehir ilişkisi kurabilmektedirler. ABD yerel yönetim birimleri ve Küba kentleri arasında kurulan 12 kardeş kent ilişkisi buna örnek verilmektedir.

Fransa'da kardeş şehir protokol metninin imza öncesinde valilikle paylaşılması şartı aranırken, Avusturyaya açısından kardeş şehrin demokratik şekilde yönetilen bir ülkeden olması önem arz etmektedir (Louisville, 2006, aktaran Ekşi, 2018: 51). Türkiye'de ise yasal mevzuatta yer alan "dış politika ile uyumlu olma" ve "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı onayı zorunluluğu" belediyelerin kardeş şehir seçimlerinde etkili olmaktadır. Türkiye'de belediyelerin onaylanan ve resmî olarak yürürlüğe giren kardeş şehirleri ile yürütecekleri faaliyetler konusunda ilgili tek mercii belediye meclisleridir.

Dünya genelinde uygulamalar genel olarak bu şekilde olup bazı istisnaî durumlar mevcuttur. Örneğin Hindistan yerel yönetim birimleri, Kentsel Kalkınma Bakanlığı'ndan izin aldıktan sonra kardeş şehir ilişkisi kurabilmekte ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerle ilgili her yıl rapor hazırlayıp Kentsel Kalkınma ve Dışişleri Bakanlığı'na sunmaları gerekmektedir. ABD'de ise rapor sunma şartı bulunmamasına rağmen yerel yönetim birimleri her yıl düzenlenen (Sister Cities International Annual Awards) ödül töreninde aday olabilmek için faaliyetlerini detaylı bir şekilde anlattıkları faaliyet raporları hazırlamaktadırlar. *Golden Stars of Twinning* ödülleri için Avrupa açısından da benzer durum gerçekleşmektedir (Ekşi, 2017: 133).

Kent diplomasisi ve onun bir türü olan kardeş şehircilik faaliyetleri ulus devletler tarafından yumuşak güç olarak kullanılmaktadır (O'Toole, 2001) Türkiye Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen Yerel Diplomasi Çalıştayı'nda Genel Sekreter Hayrettin Güngör, belediyelerin stratejiler üretmesi için Dış İlişkiler İstişare Komisyonu kurulması önerisinde bulunmuştur. Ayrıca Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı tarafından düzenlenen Kardeş Kent Uygulaması Değerlendirme Toplantısı'nda; özgün faaliyetlerin teşvik edilmesi ve tekrar eden faaliyetlerin önlenmesi ve ülke kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılabilmesi için gelecekteki çalışmalara perspektif sunacak girişimler üzerinde durulmaktadır. Birçok belediye personeli de mevcut durumdaki bu gereksinimi dile getirmektedir. TDBB tarafından düzenlenen ve toplamda 47 belediyenin temsil edildiği Kardeş Şehir Faaliyetleri Toplantısı raporunda, "Beklenti ve Öneriler" başlığı altında belirtilen aşağıdaki ifadeler belediyelerin konuyla ilgili bakış açısını yansıtmaları açısından önemlidir: (TASAM, 2016).

- "Çatı kurumlar tarafından etkili networkler oluşturulması ve teşvik edici etkinlikler düzenlenmesi,
- Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, belediyeler, birlikler vs. tüm yetkili kurumların yılda bir kez bir araya gelerek stratejilerin belirlendiği toplantılar organize etmeleri,
- Belediye birliklerinin üyelerini yönlendirmeleri ve daha fazla inisiyatif almalarıdır" (TASAM, 2016).

Bu beklenti ve öneriler, belediyelerin Türkiye’deki kardeş şehir faaliyetlerinin merkezileşmesinde etkili olduğu düşüncesini destekler niteliktedir. Kardeş şehir çalışmalarının merkez tarafından koordine edilmesi, sürecin daha rahat ilerlemesini sağlayacaktır. Türkiye’de belediyelerin, süreçte merkezî bürokratik kurumlarla ilerlemesinin sebeplerinden biri, kardeş şehir ilişkilerinde sivil toplum kuruluşlarının fazla etkisinin olmamasıdır. AB ve ABD’deki kardeş şehir faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşları oldukça etkilidir. Bilhassa gönüllülük çalışmaları aracılığıyla vatandaşlar proje üretilmesi ve yürütülmesi konularında etkinliklerin parçası olmaktadır. Özellikle ABD’de bağış toplama çalışmaları gönüllük esasıyla yapılmakta ve kimi faaliyetler tamamen vatandaşların sorumluluğunda yürütülebilmektedir. Türkiye’de ise belediyelerin sivil toplumu kardeş şehir ilişkilerinde, fon kuruluşlarından hibe alabilmek amacıyla yapılan bir proje için kısa vadeli ortaklıklar kurma veya çeşitli dernekleri dahil etme şeklinde sürekli bir ortaklıktan ziyade bir defaya mahsus etkinliklere dahil etmek suretiyle görülmektedir.

1.2. Yerel Dış Politikanın Teorik Çerçevesi

Literatürde sıklıkla modern diplomasinin kökeninin Vestfalya Anlaşmasına dayandığı ifade edilmektedir. Fakat Pluijm ve Melissen’e göre diplomasinin temelleri şehirlerin bir politika aktörü olarak yer aldığı zamanlarda atılmıştır. Yunanistan’da, Atina ve Makedonya gibi şehir devletleri özel amaçlarla düzenli olarak elçiler gönderip almaktadırlar. Venedik ve Milano gibi güçlü İtalyan şehir devletleri Rönesans döneminde kalıcı diplomatik ilişkiler kuran bir diplomasi sistemi oluşturmuşlardır (Pluijm ve Melissen, 2007: 5).

Psikoloji disiplininde ‘Görülmeyen goril’ olarak adlandırılan ilginç bir deney bulunmaktadır. Deneyde, katılımcılara üçü siyah, üçü beyaz kıyafetli iki grup basketbol oynarken izletilir ve beyaz kıyafet giymiş olan grubun birbirleriyle kaç defa paslaştıklarını saymaları istenir. Katılımcılar paslaşmaları saymaya odaklandıklarında ortama goril kostümlü biri gelir ve kısa bir süre ortamda kalır. Deney sonunda, katılımcılara gorili fark edip etmedikleri sorulur ve katılımcıların yarısı görmediklerini ifade ederler. Harvard Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde görev yapan Daniel James Simons ve Christopher F. Chabris adındaki iki psikolog tarafından yapılan ve katılımcıların neredeyse yarısının gorili fark etmediklerini belirttikleri bu deney,

gerçeklik ve algılamalar arasındaki farkı göstermesi konusunda önem arz etmektedir. Deney sonucunda; insan sezgilerinin yanıltıcı olabildiği ve odaklandığımız şeylerin bazen çevremizde olup biten birçok şeyi kaçırabilmemize neden olduğu gözlemlenmiştir (<https://aklinizikesfedin.com> 10.12.2022). Yerel yönetimlerin uluslararası arenada artan etkisi de bu deneydeki görünmeyen goril örneğine benzetilmektedir. Yerel yönetimlerin küresel çapta önemli rol oynamalarına rağmen uluslararası ilişkiler literatüründe büyük ölçüde ihmal edilmektedir.

Rosenau, 21. yüzyıl dünya siyasetini ele aldığı makalesinde, uluslararası arenanın devletlerin hakimiyetindeki tek aktörlü yönetimden çok aktörlü bir alana evrildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda iki eğilimin kendini gösterdiğini ifade eder: İlk olarak, ulus üstü yönetimdir. Örneğin ulusal sınırları aşan STK'lar bu çerçevede değerlendirilmektedir. İkinci eğilim ise ulus altı yönetimdir. Kentlerin ve diğer yerel birimlerin uluslararası ilişkiler konusunda daha fazla aktif olmalarını kapsamaktadır. 21. Yüzyılın başlarında dış işlerinin hala öncelikli olarak ulusal hükümetlerin bir görevi olduğu iddia edilse de Rosenau'ya göre, "Kentlerin ve yerel birimlerin 21. Yüzyıl dünya siyasetinde önemli aktörler olabileceği" nettir (Rosenau, 1995: 27). Sonuç olarak, 1990'lara gelindiğinde disiplinin duayenlerinin de küresel siyasetin "görülme-yen goril"ini analiz etmeye başladıkları görülmektedir.

1.2.1. Yerel Diplomasinin Gelişmesinde Etkili Olan Faktörler

Yerel diplomasinin gelişmesinde etkili olan faktörleri Demirtaş (2016), yapısal faktörler ve çıkar algılamaları olarak iki düzeyde değerlendirmektedir. Yapısal faktörleri; idari yapı ve yasal çerçeve, tarihsel ve kültürel alt yapı, coğrafi konum, demografik yapı ve merkezi hükümetin küresel siyaset anlayışı olarak beş başlık altında incelerken; çıkar algılamalarını ise ekonomik, küresel barışa katkı, insani yardım ve küresel alanda yerel çıkarların temsili başlıkları altında değerlendirmektedir (Demirtaş, 2016: 156). Yerel yönetim birimlerinin dünya ile irtibat kurabilmelerinde etkili olan ilk faktör 'ülkenin idari yapısı ve yasal çerçevesidir (Demirtaş, 2016: 155). Bu faktör, yerel yönetim birimlerinin yurt dışı faaliyetleri konusunda hareket alanının çerçevesini belirleyen temel faktördür.

İkinci olarak ‘coğrafi konum’, yerel diplomasi faaliyetlerinde önemli bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin kendi aralarında kurdukları kardeş şehir ilişkileri faaliyetlerinde coğrafi konum önem arz etmektedir. Coğrafi yakınlığın getirdiği ulaşım ve etkileşimin kolaylığı ve coğrafi uzaklığın getirdiği doğrudan iş birliğinin maliyeti, şehirler arası faaliyetlerde coğrafi konumu önemli kılmaktadır (Demirtaş, 2016: 155).

Üçüncü bir faktör olarak ‘demografik yapı’ ön plana çıkmaktadır. Bir yerel yönetim birimi nüfusunda göçmen nüfusun fazla olması, o yerel yönetim biriminin uluslararası faaliyetlerinde göçmen nüfusun kaynağı ülke yerel yönetimlerine ağırlık vermesine neden olmaktadır (Demirtaş, 2016: 155).

‘Tarihsel ve kültürel alt yapı’, yerel diplomasi faaliyetlerinde önemli olan dördüncü faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal perspektifte birlikte yaşama kültürüne sahip, tarihsel anlamda sıkı bağları bulunan, dini yaşam vb. alanlarda benzerlikler bulunan ülke kentleri arasında yoğun kardeş şehir ilişkileri kurulmaktadır (Ekşi, 2017: 109). Kültürel amaçlı gerçekleştirilen uluslararası ilişkiler faaliyetleri, yerel yönetimler arası iş birliği ve kültürlerin tanıtılması açısından önemlidir (Demirtaş, 2016: 156). Yerel yönetim birimleri arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri, kültürel ziyaretler veya ortak sportif faaliyetler gibi, yerel toplulukları ve halkları birbirlerine yakınlaştırma doğrultusundaki faaliyetler bu çerçevede değerlendirilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 27).

Yerel diplomasi faaliyetlerinde önemli olan beşinci faktör ‘merkezi hükümetin küresel siyaset anlayışı’ olarak ifade edilmektedir (Ekşi, 2017: 92). Buna göre, yerel yönetim birimlerinin ulusal dış politikayı tamamlayan, geliştiren, yerel düzeyde uzun vadeli iş birlikleri vesilesiyle yeni kanallar işlevinin yanında iç politikayı tanıtıcı bir işlev üstlenmelerine istinaden kurdukları kardeş şehir ilişkilerini ifade etmektedir.

Yerel diplomasi faaliyetlerinde altıncı faktör olarak ‘ekonomi’, karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetim birimleri arasındaki ticari ve ekonomik kazançlar, yatırım imkanlarını içeren iş birliği faaliyetlerini kapsamaktadır (Ekşi, 2018: 197).

Yerel diplomasi faaliyetlerinde öne çıkan yedinci faktör ise ‘küresel barışa katkı’ faktörüdür. Küresel barışa katkı faktörü, yerel yönetim birimlerinin çatışma

öncesinde, çatışma esnasında veya çatışma sonrasında yaptıkları barışçıl faaliyetleri içermektedir (Demirtaş, 2016: 156). Galtung (2003), kentlerin küresel barış için çalışmalarında başlıca etkili olan üç farklı motivasyon olduğunu ifade etmektedir. İlk olarak kentlerin ulus devletler gibi silahları yoktur. “Elinde çekiç olana dünya çivi gibi görünür.” sözünde de ifade edilen anlayış çerçevesinde, silahlı güçleri ve silahları olmayan kentler dünyaya daha barışçıl bir perspektiften bakmaktadırlar. İkinci olarak, yerelin ulusala göre “daha az patolojik” olmasıdır. Ulus devletlerin söylemleri halkları daha güvenlik odaklı kılmaktadır fakat yerel birimler bu tür söylemlerden çoğu zaman uzak olmaktadır. Üçüncüsü ise yerel birimlerin varlığının barış ortamına bağlı olmasıdır. Yani çatışma ortamlarında en çok zarar görenin yerel birimler olması onları barışçıl bir perspektiften bakmaya itmektedir (Galtung, 2003: 22).

‘İnsani yardım’, sekizinci faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş ülke yerel yönetim birimlerinin gelişmekte olan ülke yerel yönetimlerine destek veren çalışmalar yürütmeleri olarak belirtilmektedir. Bu tür diplomatik faaliyetlerde çeşitli argümanlar rol oynasa da daha çok uluslararası dayanışma amacıyla yapılmaktadır. Kendi içinde insanî kalkınma yardımı ve acil durum kalkınma yardımı faaliyetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. İnsanî kalkınma yardımları uzun vadeli krizlere yönelik faaliyetler olup uluslararası krediler, hibe temelli nakit transferleri, okulların inşa edilmesi, bilgi, tecrübe ve teknoloji paylaşımı gibi faaliyetler bu çerçevede değerlendirilmektedir. Acil durum kalkınma yardımları anî krizlere yönelik faaliyetler olup deprem, tsunami gibi doğal afetlerde yapılan yardım faaliyetleri bu çerçevede yapılan faaliyetlerdir (Pluijm ve Melissen, 2007: 24).

Yerel diplomasi faaliyetlerinde öne çıkan dokuzuncu faktör ise ‘küresel alanda yerel çıkarların temsili’ olarak ifade edilmektedir ve yerel yönetim birimlerinin, çıkarları doğrultusunda uluslararası alanda temsil ve lobicilik³ faaliyetlerini kapsamaktadır. Merkezi Brüksel’de bulunan Avrupa Birliği’nin yerel ve bölgesel yönetimlerin irtibat ofisleri ve temsilcilikleri bu çerçevedeki en gözde örnektir. Avrupa Konseyi veya Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların içerisinde, yerel ve bölgesel yönetimlerin çıkarlarını gözetmek üzere Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler

³ Lobicilik, örgütlerin amaçları doğrultusunda yasama ve yürütme organlarını etkilemesi olarak ifade edilmektedir (Aslan, 2009).

Kongresi ve Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi birimleri kurulmuştur (Daoudov, 2013: 11).

1.2.2. Yerel Diplomasi Türleri

Yerel yönetim birimlerinin küresel bağlantılarını geliştirmelerindeki temel motivasyonlar açıklandıktan sonra yerel diplomasi faaliyetlerinin türlerine de değinmek gerekmektedir. Yerel diplomasi faaliyet türleri literatürde şu şekilde yer almaktadır:

- Sınırdaş olan kentler arasındaki iş birliğini ifade eden ‘Sınır tesi bölgesel mikrodiplomasi’
- Sınırdaş olmayan kentler arasındaki ilişkileri inceleyen ‘Bölge tesi mikrodiplomasi’
- Bir kentin yakın coğrafyasıyla ilişkilerini ifade eden ‘Bölgesel mikrodiplomasi’
- Yerel yönetim birimlerinin uzak uluslarla etkileşiminin ve küresel meselelerle ilgili sergilediği tutumun değerlendirildiği ‘Küresel paradiplomasi’
- Bilhassa kültürel açıdan farklı insanları barındıran bölgelerin kendi uluslarını inşa etmek ve kendi kimliklerini tanıtma amacıyla oluşturdukları dış ilişkiler ağını inceleyen ‘Protodiplomasi’ olarak literatürde yer almaktadır (Demirtaş, 2016: 158).

1.2.3. Yerel-Merkez İlişkisi

Merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasındaki etkileşimlerinin nasıl gerçekleştiği irdelenmesi gereken bir diğer konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk senaryoda, iş birliği faaliyetlerinden bahsedilebilir. Bu senaryoda, yerel yönetim birimleri ile merkezi yönetim arasında tüm dış politika konularında iş birliği yapılmakta ve birbirlerine paralel bir küresel siyaset anlayışı bulunmaktadır. İkinci senaryo ise, yerel yönetim birimleri ile merkezi yönetim arasında rekabet ya da çatışmanın olduğu durumdur. Bu senaryoda, yerel yönetim birimleri ile merkezi yönetim arasında çıkar farklılıkları bulunmakta ve yerel yönetim birimleri, merkezi yönetimin izlediği siyasetten farklı hareket etmektedir. nc senaryoda ise yerel yönetim birimleri ve merkezi yönetim arasında rekabetçi iş birliğinden

bahsedilebilmektedir. Bu çerçevede, genel anlamda iş birliği faaliyetleri olsa da zaman zaman farklı çıkar algıları ve rekabet gözlemlenebilmektedir (Demirtaş, 2016: 158).

1913'te kurulan International Municipal Movement (Uluslararası Belediye Hareketi) yerel yönetim birimlerinin küresel çapta ilk örgütlenmesidir. 2004 yılından bu yana International Municipal Movement'in misyonunu United Cities and Local Governments (UCLG) sürdürmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinden 240.000 kenti temsil eden en kapsamlı yerel ve bölgesel yönetim ağı olan UCLG Teşkilatı'nın genel merkezi İspanya'nın Barselona kentindedir. UCLG Teşkilatı, BM üyesi 192 ülkeden 140'ında aktif üyelere sahiptir. Kentlilerin görüşlerini ve taleplerini uluslararası platformlarda dile getirmek faaliyetlerinin merkezinde yer almaktadır. 2004 yılından bu yana yerel demokratik yönetimin küresel savunucusu rolünü üstlenmiş olan teşkilat, ulusal yerel yönetim birliklerini, bölgesel yönetimleri ve kıtaları temsil eden çeşitli kuruluşları bir araya getirerek ortak fikirlerin uluslararası arenada güçlü bir sesle duyurulmasını sağlamaktadır (<http://www.yereldiplomasi.gov.tr>, 14.06.2023).

1.3. Literatür Taraması

Literatürde kent diplomasisi üzerine yazılmış birçok çalışma vardır. Batal ve Tuğlu tarafından kaleme alınan çalışmada yerel yönetimlerin çok düzeyli yönetişimi kent diplomasisi açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada Türkiye'nin 2000'lerden sonra Avrupa Birliği Aday Ülke statüsünün etkisiyle yönetişimi önemseyen bir anlayışla birtakım reformlar gerçekleştirdiği ve bu doğrultuda mahalli idarelerin mali ve kurumsal kapasitelerinin güçlendirildiği fakat sosyolojik ve ekonomik yapı, tarih, siyasi kültür gibi hususlarda Avrupa ile aralarındaki farklılıklar; Avrupa mevzuatlarının Türkiye'de birebir uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir (Batal ve Tuğlu, 2018: 191).

Çalışmada ayrıca 2015 yılındaki siyasi istikrarsızlık ortamında PKK tarafından yapılan silahlı saldırılara PKK'ya yakın olduğu bilinen HDP idaresindeki il ve ilçelerde, mahalli idarelere ait araçlarla terör örgütüne destek verilmiş, belediyelere ait iş makinaları kullanılarak açılan hendek ve tünellerle kolluk kuvvetlerinin görevlerini yapmaları engellenmiştir. Bu bağlamda güvenlik kaygılarından dolayı merkezi idarenin yerel yönetim birimleriyle yetki ve sorumluluk paylaşımı konusuna şüpheyle

yaklaştığı ve yerel yönetimlerin etkin hizmetin gerektirdiği seviyede güçlendirilemediği ifade edilmektedir (Batal ve Tuğlu, 2018: 209).

Yerel yönetim birimlerinin uluslararası kuruluşlara üye olmaları konusunda Akman tarafından yapılan başka bir çalışma ise yerel yönetim birimlerinin üye olduğu uluslararası kuruluşlara, yıl bazlı üyelik sayılarına, illere göre üyelik sayılarına ve yerel yönetim birimleri arasındaki dağılımına dair bilgiler içermektedir. Çalışmada, yerel yönetim birimlerinin uluslararası kuruluşlara üyelikleri konusunda çeşitli eleştirilere de yer verilmektedir. Farklı ülke yerel yönetimlerinin oluşturduğu teşkilat, birlik vb. olarak adlandırılan uluslararası kuruluşlara üyeliklerin kuruluşların ortaya çıkış amacını aşarak ülke yönetimlerini etkilediği düşünüldüğünde yerel mi yoksa küresel bir ortaklık mı oluşturduğunun önemli olduğu belirtilmektedir (Akman, 2017: 508).

2019 yılında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19'a karşı mücadele sürecinde yerel yönetim birimlerinin önemli sorumluluklar üstlendiği bilinmektedir. Özellikle merkezi idarenin hızlı bir şekilde etkinlik gösteremediği gereksinim alanlarında önemli bir boşluğu doldurmuşlardır. Kısaca ifade etmek gerekirse yerel yönetim birimleri; merkezi idarenin kontrol ve müdahaleleri, sahip oldukları sınırlı kaynaklara rağmen, salgınla mücadelede meydana gelen gereksinimlere yönelik yerel nitelikte çözümler üreterek, sürece önemli ölçüde katkı sağlamışlardır.

Belirsizliklerin arttığı, farklı bölgelerde meydana gelen kriz ve anlaşmazlıkların mevcut istikrarı ve barışı tehdit ettiği, güçler arasında yaşanan çeşitli boyuttaki mücadelelerin hız kazandığı, evrensel değerlerin hızla erozyona uğradığı bir dönemden geçilmiştir. Mevcut küresel yönetim mekanizmalarının yetersiz kaldığı, çeşitli coğrafyalarda giderek artan eşitsizlik ve kırılganlıkların olduğu uluslararası ortamda ortaya çıkan krizlerle mücadele konusunda sürdürülebilir barış ve refahı sağlamak için uluslararası iş birliklerinin önemi anlaşılmıştır.

Küreselleşme ile uluslararası arenada daha görünür hale gelen ve halka en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetim birimleri; insanı temel alan, ekonomik, siyasal ve kültürel iş birliği araçlarından da istifade eden ve küresel ölçekteki fikir ve uygulamaların yerel düzeyde etkinlik kazandığı bir diplomasi uygulamaktadır. Bu

çerçevede gelenek ve gelecek arasında kültürel köprüler kuran TDBB faaliyetlerinin yerel yönetim birimleri arasında yerel yönetim birimlerinin yaşadığı sorunlar karşısında bilgi ve tecrübe paylaşımı, ekonomik, sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetler, yerel yönetim birimlerinin uluslararası alandaki varlığı kent diplomasisi perspektifinden incelenmesi önem arz etmektedir.

Duchacek tarafından paradipomasi türleri; komşu iki ülkenin sınırdaki yerel yönetim birimlerinin temaslarını ifade eden ‘sınır-ötesi bölgesel mikrodiplomasi (*cross-border regional microdiplomacy*)’, birbirlerine komşu ülkelerin bitişik sınırı olmayan yerel yönetim birimleri arasındaki ilişkileri ifade eden ‘bölge-ötesi mikrodiplomasi (*transregional microdiplomacy*)’, komşu olmayan ülke yerel yönetim birimleri arasındaki ilişkileri ifade eden küresel paradipomasi (*global paradipomacy*) şeklinde sınıflandırılmaktadır (Daoudov, 2013: 8).

Lubin (2003), paradipomasi olgusu için kısmen Duchacek ile benzer şekilde bir sınıflandırma yapmaktadır. ‘Küresel paradipomasi’ kavramı, yerel yönetim birimlerinin yabancı ülkelerin çeşitli kurum ve kuruluşları ile siyasî-fonksiyonel temasları olarak tanımlanmaktadır. Eyaletin gelişimine katkı sağlamak amacıyla yapılan ekonomik ve kültürel girişimlerin fonksiyonel bir gerekçesi varsa da belirli ölçüde siyasî içerik taşıması açısından Québec eyaletinin çalışmaları bu kapsamda değerlendirilmektedir (Lubin, 2003: 22).

İkinci bir sınıflandırma ise ‘küresel protodiplomasi’ olarak adlandırılan kavramdır. Küresel protodiplomasi, ulus-altı yönetimlerin uluslararası ilişkilerinde “özerkçi” bir içerikle yürüttükleri diplomasi faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Bunların yurtdışı büroları ve temsilcilikleri elçilik gibi faaliyet göstermektedir. Québec eyaletinin uluslararası ilişkiler faaliyetleri bu tür diplomasiye örnek olarak gösterilmektedir. Komşu iki ülkenin komşu olmayan bölgeleri arasındaki ilişkileri ifade etmek amacıyla ‘bölge-ötesi mikrodiplomasi’ (*transregional microdiplomacy*), ifadesi kullanılmaktadır. ‘Sınır-ötesi bölgesel mikrodiplomasi’ (*transborder regional microdiplomacy*), coğrafi yakınlıktan kaynaklanan ortak sorun ve çözüm alanlarına sahip komşu ülkelerin komşu bölgelerdeki ulus-altı yönetimlerinin temasları olarak ifade edilmektedir.

Éric Philippart, paradiplomasiyi yoğunluk kriterine göre sınıflandırmış olup; protodiplomasi (protodiplomatie), yüksek yoğunluklu paradiplomasi (paradiplomatie majeure), azamî paradiplomasi (paradiplomatie maximale), düşük yoğunluklu paradiplomasi (paradiplomatie mineure) ve asgarî paradiplomasi (paradiplomatie minimale) olarak 5 başlık altında incelemektedir. ‘Asgarî paradiplomasi’, ekonomik iş birliği üzerinde yoğunlaşan, coğrafi sınırları aşmayan yerel yönetim faaliyetleridir. Finlandiya, Yunanistan ve İrlanda’nın bölgeleri buna örnek olarak gösterilmektedir (Sauriol, 2007: 23-25).

‘Düşük yoğunluklu paradiplomasi’de, sınır-ötesi ve bölge-ötesi ölçekte yürütülen yerel yönetim birimleri çalışmaları olarak ifade edilmektedir. Yerel yönetim birimleri önemli ekonomi merkezlerinde temsilcilik de açabilmektedirler. Québec dışındaki Kanada eyaletleri ve Fransa’nın bölgeleri bu çerçevede değerlendirilmektedir. ‘Yüksek yoğunluklu paradiplomasi’nin, ekonomik ve siyasi amaçlı faaliyetleri olan yerel yönetimlerin coğrafi sınırı bulunmamakta olup bu çalışmalar bazı durumlarda merkezî yönetim çalışmaları ile çatışabilmektedir. Almanya ve Avusturya bu tür diplomasiye örnek olarak verilmektedir. ‘Azamî paradiplomasi’ ya da ‘kimlik paradiplomasi’, yüksek paradiplomasi ile aynı özelliklere sahip olup ondan farklı olarak güçlü bir milliyetçilik ve bölgelilik duygularına sahiptir. Bu paradiplomaside amaç, ulus-altı aktörlerin millî kimliğini güçlendirmek ve uluslararası arenada tanıtmaktır. Katalonya (İspanya) ve Québec (Kanada) bu tür paradiplomasiye örnektir. ‘Protodiplomasi’de amaç, bağımsızlığa zemin hazırlamak ve yeni kurulacak devlet için uluslararası arenada destek bulmaktır. Bazı eyalet hükümetleri döneminde Québec (Kanada) bu tür paradiplomasiye örnek olarak gösterilmektedir (Sauriol, 2007: 20).

Şekil 1. Paradiplomasi Katmanları

Kaynak: (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 281)

Yaylı ve Gönültaş (2018), paradiplomasi olgusunu üç katmanlı olarak açıklamaktadır. İlk katmanda dış kaynakları yerel birimlere aktarmak amacıyla ekonomik ve finansal ilişkiler yer almaktadır. Yerel yönetim birimlerinin; uluslararası şirketlerin yatırımlarını çekmek, çeşitli hibe ve kredi desteklerinden yararlanmak gibi ekonomik hedefler bu katman çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda bakıldığında, çok az nüfusu olan bir yerel yönetim biriminin dünya ekonomisinin şekillendirilmesine yön vermesi mümkün olarak görünmektedir. İkinci katmanda ise teknolojik, eğitsel, kültürel ve diğer alanlardaki iş birliği faaliyetleri yer almaktadır. Ulus-üstü kararlar sonucunda yerel yönetim birimlerinin uluslararası düzeyde boyut kazanması, yabancı ülke yönetimleriyle olan yakın ilişkiler ekseninde değerlendirilmektedir. Yerel yönetim birimleri, birbirleri ile teknolojik ve kültürel iş birliği geliştirerek, uluslararası alanda genel kabul görmektedir (Lecours, 2008, akt. Yaylı ve Gönültaş, 2018: 280).

Kültürel etkileşimin etkisiyle uluslararası bir kimlik kazanmış yerel yönetim biriminde yaşayanlar arasında günlük yaşamda herhangi bir farklılık olmadığı için, birinci katmanın daha geniş olmasına katkı sağlanmaktadır. Başka bir ifadeyle ikinci katman, finansal ve ekonomik ilişkilerin yer aldığı birinci katmanı genişleterek daha avantajlı bir hale dönüştürmektedir. Üçüncü katman ise politik unsurları içermektedir.

Üçüncü katman en önemli katman olup, yerel yönetim birimlerinin merkezi otorite tarafından öngörülen kimliğin dışına çıkmaya başladığı katmandır. Burada artık merkezi otorite yerel yönetim birimleri tarafından geliştirilen politikaları da dikkate alarak politikalarını geliştirmektedirler (Lecours, 2008, akt. Yaylı ve Gönültaş, 2018: 280). Bu noktada merkezi otorite ve yerel yönetim birimlerinin ortak politikalar çerçevesinde dış politika araçları geliştirmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ULUSLARARASILAŞMA FAKTÖRLERİ

Modern diplomasinin kökeninin Vestfalya Anlaşmasına dayandığı sıklıkla iddia edilmektedir. Fakat Pluijm ve Melissen'e göre diplomasinin temelleri, şehirlerin bir politika aktörü olarak yer aldığı ve devletlerin şimdiki fonksiyonlarıyla var olmadığı zamanlarda atılmıştır. Söz konusu bu dönemde, Yunanistan'da, Atina ve Makedonya gibi şehir devletleri özel amaçlarla düzenli olarak elçiler gönderip almaktadırlar. Ayrıca, Milano ve Venedik gibi güçlü İtalyan şehir devletleri rönesans döneminde, yurtdışında kalıcı diplomatik ilişkiler kuran bir diplomasi sistemi oluşturmuşlardır.

21. yüzyılda dış ilişkilerin öncelikli olarak ulus devletlerin görevi olduğu iddia edilse de uluslararası arenada ulus devletler tek aktör değildir. Diplomaside teorik olarak devlet merkezilik geçerlidir, çünkü devletin diplomasideki rolü büyüktür. 2. Dünya Savaşı sonrasında barışçıl ilişkilerin geliştirilmesi adına ulus-üstü ve ulus-altı aktörlerde diplomatik arenaya katılmışlardır. Ulus-altı aktörlerin uluslararası arenada yer almaları ilk başta, küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ihtiyaçların karşılanması ve ortaya çıkabilecek yeni savaşların engellenmesi olarak iki temel sebebe dayanmaktadır. Fakat zamanla küreselleşme, demokratikleşme gibi olguların da etkisiyle yapısal ve çıkar algılamaları olarak iki düzeyde değerlendirilen çeşitli faktörler de eklenmiştir.

2.1. Yerel Yönetimlerin Uluslararasılaşmasında Yapısal Kaynaklı Faktörler

Yerel diplomasinin gelişmesinde etkili olan yapısal faktörler; ülkenin idari yapısı ve yasal çerçeve, tarihsel ve kültürel alt yapı, coğrafi konum ve benzerlik, merkezi hükümetin küresel siyaset anlayışı ve yerelin maddi imkanları olarak altı başlık altında incelenmektedir.

2.1.1. Ülkenin İdari Yapısı ve Yasal Çerçeve

Bir anayasa, herhangi bir demokratik devletin en önemli unsurlarından biridir. Anayasa, bir devletin yapısı, devletin güç dağıtım sistemi, vatandaşların hak ve yükümlülükleri vs. konuları içermektedir. Dış ilişkiler alanında bölgesel makamlara

ait olan yasal yetkileri ve uluslararası anlaşmalarla ilgili tüm konularda merkezi ve yerel yönetimler arasındaki etkileşim mekanizmalarının belirlenmesi için ulusal anayasaların incelenmesidir. Paradiplomasi çalışması, yasal boyutta temel olarak ulusal anayasalar, eyalet yasaları, hükümetler arası anlaşmalar, mahkeme kararları ve diğer tüzükler gibi metinsel verilerin incelenmesini içermektedir (Kuznetsov, 2015: 63).

Uluslararası ilişkilere farklı düzeylerde bölgesel katılımın hukuki yönü, kurucu diplomasi konularında çalışan araştırmacıların çoğunluğu tarafından dikkate alınmaktadır. Paradiplomasi araştırmasının yasama perspektifinden en açıklayıcı örneklerinden biri, John Trone'un Federal Anayasalar ve Uluslararası İlişkiler başlıklı kitabıdır. Trone, Avustralya, Almanya, Kanada, ABD, Belçika ve diğer bazı federal ülkelerin ulusal anayasaları ile uluslararası ilişkileri arasındaki etkileşim hakkında karşılaştırmalı bir çalışma yapmaktadır. Ulus-altı hükümetlerin uluslararası ilişkilere katılımı yazar tarafından iki açıdan ele alınmaktadır: İlk olarak, bölgesel otoritelere ulusal anayasalar tarafından yabancı aktörlerle anlaşma yapmak için yasal olarak hangi düzeyde izin verildiği araştırılmaktadır. İkinci olarak ise, belirli bir kurucu birim üzerinde özel bir etkiye sahip olunan veya uluslararası ilişkiler alanıyla ilgili sorunun çözümünün tamamen veya kısmen kendi içinde bulunduğu uluslararası ilişkiler konularında yerel hükümetlerle istişareler için anayasal gereklilikler incelenmektedir (Kuznetsov, 2015: 63).

Federal sistem genel anlamda, federal devlet ile federe devletler arasındaki yetki paylaşımı temeline dayandırılmaktadır. Güvenceli bir şekilde yetki paylaşımı yapılması gerekmektedir. Federal devlet, federe devletlerin yetkisi dahilinde olan konularla ilgili kendi iradesini dayatamaması veya federe devletlerin yetkilerini geri alamaması temeline dayanan güvenceli yetki paylaşımı, yazılı ve katı bir anayasa ile gerçekleştirilmekte olup federal devletin anayasası tarafından yapılmaktadır (Gözler, 2016: 205). Yetki paylaşımı konusunda iki yöntem kullanılmaktadır. İlk olarak, federal devletin yetkileri tek tek sayılmakta ve bu yetkilerin dışında kalanlar federe devlete bırakılmaktadır (Anayurt, 2018: 302). Örneğin, ABD anayasası tarafından kongreye tanınan yetkiler sayılmış sonrasında anayasa da yapılan 10. değişiklikle, anayasa ile

kongreye verilmemiş olan yetkilerin federe devletlere ait olacağı ifade edilmiştir. (Lauvaux, 1990, aktaran Çağdaş, 2019: 168).

Yetki paylaşımında kullanılan ikinci yöntemde ise federe devletin yetkileri tek tek sayılmakta ve bu yetkilerin dışında kalanlar federal devlete bırakılmaktadır. Örneğin, Hindistan anayasasında bu yöntem kullanılmaktadır. (Anayurt, 2018: 302). Federal devlet gümrük, savunma, dış işleri, savunma ve para basma gibi önemli hizmetlerin yerine getirilmesi yetkilerine sahiptir. Ancak, günümüzde federal anayasaların merkezi devlete çok daha geniş yetkiler verdiği ifade edilmektedir (Çağdaş, 2019: 168).

Kuznetsov (2015), federal anayasal düzenlemelerin, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetkilerin düşük çekirdek ve yüksek çekirdek siyaset ilkesiyle bölünmesini varsaydığını ifade etmektedir. Bu nedenle, geleneksel olarak uluslararası ilişkiler, güvenlik veya savunma konuları ulusal hükümetlerin yetkisindeyken, eğitim ve ekoloji konuları bölgesel yetkililerin münhasır veya ortak yetkisi dahilindedir (Kuznetsov, 2015: 64).

Merkezi yönetim, siyasi merkezîyetçilik ve idari merkezîyetçilik şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Siyasi merkezîyetçilik, devletin organlarında ve unsurlarında teklik olduğundan üniter devlet yapısıyla bağlantılıdır. Yürütme organıyla ilgili olup idare alanında uygulanan bir yaklaşım olan idari merkezîyetçilik ise varlığını siyasi merkezîyetçilikten almaktadır (Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 2016: 177).

Merkezden yönetim ilkesi, tüm kararların devlet tüzelkişiliği adına alınmasını ve kamu hizmetlerinin sunulmasında gerekli yetkilerin merkezi idare tarafından kullanılmasını, ifade etmektedir. Yani ülke, başkent ismi verilen merkezde, belirli sayıdaki kişiler tarafından idare edilmektedir. Fakat hem başkent hem de taşrada tüm idari işlemleri kendileri yapamayan merkezdeki bu yetkili kişiler, bizzat atadıkları, emir ve talimatlarıyla çalışan ve halk tarafından seçilen kişilerden yardım almaktadırlar (Yıldız, 2018: 12).

Merkezden yönetim ilkesinin özellikleri şu şekilde ifade edilebilir: Vatandaşlara sunulan tüm idari hizmetler merkeze aittir. Kamu hizmetleriyle ilgili karar alma ve alınan kararları uygulama yetkisi merkezdeki yetkililere aittir. Söz

konusu hizmetlerin yerine getirilmesi sonucunda ortaya çıkacak sorumluluk da merkezi yönetime ait olmaktadır. Merkezi idarede sadece devlet tüzel kişiliği bulunmaktadır. Kamu hizmetlerinin içeriği göz önüne alınarak merkezi idare, bakanlıklar şeklinde düzenlenmiştir. Bakanlıklar, görev alanlarıyla ilgili devlet tüzel kişiliğini temsil etmekte olup ayrı bir tüzel kişilikleri bulunmamaktadır.

Merkezi idarenin, idari hizmetleri ülke çapında yürütebilmesi için taşra teşkilatı da bulunmaktadır. Merkezin taşra uzantısı olan taşra birimlerinde çalışan görevliler, hiyerarşi ilişkisine bağlı olarak merkezdeki kişilerin emir ve direktifleriyle, görevlerini yerine getirmektedirler (Yıldız, 2018: 12). Kamu hizmetlerinin yapılması konusunda zorunlu olan tüm mali kaynaklar merkezde ve tek bütçede toplanmıştır. Ülke genelindeki kamu hizmetleriyle ilgili tüm harcamalar merkezde bulunan yetkililerin onayı sonrasında yapılmaktadır (Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 2016: 178).

Merkezi yönetim ilkesi, devlet idaresi açısından geçerli bir ilkedir (Gözler, 2018: 83). Yerinden yönetim ilkesi ise mahalli müşterek niteliğindeki hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerden yürütülmesi ve idareyle ilgili alınacak kararların o yörede yaşayanlarca seçilmiş yerel yönetim birimleri tarafından alınması anlamına gelmektedir.

Üniter devlet yapısına sahip ülkelerde söz konusu ilkelerin uygulanması farklı olabilmektedir. Mesela bölgeler arası etnik, kültürel ve ekonomik farklılıkların bulunmadığı Fransa gibi ülkelerde, merkezi yönetim ilkesi yerini büyük ölçüde yerinden yönetim ilkesine bırakmıştır. Ancak bölgeler arası ekonomik eşitsizlikler ve kültürel-etnik farklılıkların olduğu üniter devlet yapısına sahip Türkiye gibi ülkelerde merkezden yönetim ilkesine ağırlık verilmektedir (Yıldız, 2018: 11).

Ulusal sınırlar dahilinde, halkın yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan yerel yönetim birimlerinin özellikleri genel anlamda şu şekilde ifade edilmektedir. İlk olarak; yerel yönetim birimleri kamu tüzel kişiliğine haizdir. İkinci olarak; yerel yönetim birimleri mali özerkliğe sahiptir ve devletin malvarlığından ayrı gelir ve giderleri vardır. Üçüncü olarak; yerel yönetim birimlerinin personeli merkezi yönetimin hiyerarşisinde değildir ve karar organları seçimle iş başına gelmektedir. Dördüncü olarak ise; yerel yönetim birimleri birer tüzel kişidir (Türkoğlu ve

Bucaktepe, 2015: 322). Bu kapsamda merkezi yönetimin, yerel yönetim birimlerine karşı herhangi bir üstünlüğü yoktur. Fakat mevzuatta öngörülen istisnai durumlarda merkezi yönetim, “idari vesayet” denetimi yapabilmektedir.

Türkiye’de yerel yönetim birimlerinin yurt dışı ilişkileri için 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 74. Maddesinde;

“Belediye bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahallî idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilir veya kardeş kent ilişkisi kurabilir. Birinci ve ikinci fıkra gereğince yapılacak faaliyetlerin, dış politikaya ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın izninin alınması zorunludur.” şeklinde ifade edilmektedir.

Bu madde ile belediyelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan izin almak şartıyla kardeş şehir ilişkisi kurma imkânı verilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun Belediye Meclisi’nin görevlerini düzenleyen 18. Maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde ise;

“Yurt içindeki ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.” şeklinde yer alan ifade ile kardeş şehir ilişkileri kurulması konusunda karar alma yetkisi Belediye Meclisi’ne verilmektedir.

Ayrıca, 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanunun 1.Maddesinde yer alan:

“Genel ve katma bütçeli bakanlık, daire ve kuruluşların, mahalli idarelerin, kamu iktisadi teşebbüslerinin, özel kanunla kurulmuş olan bankaların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış olanların, yabancı Devlet büyükelçilik, elçilik, başkonsolosluk, konsolosluk, fahri başkonsolosluk ve fahri konsoloslukları ve sair misyonları ile ve milletlerarası kurullar temsilcilikleri ve misyonları ile ve bunlara bağlı müşavirlik, ataşelik, büro ve sair mercilerle temasları, milletlerarası hukuk kurallarına ve usullerine uygun olarak yapılır. Bu temaslardan Dışişleri Bakanlığı’na bilgi verilir.” şeklinde ifade edilen madde ile yerel yönetim birimlerinin yurt dışı faaliyetleri dahil tüm resmi ilişkiler için Dışişleri Bakanlığı’na bilgi verme ve iş birliği yapma zorunluluğu bulunmaktadır”.

Bu kapsamda yerel yönetimlerin görev ve yetkileri, uygulandıkları ülkelerin toplumsal yapıları ve siyasal sistemlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Yerel yönetimlerin; üniter devlet sistemine sahip ülkelerde merkezin daha sıkı denetimi altında olmasına karşılık federal sisteme sahip ülkelerde yerel yönetim birimlerinin merkezi yönetimin sıkı denetimi altında olmadığı ve daha özerk olduğu görülmektedir.

Westfalya Anlaşması sonrası çağda geleneksel devlet egemenliği paradigması hâkimdir. Uluslararası arenada ulus devletler tek aktör olarak kabul edilmektedir ve bu fikir ulusal anayasaların içeriğine de yansımıştır. 21. yüzyılın başında hala dış işlerinin öncelikli olarak ulusal hükümetlerin bir görevi olduğu iddia edilse de ulus devletler diplomatik sahnede tek aktör değildir. Çok uluslu şirketler, STK'lar, devlet birlikleri, yerel yönetim birimleri ve yerel yönetim birlikleri diplomasi alanında giderek daha fazla rol oynamaya başlamışlardır (Kuznetsov, 2015: 64).

2.1.2. Tarihi ve Kültürel Alt Yapı

Ülkeler ve kentler arasındaki tarihi ve kültürel ilişkiler, kentlerin uluslararasılaşmasında yapısal kaynaklı faktörlerden birini oluşturmaktadır. ABD'nin ulusal düzeydeki politika yapıcıları, soğuk savaş sırasında Doğu bloğu ülkelerine karşı zafer ve tarafsız izleyicilerle etkileşim arasındaki bağlantıyı kavramış, ulusal güvenlikleri için kültürel diplomasinin hayati olduğunu anlamışlardır (Finn, 2003: 15). SSCB ile Japonya ve ABD ile Avrupa şehirleri arasında gerçekleştirilen şehir eşleştirme projeleri başarılı olmuştur. Şüphesiz şehirler arasındaki kültürel diplomasi, ölümcül bir savaşı önleme hedefine katkıda bulunmaktadır (Pluijm ve Melissen, 2007: 27).

Göç aldığı ülkelerle Hollanda arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri, Amerika'nın başkenti olarak sayılan Boston ile Kuzey İrlanda'nın başkenti Belfast arasında gelişen kardeş şehir ilişkisi (<https://www.boston.gov/education/sister-cities> 10.08.2023) Birinci Dünya Savaşı ve Çanakkale Savaşı anısına Çanakkale ve Wellington (Yeni Zelanda) arasında kurulan kardeş şehir ilişkisi, tarihi ve kültürel bağlarla kurulan kardeş şehir ilişkilerine örnek olarak gösterilmektedir (<http://wellington.govt.nz> 12.07.2023).

Farklı şehirlerden yetkililer için düzenlenen kültürel ziyaretler, şehirlerin kültürel gelişimini teşvik etmek için kılavuz oluşturmak ve farklı kültürlere ait şehirlerden gençlerin birbirleriyle spor yoluyla etkileşime girmelerine izin vermek gibi örnekler kültür odaklı şehir diplomasisi faaliyetlerine örnek olarak gösterilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 27). UCLG'nin Kültür Çalışma Grubu tarafından kültürün; kentsel dönüşüm, istihdam yaratma vs. gibi fenomenlerdeki rolü nedeniyle hem insan haklarının korunması hem de toplum içindeki her birey için hayat kalitesinin iyileştirilmesi hususundaki içsel görevine dayalı olarak, kentsel stratejilerin merkezinde yer aldığı belirtilmektedir (UCLG, 2004).

Bazı gözlemciler tarafından şehir diplomasisinin önemli bir parçası olan kültürel diplomasinin, henüz tam potansiyeline ulaşmadığı savunulmaktadır. Örneğin İslam şehirleri ve Batı şehirleri arasında sınırlı kültürel alışveriş bulunmaktadır. Yoğun göç aldıkları ülke şehirleriyle ortaklıklar haricinde Batılı şehirler, Orta Doğu ve Asya'daki şehirler arasındaki ortaklıklar konusunda çekimser kalmaktadır. Bu durum her iki taraf için de geçerli olmaktadır. Eleştirmenlere göre, doğu ve batı şehirleri arasındaki yanlış anlaşılmalara öncelikle geçmişte şehirlerin üstesinden gelebileceği kanıtlanmış bir sorun olan kültürel cehaletten kaynaklanmaktadır (Pluijm ve Melissen, 2007: 28).

Nick Clarke'ın İngiltere'nin kardeş şehir bağlantılarını incelediği makalesinde, ülkenin tüm kardeş şehir bağlantılarının yer aldığı bir harita gösterilmektedir. Bu haritaya bakıldığında Birleşik Krallık'ın en fazla kardeş şehir ilişkisinin, tarihi ve kültürel bağları olan ABD, Almanya ve Fransa ile olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak ülkenin en az kardeş şehir ilişkisinin İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olan ülkelerle olduğu görülmektedir (Clarke, 2009: 500). Coğrafi yakınlık kültürel bağları beslemektedir ve ideolojik yakınlık ve gerilimler tarihi bağlarla ilişkilidir. Bu yüzden coğrafi konum ve ideolojik yapı faktörlerini birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Bu üç faktörün etkili olduğu ilişkilere Fransa'nın, eski sömürgeleri ile olan kardeş şehir ilişkileri örnek olarak verilmektedir (Ekşi, 2017: 66).

Kültür, sanat ve spor faaliyetleri yalnızca kardeş şehir bağlantılarında değil uluslararası arenada birçok alanda bulunmaktadır. Bu tür faaliyetler kardeş şehir bağlantılarında da finansal kaynak sağlamak, söz konusu bağlantının toplumun

tamamına yayılması ve çeşitli geleneksel etkinliklerle uzun vadeli bağlantılara dönüşmesi için kullanılmaktadır (Ekşi, 2017: 70). (ABD) Seattle'ın (Özbekistan) Taşkent ile kardeş şehir ilişkisine binaen gerçekleştirdiği Nevruz kutlamaları, (<https://sistercities.org/> 10.05.2023) (ABD) Minneapolis'in (Irak) Necef ile kardeş şehirler olması nedeniyle Minneapolis vatandaşlarında farkındalık oluşturmak amacıyla düzenlenen "İraklı Sesler" projesi, (<https://aapress.com/> 17.04.2023) (ABD) Şikago'nun Çin, Gana, Guatemala, Etiyopya, Kolombiya, Meksika ve İtalya ülkelerinden kardeş şehirleriyle aralarında düzenlediği geleneksel futbol turnuvası (<https://home.gotsoccer.com/> 10.07.2023), (ABD) Şikago ve (İrlanda) Galway kardeş şehirleri arasında geleneksel olarak her yıl düzenlenen İstiridye ve Deniz Mahsulleri Festivali (<http://www.chicagosistercities.com/> 10.07.2023), (ABD) Houston ve (Pakistan) Karaçi arasında düzenlenen yöresel müzik etkinlikleri (<https://medium.com/> 10.08.2023), (Japonya) Kyoto'nun kardeş şehri (ABD) Boston'a geleneksel bir Japon evi maketini hediye etmesi, (<https://bostonchildrensmuseum.org/> 10.04.2023) bu kapsamda değerlendirilen kültürel faaliyetlerden bazılarıdır.

Kültürel faaliyetler kimi zaman farklı sonuçları da beraberinde getirmektedir. Şikago (ABD) ve Galway (İrlanda) kardeş şehirleri arasında her yıl geleneksel olarak düzenlenen İstiridye ve Deniz Mahsulleri Festivali hem kültürel hem de sektördeki üretici ve tüketicileri bir araya getirmesinden dolayı ticari bir etkinliktir (Ekşi, 2017: 70). Kültürel faaliyetler ve spor faaliyetleri, kardeş şehir bağlantılarını resmî beton yağlarının ötesinde insanların arasına taşınması açısından önem taşımaktadır.

2.1.3. Coğrafi Konum ve Coğrafi Benzerlik

Kentlerin uluslararası ilişkilerinde coğrafi konum yani ülkeler arası mesafe kentler arasındaki komşuluk ilişkisinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Kaltenbrunner kardeş şehir ilişkilerinin yoğunluğunu incelediği makalesinde yer verdiği dünya haritasına bakıldığında coğrafi yakınlığın en yoğun Avrupa'da, daha sonra Güney ve Kuzey Amerika arasında olduğu ve kısmen de Uzak Asya'daki kardeş şehir bağlantılarında etkili olduğu ifade edilmektedir (Ekşi, 2017: 63). Avrupa'da özellikle birbirine sınır kentler arasındaki eşleştirmeler teşvik edilmektedir. Coğrafi yakınlık faktörünün etkili olduğu kardeş şehir projelerine; 14 kardeş şehir tarafından kurulan

CTA örgütü, Kuzey Avrupa ülkelerinin sınırdaş kentleri arasındaki eşleştirme projeleri, Çin ve Japonya ile Avustralya arasında kurulan kardeş şehir bağlantıları örnek olarak gösterilmektedir.

Coğrafi yakınlığın dışında benzer doğa koşulları, yer şekilleri, iklim özellikleri vb. coğrafi benzerlikleri de iki kent arasında geliştirilebilecek ortak proje çeşitliliğini arttırması bakımından etkili olduğu bilinmektedir (Ekşi, 2017: 64). Göl bölgeleri olmaları açısından Taupo (Yeni Zelanda) ve Suzhou (Çin), benzer coğrafi yapıya sahip olmaları bakımından Xiamen (Çin) ve Wellington (Yeni Zelanda) (Carruthers, 2006), kıyı şehirleri olmaları açısından Weihai (Çin) ve Timaru (Yeni Zelanda) (Carruthers, 2006), yeşil alan çokluğuyla bilinen Austin (ABD) ve Adelaide (Avustralya) (<https://www.cityofadelaide.com> 10.10.2022) arasında kurulan kardeş kent ilişkileri coğrafi benzerlik faktörünün etkili olduğu örneklerdir.

2.1.4. Merkezi Yönetimin Küresel Siyaset Anlayışı

Devlet sisteminin karakteri, şehirlerin diplomatik faaliyetlere ne ölçüde dahil olacağına belirlenmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulus-altı aktörlere tanınan özerkliğin derecesi, söz konusu devlette bir yetki devri kültürünün ne ölçüde var olduğunu göstermektedir. Bu kültür ulus altı aktörlerin faaliyetlerini etkileyen resmi ve gayri resmi kurallar çerçevesinde ifade edilmektedir. Özerk şehirler uluslararası arenada daha aktif rol oynamaktadır (Kuznetsov, 2015: 114). Örneğin güçlü bir yetki devri kültürüne sahip olan Kanada şehirlerinin muadillerine göre daha fazla özerkliğe sahip olmaları onların şehir diplomasisindeki etkisini artırmaktadır. Yetki devri kültürünün daha zayıf olduğu Türkiye gibi merkezi yönetimin hâkim olduğu ülkelerde ise şehirlerin diplomatik faaliyetlerinde genellikle merkezi yönetimin siyaset anlayışı etkili olmaktadır.

Örneğin Türkiye, Soğuk Savaş'ın bitmesini takiben ortaya çıkan gelişmeler neticesinde Türk dünyası ile daha yakın ilişkiler kurma; Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya bölgelerinde daha etkili bir rol oynama; bölgesel bir güç kimliği kazanma konusunda önemli fırsatlar elde etmişlerdir (Bal, 2006: 74). Bu dönemde Türkiye'nin dış politika süreçleri, belediyelerin kardeş şehir bağlantılarına da yansımıştır. SSCB'den ayrılan ülke kentleri başta olmak üzere Balkanlar ve Türk Cumhuriyetleri

ile Türkiye'deki belediyeler yoğun olarak kardeş şehir ilişkileri kurmuşlardır (TBB, 2012).

SSCB'nin dağılmasından sonra Türkiye'deki belediyeler, SSCB'den ayrılan Türkmenistan (9), Azerbaycan (9) ve Ukrayna (11), gibi ülkeler ile; Bulgaristan (19), Bosna-Hersek (15), Yunanistan (21) gibi Balkan ülkeleri ile çok sayıda kardeş şehir bağlantısı kurmuşlardır. Bir başka açıdan bu dönemde bilhassa Refah Partisi'nin dış politika stratejileri, Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile kardeş şehir bağlantısı kurmasında etkili olmuştur. Lübnan, Sudan, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt ve BAE ile kardeş şehir bağlantıları bu dönemde kurulmuştur (Bay ve Çalışkan, 2020: 79). Sonuç olarak 1990'lar Türkiye'nin kardeş şehir bağlantılarında, komşuluk etmenleri ve coğrafi yakınlığın sınırlarının esneklik kazandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de koalisyon hükümetleri döneminde istikrarsız dış politika süreçleri hâkim olmasına karşın 2002 seçimleri sonrasında Türkiye, dış politikada diplomatik atılımlar/çok yönlülük adı altında yönünü ilk olarak batı dünyasına çevirmiş ve karşılıklı iş birliği, çıkarlar temelinde bağlantıları geliştirme yönünde politikalar üretilmiştir. Özellikle AK Parti hükümetinin ilk dönemini kapsayan 2003-2009 döneminde iki yönlü politika üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çerçevede, Avrupa Birliği'ne uyum sürecine yönelik çeşitli yasalar çıkarılmasının yanında Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Afrika ile de ilişkiler geliştirilmeye çalışılmış ve bu bölge toplumlarıyla ilişkilerin normalleşmesi üzerine çeşitli atılımlar yapılmıştır (Sunar, 2013 451-452; Deşilmek, 2015: 6).

2000'li yıllar belediyelerin kardeş şehir ilişkileri açısından Türkiye'de en büyük değişim ve dönüşümün yaşandığı dönem olmuştur. Bu dönemde bilhassa belediyecilik anlayışında birçok değişim yaşanmıştır. Küreselleşme olgusu çerçevesinde şekillenen neoliberal yaklaşımlar doğrultusunda bir yerel yönetim anlayışı oluşturulmuş ve bu anlayışa binaen yeniden bir yapılanma süreci başlamıştır (Müezzinoğlu, 2004: 24). İlaveten iletişim ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler, bu dönemde Türkiye'nin dünya ile bütünleşme sürecine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. AKP hükümeti tarafından belediyecilik alanında yapılan reformlar neticesinde 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre kardeş şehir ilişkilerinin

dahil edilmesi; TBB'nin kardeş şehir ilişkilerini desteklemesi gibi etkenler kardeş şehir bağlantılarının artışında önemli rol oynamıştır (Bay, 2020: 85). 2002 yılına kadar Türkiye'de bilinen 315 kardeş şehir bağlantısı belirlenirken, 2003-2018 döneminde anlaşma tarihleri bilinen 1191 kardeş şehir ilişkisi olduğu bilinmektedir. 2003-2009 yılları arasındaki dönemi kardeş şehir ilişkileri çerçevesinde değerlendirmek gerekirse, bu dönemde belediyeler kardeş şehir ilişkilerinde daha çok Avrupa ülkelerine yönelmişlerdir. Avrupa Birliği hedefleriyle bağlantılı olarak ayrıca bu dönemde Balkan ülkeleri ile çok sayıda kardeş şehir ilişkisi kurulmuştur (Bay, 2020: 85). Sonuç olarak Türkiye'deki belediyeler bu dönemde 405 kardeş şehir bağlantısının 255'ini Balkan ülkeleri (122) ve Avrupa (133) ile kurmuşlardır.

2.1.5. Yerel Yönetim Birimlerinin Maddi İmkanları

Yerel yönetim birimleri, merkezi yönetimden ayrı tüzel kişiliğe, yani idari özerkliğe sahiptirler. Buna binaen yerel yönetim birimlerinin aynı zamanda kendilerine özgü hak ve borçlarının yanında ayrı bir bütçelerinin olması, mal varlığına ve bağımsız gelir kaynaklarına sahip olması gerekmektedir. Mali kaynakların yetersizliği yerel yönetimlerin, özerklik alanlarının sınırlı olmasına ve merkezi yönetimler tarafından çok fazla müdahale edilmesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesinin en önemli araçlarından biri özerklik olarak ifade edilmektedir. Özerklik, idarelere etkin karar almaları ve kaliteli hizmet sunabilmeleri için tanınmıştır. Özerklikten bahsedebilmek için yerel yönetimlerin karar alma ve uygulama serbestisi olan bağımsız organlarının olması ve her şeyden önemlisi mali kaynaklara ve harcama yetkisine sahip olmaları gerekmektedir (Türkoğlu, 2013: 42).

Yerel yönetimlere verilen görev ve yetkiler ülkelerin tarihsel gelişim süreçlerine, anayasal yapılarına, geleneklerine, kültürlerine ve sosyoekonomik yapılarına göre ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Merkezi yönetim genellikle her ülkede yerel yönetim birimleri üzerinde idari, siyasi ve mali açılarından üstün olmanın, baskı kurmanın yollarını aramakta ve bunu kendi siyasi eğilimleri doğrultusunda değerlendirmeye çalışmaktadır (Eryılmaz, 1988: 163). Sonuç olarak, yerel yönetim birimlerinin kaliteli hizmet sunabilmeleri ve uluslararası arenada aktif

rol alabilmeleri açısından mali özerkliğe sahip olmaları yani maddi imkanlarının yeterli olması gerekmektedir.

Türkiye özelinde bakıldığında yerel yönetim birimleri üzerinde vesayetçi bir anlayışın hâkim olduğu, 1924 Anayasası kapsamında hazırlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun da bu vesayetçi anlayışın bir çıktısı olduğu görülmektedir (Kırışık ve Sezer, 2006: 17). Fakat, yapılan değişikliklerle bu durum değişmiş ve yerel yönetim birimlerinin gerek yapı gerekse işlevsel açıdan güçsüz kılınması yaklaşımı kanunlara yansıtılmamıştır (Günday, 2005: 165). Zamanla sanayileşme ve tarımda makinalaşma gibi olguların etkisiyle köyden kente olan göç hareketi kentleşme olgusunu ortaya çıkarmış ve belediye hizmetlerine olan talebi hızla arttırmıştır (Coşkun ve Uzun, 2005: 157).

2.2.Yerel Yönetimlerin Uluslararasılaşmasında Çıkar Kaynaklı Faktörler

Yerel diplomasinin gelişmesinde etkili olan çıkar kaynaklı faktörler; ekonomik, eğitim, küresel barışa katkı ve güvenlik, insani yardım, bilgi ve tecrübe paylaşımı, temsil ve ağ oluşturma ve markalaşma başlıkları altında değerlendirilmektedir.

2.2.1.Ekonomik

Kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında etkili olan ekonomik faktör, şehirler arasındaki ekonomik ve ticari kazanç, yatırım olanaklarının yanında benzer ekonomik yapılara sahip olmayı da kapsamaktadır. Çin ve Yeni Zelanda'daki benzer sanayi kollarına sahip şehirleri arasında kurulan ilişkiler, Türkiye ve Rusya'nın aralarında turizm ilişkisi olan şehirleri arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri, Moskova (Rusya) ve Şikago (ABD) arasındaki kardeş şehir ilişkisine binaen düzenlenen Avrasya İş Forumu (<http://www.chicagosistercities.com/> 15.09.2023) bu tür kardeş şehir ilişkilerine örnek olarak gösterilmektedir. Kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında etkili olan ekonomik faktörün kimi zaman diğer faktörlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Ekonomi faktörünün etkili olduğu ilişkiye örnek olarak gösterilen Çin'in Yantai ve Yeni Zelanda'nın Tauranga şehirleri arasındaki kardeş şehir ilişkisi temelde fiziki benzerliklere dayanmakta olup coğrafi benzerlikler, benzer ekonomik sektörleri de beraberinde getirmiştir (Carruthers, 2006: 123). İklim özellikleri benzeyen bu iki

şehirde armut ve elma üreticiliğinin yanında her iki şehirde de yoğun olarak üzüm bağları bulunmasından ötürü şarap üretim tesisleri yer almaktadır (Ekşi, 2017: 67). Brian Cross, Yeni Zelanda perspektifinden kardeş şehirlerin ekonomik kalkınma ile ilişkisini incelediği çalışmasında Smith ve Ballingall'dan yaptığı alıntıda: *“Değişim (daha çok ekonomik kalkınma vurgusu açısından) Yeni Zelanda’da nispeten yakın bir zamanda gerçekleşmiştir ve bu nedenle kardeş şehir ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ticari bağlantılar nispeten genç kalmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, iş bağlantılarının geliştirilmesi için katalizör rolü oynayan kardeş şehir ilişkilerinin rolü (ve daha sonraki ekonomik kazançlar) önümüzdeki on yıl içinde artacaktır.”* (Cross, 2010: 106) ifadelerine yer vermektedir. Kardeş şehir ilişkisinin yalnızca ekonomik faktör doğrultusunda kurulması ilişkinin kısa ömürlü olması riskini barındırmaktadır.

New York, Londra ve Tokyo gibi dünyanın finansal, kültürel ve politik başkenti olarak adlandırılan şehirlerin, İsveç ve Kanada gibi ülkelerin ekonomileri kadar büyük olduğu ifade edilmektedir (Hawksworth, 2007: 15). Bu konuyla elde edilen ekonomik kazanımlar düşünüldüğünde, şehirlerin çok uluslu bir şirketin genel merkezinin kurulması veya turizm yoluyla daha fazla sermaye çekme çabaları kaçınılmaz görünmektedir. İlaveten dünyaya açılan kapı Dubai şehri veya dünyanın yasal başkenti Lahey şehri gibi daha spesifik bir etikete sahip olmalarından ötürü de elde edecekleri kazançlar vardır.

2.2.2. Eğitim

Kardeş şehir faaliyetlerinin kurulmasında etkili faktörlerden biri de eğitim faaliyetleridir. Her yıl “gençlik ve eğitim” adı altında düzenli olarak etkinlik yapan Sister Cities International üyeleri bu tür faaliyetlere örnek olarak gösterilmektedir (<https://www.sistercities.org/> 10.04.2023). Japonya ve ABD arasında eğitim faaliyetleri kapsamında akademik değişim projeleri yoğun olarak gerçekleştirilmektedir (Ekşi, 2017: 68). Hava harp okulları öğrenci değişim projesi ile Fujiyoshida ve Colorado Springs (<https://www.colorado.edu> 10.10.2023), her yıl bir hafta aile yanında konaklamalı olarak düzenlenen öğrenci değişim programı ile Longmont ve Chino (<https://www.longmontsistercities.com/> 10.12.2022), eğitim faaliyetleri kapsamındaki kardeş şehir projelerine örnek olarak gösterilmektedir. 1960

yılında Takayama ve Denver arasında kurulan kardeş şehir ilişkisinde Takayama'daki Kuzey İlkokulları ile Denver'daki Dennison Montessori'nin kardeş okul olmaları ve öğrenciler arası mektup arkadaşlığı projesi de bu kapsamda değerlendirilmektedir (Ekşi, 2017: 68).

Birleşik Krallık'taki Borehamwood ve Elstree şehirlerinin birlikte kardeş şehir komitesi kurarak Offenburg (Almanya) ve Fontenayaux-Roses (Fransa) kentleriyle gerçekleştirdiği ikizleştirme projesi bu kapsamda değerlendirilen etkin uygulamalardan biridir (<https://www.elstreeborehamwood-tc.gov.uk> 20.12.2022). Borehamwood ve Elstree şehirlerinin Fontenayaux-Roses ile aralarında kurdukları kardeş şehir ilişkisi çerçevesinde Fransızca dil kursları açmışlardır. Yerel düzeyde eğitim faaliyetleri kapsamında özgün uygulamalardan biri de (Çin) Chengdu şehrinin, kardeş şehirlerindeki öğrenci ve çalışanlara yönelik burs projesidir (Ekşi, 2017: 68). O'Toole, Avustralya ve Japonya arasındaki kardeş şehir ilişkilerini incelediği makalesinde faaliyet alanlarını sınıflandırmış ve en yoğun faaliyetlerin eğitim alanında öğrenci ve öğretmen değişimi olarak gerçekleştirildiğini tespit etmiştir (O'Toole, 2001: 404).

2.2.3. Küresel Barışa Katkı ve Güvenlik

İkinci Dünya Savaşı sonrasında çatışma önleme, çatışma çözümü ve barış inşası gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Soğuk savaşın sona ermesi, Asya, Avrupa ve Afrika arasındaki çekişmelerin artması ile sosyo-politik sorunlar ortaya çıkarmıştır. Çatışmaların önlenmesi ve çatışma çözümü konularında devletler öncülük etse de son zamanlarda STK'lar, işletmeler, sivil toplum ve dini gruplar gibi yeni aktörlerin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Son yıllarda çatışma çözümünün şehir diplomasisinin de önemli bir boyutu haline geldiği ifade edilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 20).

Çatışmaların temel nedeninin ve mağdurlarının çoğunlukla şehirler olması nedeniyle çatışmaların çözümünün ve sürdürülebilir barış mücadelesinin de yerel yönetim birimleri ve şehirler ekseninde olduğu ifade edilmektedir. Devletlerin tekelinde olan silahlar, Galtung tarafından "Elinde çekiç olana dünya çivi gibi görünür" (Galtung, 2003: 1-2) sözünde de ifade edildiği gibi onları dış politikada çatışmaya daha müsait kılmaktadır. Şehirlerin de dahil olduğu yerel yönetim

birimlerinin hem çatışma hem barış kaynağı olarak değerlendirilmesi yeni bir durum değildir. İngilizlerin sömürge zamanlarında Hindistan'daki kargaşayı önlemek adına Hint topluluklarını büyük ölçüde dahil etmeleri örnek olarak gösterilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 20).

Şehirler arası ilişkilerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yoğunlaştığı belirtilmektedir. Farklı özellikleri olmasına rağmen şehir eşleştirme projelerinin çoğunluğunun çatışma anında ve sonrasında ortaya çıkan sorunları çözmeye yönelik olduğu ifade edilmektedir. Van der Pluijm ve Melissen makalelerinde çatışma durumlarında şehirlerin üstlendikleri diplomatik faaliyetleri çatışma öncesi, çatışma anı ve çatışma sonrası olarak üç kategoride değerlendirmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 21).

Çatışma öncesindeki faaliyetleri herhangi bir olay meydana gelmeden önce şehirler tarafından üstlenilen diplomatik faaliyetler olarak tanımlamaktadırlar. Bu tür diplomatik faaliyetlere; 1982 yılında, nükleer silahlar konusunda toplumsal bilinci artırmak ve gelecekte meydana gelebilecek olası nükleer saldırıları önlemek amacıyla, Hiroşima belediye başkanı tarafından kurulan “Barış için Belediye Başkanları” örnek olarak gösterilmektedir (Pluijm ve Melissen, 2007: 21). 2003 yılında ABD ve Irak savaşını önlemek adına 13 milyon insanı temsil eden 70 ABD şehri tarafından kurulan “Barış İçin Şehirler” örgütü de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Örgüt, dönemin ABD başkanı Bush'u kararından döndürmek için kararları geçirmeye çalışmış fakat başarılı olamamıştır (Güneş ve Eren, 2021: 39-40).

1991 yılında Bosna ve Hırvatistan arasındaki savaşı önlemek için Avrupa ve eski Yugoslavya şehirleri arasında diplomatik konferans gerçekleştirilmiştir (Şafak, 2010: 95). Hollanda Belediyeler Birliği Uluslararası İş Birliği Ajansı çalışmaları sonrasında soykırım sonrası Ruanda'da etnik girişimlerin önlenmesi için yerel yönetişimin teşvik edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede Ruanda Yerel Yönetimler Birliği kurulmuş olup söz konusu hedeflere ulaşılması sağlanmıştır (<https://www.insamer.com/tr> 10.04.2023).

Çatışma sırasında üstlenilen faaliyetler ise şehirler tarafından olay anında üstlenilen diplomatik faaliyetlerdir. Avrupa şehirleri, Filistin topraklarında şehirler

diyalogu sürdürmek ve yardım sağlamak için mükemmel bir konumdadırlar. Örneğin; Kanada şehirleri, finansal eğitimlerin düzenlenmesi, katı atık yönetiminin iyileştirilmesi, liderlik, yönetim gibi kapasite geliştirme faaliyetleri ve halkın yönetime katılımını sağlamaya yönelik belediye yönetim programı genel desteğine katılmaktadır. Lahey, Haziran 2005'te Filistin, İsrail ve diğer belediyelerle barış inşası faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen "Orta Doğu'da barış için Belediye İttifakı" konferansına ev sahipliği yapmıştır. Bağdat, Kerkük, Denver, Dallas, Philadelphia ve Musul gibi ABD ve Irak şehirleri arasında şehir eşleştirme projeleri oluşturulmuştur. Fakat Irak'ta yaşanan güvenlik problemleri, kalıcı barışı sağlamaya yönelik faaliyetleri engellemiştir.

Çatışma sonrasında üstlenilen faaliyetler ise çatışma sona erdikten sonra yapılan diplomatik faaliyetlerdir. Yerel demokratik yapıları iyileştirmeye yönelik faaliyetlerin yanı sıra kalkınma yardımlarına da odaklanılmaktadır. Kanada şehirleri, çatışma sonrasında Filipin makamlarını paydaş katılımını artırma ve yerel yönetim oluşturma hususunda teşvik etmiştir.

2.2.4. İnsani Yardım

Doğal afet gibi ani durumlardaki insani yardımlar, uzun dönemli sosyal sorumluluk projeleri, taraflar arasındaki altyapı, üstyapı ya da teknik konularla ilgili yardım faaliyetlerini kapsamaktadır (Pluijm ve Melissen, 2007: 24). (ABD) Chicago ve (Almanya) Hamburg'un göçmenler için kaynak oluşturma projeleri (<https://medium.com> 11.11.2022), (ABD) Phoenix ve on kardeş şehri arasındaki "geride kimse kalmasin" temalı uluslararası engelli yazarlar yarışması (<https://www.phoenixsistercities.org> 20.12.2023), (ABD) Houston'ın (Pakistan) Karaçi'ye hediye ettiği su pompası (<https://internationalhouston.wordpress.com> 10.05.2023) (ABD) Gainesville ve (Filistin) Qalqiya arasında işitme engelli öğrenciler için yapılan projeler (<https://sistercities.org> 20.12.2022) bu doğrultuda verilen örneklerdendir. Ayrıca, (İsveç) Haparanda ve (Finlandiya) Tornio şehirleri tarafından kurulan ortak arama-kurtarma ekibi, (ABD) Denver'ın kardeş şehri (Etiyopya) Axum'a sanitasyonu iyileştirmek için bağışladığı sağlık ekipmanları (<https://sistercities.org> 10.04.2023), (ABD) Tempe şehri kardeş şehir komitesinin

“Açlık Çeken Çocuklarımı Besleyin Projesi” (<https://tempesistercities.org> 20.11.2022) gibi örnekler de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

2.2.5. Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı

Belediyeler arasındaki temaslar, yerel yönetişime dair bilgi transferine ve kent yönetimine ilişkin projeler vb. faaliyetler beledi faaliyetler kapsamında değerlendirilmektedir. (ABD) Boulder ve (Filistin) Nablus arasındaki yoga öğretmenliği eğitimi projesi (<https://bouldercolorado.gov> 10.12.2022), “erişilebilir binalar” konulu (ABD) Phoenix şehrinin kardeş şehri (Meksika) Hermosillo arasında düzenlenen ortak seminerler (<https://www.phoenixsistercities.org> 20.12.2023), (ABD) Phoenix şehrinin kardeş şehirlerinin vatandaşları için sağladığı staj programı (<https://www.phoenixsistercities.org> 20.12.2023), (ABD) Columbus ve (Çin) Hefei arasındaki elektrik tüketimi, enerji verimliliği, yeşil bina inşası, su kalitesinin iyileştirilmesi ve kamu altyapıları konusundaki bilgi paylaşımı programları (<https://columbussistercities.com> 10.11.2022) bu doğrultuda verilen örneklerdir. Ayrıca, (Jamaika) Montenegro Bay ve (ABD) Atlanta arasında tıp sektörü gönüllülerinden oluşan değişim programları (<https://www.sistercities.org> 10.04.2023), ABD şehirlerinin Sister Cities International koordinasyonunda yürüttüğü genç liderler programı (Ekşi, 2017: 73) gibi örnekler de bu başlık altında değerlendirilmektedir.

2.2.6. Temsil

Şehir diplomasisinin temsili boyutundaki hedefi, uluslararası arenada karar alma süreçlerine katılmak ve alınan kararları etkilemektir. Şehirlerin Avrupa Birliği’nde ve Avrupa Konseyi’nde temsil edilmesi şehir diplomasisinin temsili boyutunun en iyi örneklerindendir. Şehir diplomatlarının temel amacı siyasi yapılar içerisinde karar alma sürecine katılmaktır. Avrupa Birliği’nde şehirler, ülkelerinin hem bölgelerini hem de şehirlerini temsil eden Bölgeler Komitesi (CoR) vesilesiyle karar alma sürecine katılmaktadırlar. Şehirlerin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi ortamı üzerindeki etkisi göz önüne alınarak AB politikaları sıklıkla Bölgeler Komitesi’ne danışılmaktadır (<https://www.ab.gov.tr> 12.12.2022). Avrupa Konseyi’nde ise şehirlerin kendi karar organları bulunmaktadır. Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi içindeki Yerel Yönetimler Odası’nda öncelikli olarak insan haklarını,

hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi korumak amaçlanmaktadır ve bu doğrultuda şehir diplomatlarının geniş kapsamlı faaliyetleri bulunmaktadır (<https://www.tbb.gov.tr> 14.06.2023).

Şehirler, uluslararası örgütlenmenin dışında, öncelikle lobicilik faaliyetleriyle karar alma süreçlerini etkilemeye çalışmaktadırlar. Şehirlerin ve şehir birliklerinin yer aldığı UCLG’de, BM Genel Kurulu’nun çeşitli komitelerinde ve BM HABİTAT gibi BM kuruluşlarında sıklıkla diyalog ortağı olarak yer almaktadırlar. Avrupa Birliği’nde şehirler, Londra gibi bireysel olarak veya Hollanda’daki 4 ana şehir; Amsterdam, Rotterdam, Lahey ve Utrecht (G4) gibi bir grup olarak yer almakta ve şehir diplomatları Brüksel’de, şehirlerin çıkarlarını korumakta ve AB ile ilgili gelişmelere aktif olarak katılmaktadırlar (Pluijm ve Melissen, 2007: 31).

2.2.7. Ağ Oluşturma ve Markalaşma

Şehir diplomasisinin ağ oluşturma ve markalaşma boyutu, diplomatik bir hedeften ziyade güvenlik veya ekonomik kazanç elde etmek gibi daha yüksek amaca ulaşmak için bir araçtır. Özellikle gelişmiş dünyada, yerel kaygıların uluslararası arenada yönlendirilebileceği çeşitli yapıların geliştirilmesi oldukça yaygındır. Birçok ülkede, şehirlerin çıkarlarını temsil eden ve koruyan ülke çapında belediye birlikleri yer almaktadır. Şehirler giderek teknoloji ve bilgi paylaşımı gibi daha pragmatik iş birliği amaçlarına yönelmektedirler.

Teknolojik yenilik ve fikir alışverişi için dünyanın en büyük 18 metropol alanından oluşan Mega Şehirler Projesi kapsamında Avrupa’nın en büyük 4 şehri olan (Londra, Paris, Berlin ve Moskova) belediye başkanlarının, yönettikleri şehirlerin karşı karşıya olduğu büyük zorlukları tartışmak amacıyla yaptıkları M4 toplantıları yer almaktadır (<https://megacitiesproject.org> 10.12.2022).

Avrupa belediye birliklerinden oluşan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi, 200’den fazla büyük Avrupa kentinden oluşan bölgesel düzeyde bir ağ olan EUROCITIES (<https://eurocities.eu/about-us/> 14.06.2023), Avrupa’da 160 şehirden oluşan Merco-Cities Ağı bu bölgesel iş birliği biçimlerine örnek olarak gösterilmektedir. Bu bölgesel oluşumların tamamı, hem belediyelerle ilgili konularda

bilgi ve en iyi uygulamaları paylaşmayı ve hem de ilgili bölgelerdeki karar alma organlarında şehirlerin çıkarlarını korumayı amaçlamaktadırlar.

Şehirlerin uluslararası iş birliğine yönelik küresel çaptaki diplomatik faaliyetleri, küresel belediyeler birliği olan Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG) platformunda bir araya gelmektedir. UCLG'nin misyonu, yerel yönetimlerle ve daha geniş uluslararası topluluk içinde iş birliği yoluyla amaçlarını, değerlerini ve çıkarlarını teşvik ederek demokratik yerel yönetimlerin birleşik sesi ve dünya savunucusu olmak şeklinde ifade edilmektedir (<http://arsiv.uclg-mewa.org> 11.12.2022). Bu amaç doğrultusunda, cinsiyet eşitliği, HIV/AIDS gibi birçok konuda bildirimler yayınlanmaktadır. Birleşmiş Milletler'in ilgilendiği tüm konularda UCLG, dünya çapındaki tüm şehirlerin çıkarlarını korumak amacıyla BM'de resmi bir statü kazanmayı hedeflemektedir. UCLG'nin BM'de resmi bir statü elde etmesi, şehirlerin uluslararası arenadaki artan etkisinin resmi anlamda tanınması anlamına gelecektir.

Genel olarak ulus ötesi şehir ağlarının güçlerinin, ekonomik veya askeri güçten ziyade uzmanlık ve ahlaki konumlarından ötürü olgunlaştığı belirtilmektedir. Uluslararası düzeyde örgütlenme çabaları göz önüne alındığında, şehirlerin uluslararası arenadaki güçlerini ancak son zamanlarda fark etmeye başladığı görülmektedir. Uluslararası iş birliği için doğru yapılar oluşturulduğunda, şehirler uluslararası arenada daha fazla tanınmış ve saygı duyulan aktörler haline geleceklerdir.

2.3. Demokratikleşme

Demokratikleşme olgusu, yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada yer alması için gereken koşulları oluşturan önemli bir süreçtir. Dünyadaki demokratikleşme süreci Huntington (1991:1-7), tarafından tarihî perspektifte üç dalga olarak ele alınmıştır. İlk dalga, seçme hakkının genişletilmesi şeklinde 1820'li yıllarda ABD'de başlamış ve yaklaşık 1920'lere kadar devam etmiş olup, dünyada 29 demokrasinin doğmasına vesile olmuştur. Daha sonra 1942 yılında "1. ters dalga" komünizm, faşizm ve nazizm gibi ideolojilerin yükselmesi ile demokratik ülkelerin sayısı 12'ye düşmüştür. 2. Dünya Savaşı sonrasında yeni bir demokratikleşme süreci başlamış ve 1962 yılında 36 demokrasi ile zirveye ulaşmıştır. Fakat 1960-1975 yılları arasında 2. "ters dalganın" etkisi ile bu sayı 30'a düşmüştür. 1974-1990 yıllarını

kapsayan üçüncü dalgada demokrasiye geçen 30 ülke ile demokrasilerin toplam sayısı 60'a yükselmiştir. Ülkeleri demokratikleşmeye iten temel faktörler şu şekilde belirtilmektedir:

- Otoriter rejimlerde meşruiyet sorunsalının derinleşmesi ile demokrasi kavramının dünyada yaygınlaşması, imaj kaygısı ile otoriter rejimlerin dahi demokratik söylemi benimsemeleri, fakat gereken şartları sağlayamamaları;
- Küresel ekonomik büyüme ile 1960'lı yıllarda genel eğitim düzeyinin ve refah seviyesinin artması, orta sınıfın genişlemesi;
- Katolik Kilisesi'nin, otoriter rejimlerden desteğini çekmesi ve onlara muhalefet etmesi,
- “Dış baskı” kurumlarının demokratikleşme olgusuna etkisi. Avrupa Birliği, Avrupa'da demokratikleşme sürecinde kilit rol oynamıştır. Özellikle 1990'lı yıllarda Dünya Bankası ve IMF gibi kurumlar, malî yardımlar için demokratikleşme ve ekonomik liberalleşmeyi şart koşmuşlardır.
- “Kartopu etkisi” olarak adlandırılan başka ülkelerde yaşanan gelişmelerin örnek teşkil etmesi. Bir ülkede demokratikleşme sürecinde gerekli olan iç ve dış şartların birlikte sağlanması (Huntington, 1991: 39).

Dünya genelinde küreselleşme kavramı, demokratikleşme olgusunun öncülüğünde ifade edilmektedir. İnsanların demokratik yönetime sahip olma biçimi, çeşitli şartların sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bir yerde eşitlik, özgürlük, açıklık, hesap verilebilirlik, toplum bilinci ve toplumsal karar alma gibi unsurlar bulunuyorsa demokrasi kavramının varlığından söz edilebilmektedir (Scholte, 2005: Aktaran: Yaylı ve Gönültaş, 2018: 276). Genellikle demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi fikrine dayanmaktadır. Ayrıca söz konusu katılımın şekil şartlarıyla birlikte nasıl olması gerektiğini ve uygulama prensiplerini de göstermektedir (Heywood, 1992: 112).

Katılımcılık boyutunda yüklenen anlamdan ötürü yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişki ilgi duyulan bir konu olmaktadır. Güler (2006) tarafından yerel yönetim olgusu, “*ulusun siyasal eğitiminin edimsel kısmı olarak bir demokrasi okulu*” olarak ifade edilmektedir. Yerel yönetimler, yerel ölçekte yaşamını sürdüren

halkın ortak işleri birlikte yapmaya yönlendiren bir siyasi eğitmendir (Hill, Aktaran: Güler, 2006: 53).

Günümüzde siyasal sistemin olgunlaşması, demokratik anlayışın benimsenmesi ve küresel barışa katkı açısından yerel yönetim birimleri oldukça önemlidir. Buna binaen yerel yönetim birimleri, neredeyse her ülke için demokrasinin önemli kurumlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bir başka ifadeyle demokratik geleneğin oluşması ve ülke içerisinde demokratik iklimin hâkim olmasında yerel yönetimler aktif rol almaktadır. Yerel yönetim birimleri, devlet gücünün tek elde toplanmasını engelleyerek, gücün yerel tarafından dengelenmesini sağlamaktadır (Köse, 2004:3). Uluslararasılaşan yerel yönetimlerin demokratikleşme faktörünün, modern vatandaşlık anlayışı çerçevesinde doğrudan demokrasiye yaklaştıran bir etkisi de bulunmaktadır.

Taraflar arasında kurulan yapıcı tartışmalar, anlamlı diyaloglar ve çözüm odaklı mekanizmalar aracılığıyla vatandaş taleplerini yerine getirilebilmektedir. Yerel yönetim birimleri, birey merkezli yönetim anlayışıyla aksiyon alan katılım mekanizmaları ile yerel demokrasi için politik eğitim sürecini kolaylaştırmaktadır. Yerel halkı ve onların ihtiyaçlarını iyi bilen yöneticiler, verimli ve etkili kararlar alabilmektedirler (Sisk, 2001 Aktaran: Yaylı ve Gönültaş, 2018: 277). Bu çerçevede yerel yönetim birimleri, demokratikleşme olgusunun tüm gereksinimlerini sağlaması ile kendini yöneten ve kendine güvenen bir topluluk inşa etmektedirler.

2.4. Küreselleşme

Küreselleşme, günümüzde çok sık kullanılan kavramlardan biridir ve sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlardaki ortak değerlerin uluslararası çapta bir anlam kazanmasını ifade etmektedir. Gün geçtikte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan politikalar birbirine benzemektedir. Sosyalizmin sona ermesi ile dünyada liberal ekonomik düzen hâkim olmaya başlamıştır. Devletin piyasadaki etki alanı küçültülerek piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılması fikirleri ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda devletin küresel ekonomiyle tanışması zamanla yaşantılara da yansımıştır (Aktan, 1998: 1). Bu yansımanın ortak bir yönetim modeli kapsamında ele alınması yönetimde yer alan tüm paydaşların, performans ve verimliliğinin artırılması

zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Yerinden yönetimin, ekip çalışması, yetki ve sorumluluk gibi olgulara ihtiyaç duyması, temsil ve liberal demokrasi anlamında çeşitli çıktılar ortaya koyarken bir taraftan da yerelin gücünü artıran bir etkiye sebep olmaktadır (Özer ve Ökmen, 2015: 167).

Küreselleşme olgusu farklı toplumlarda farklı düzeylerde yapısal değişikliklere neden olmuştur. Siyasetten ekonomiye ve sanata kadar birçok farklı alanda bu değişim gözlemlenmektedir. Bireylerin devletin sınırlarının ötesinde, sosyal yapılanmalar içinde bir otoriteye bağlı kalmadan yer alabilmeleri, devletin toplaksallık ve egemenlik özelliklerinin mahiyetini kaybetmesi olarak ifade edilmektedir. Serdaroğlu (2011) tarafından “devletin irrasyonelleşmesi” olarak belirtilen süreçte kent, iş birliği ve karar alma mekanizmasında yer alan bir aktör olarak ön plana çıkmaktadır. Sistemdeki hiyerarşik sıralamaları farklı olsa da kentler, müzakere yürüttükleri, ortak uygulama ve çözüm üretmeye çalıştıkları, esnek ve yatay olarak “yeni çok-tarafıllığı” (Serdaroğlu, 2011: 216) ifade eden “yönetişim” kavramının vazgeçilmez unsurlarıdır. Egemenlik, ulus devlet merkezli gelişen bir kavram olup günümüzde demokrasinin unsurlarını korumak hususunda yetersiz kaldığı ifade edilmektedir (Ekşi, 2017: 23). Ulus devletler, demokrasinin geliştiği ortamlardır fakat günümüzde karşılıklı bağımlılık ve küreselleşme olgusunun sonucu olarak çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Papisca (2008), temsil ve katılımçılık olarak demokrasi pratiklerinin yeniden değerlendirilmesi ve genişletilmesi zorunluluğunu ifade etmektedir. Bu da aşağıda yerel, doğrudan demokrasi uygulamaları ve uluslararası alanda kozmopolit demokrasi olarak gözlemlenmektedir. Demokratik ilkelerin tarihsel sınırlarının genişletilmesi, yerel yönetimlerin sınırlarının da genişlemesine neden olacaktır (Papisca, 2008: 29). Bilgi toplumlarının ortaya çıkışı, gelişmiş bölgesel hizmet sektörünün önem kazanması ve sanayi bölgesinin yerini almasıyla birlikte, kentlerin ekonomik ve sosyal rolleri de değişime uğramıştır. Bu değişim, kentleri yöneten aktör olarak kabul eden ve kentlerin yönetimini güçlendiren bir ekonomik anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Brenner, 1998: 34). Kentlerin, ekonomik ve siyasi ilişkilerde ulus devletlerin yanı sıra aktif bir şekilde yer alması ya da bu anlamda kentler arasında doğrudan ilişkilerin kurulması kent diplomasisi kavramını ortaya çıkarmıştır (Viltard,

2010: 598). Aktörün yeniden tanımlandığı bu dönemde uluslararası ilişkilerde diplomasi de çok boyutlu ve karmaşık bir hal almıştır.

2.5. Küyerelleşme

İngilizce globalization (küreselleşme) ile localization (yerelleşme) kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan glocalization (küyerelleşme) sıklıkla kullanılan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca tanımlamak gerekirse glokalleşme/küyerelleşme; küresel gerçeklere dayalı olarak uluslararası alanda küresel düşünmeyi, dışa açılmayı ve dünya ekonomik sistemleri ile bütünleşmeyi ifade etmektedir. Ulusal ölçekte ise siyaseti ve ekonomiyi merkezi yönetimden ziyade yerel yönetimler vasıtasıyla yönlendirmeyi ifade etmektedir (Aktan, 1998: 3).

Küreselleşme ve yerelleşme gibi iki zıt kavramın birlikte kullanılmasından ötürü bir *oksimoron* gibi görünen *küyerelleşme* kavramı; uluslararası, ulusal ve yerel üç düzlemin yer aldığı çok düzlemli yönetim modelinde ulus-devletin hem uluslararası örgütlerin bulunduğu uluslararası düzleme doğru dikey eksende hem de yerel yönetimlerin bulunduğu yerel düzleme doğru yatay eksende yetki ve sorumluluk aktarılması olarak değerlendirilmektedir (Batal ve Tuğlu, 2018: 200).

Aktan'a göre küyerelleşme, uluslararası ilişkiler açısından küresel düşünmeyi, dışa dönük politikalar uygulamayı, küresel ekonomi ile bütünleşmeyi ifade derken; kamu yönetimi açısından ekonomi ve siyasetin yerel yönetimlerin daha fazla güçlendirilmesi yoluyla tamamen merkezi yönetim eliyle idaresi yerine yerel yönetim birimleri tarafından yönetilmesi anlamına gelmektedir (Aktan, 1998: 1). Bu doğrultuda merkezi yönetimin yerel yönetim birimlerine daha fazla yetki ve sorumluluk aktarması ve eş zamanlı olarak yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenada daha etkili hale gelmesi küyerelleşme olgusunun ifadesi olarak değerlendirilmektedir.

Küresel politika açısından incelendiğinde günümüzde daha çok yerelleşme ile merkezi yönetim yapısının da değiştirilmesi talep edilmektedir. Güler bunu “*yerel değişiyorsa, merkez de değişiyor demektir*” şeklinde ifade etmektedir (Güler, 2006: 17). Bir ülkenin demokratikleşmesinde yerel yönetimler önemli bir rol oynamaktadır. Demokratik sistemin sağlıklı işleyebilmesi açısından yerel demokrasinin olmazsa

olmazdır (Yaylı ve Pustu, 2008: 278). Buna binaen bir ülkede yerel özgürlükten bahsedilebilmesi için yerel yönetim birimlerinin merkezi yönetimlerin etkisinden kurtarılmalarının zaruri olduğu görünmektedir. Fakat yerelleşmenin, vatandaşların yönetim mekanizmasına katılmasını sağlayarak demokrasiyi geliştirmenin yanında yerel tiranlığı da ortaya çıkaracak bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 278).

Alvin Toffler, yerelleşme konusundaki çekincesini “*Yirmibirinci Yüzyıl Demokrasisi*” adını taşıyan yazısında şu şekilde ifade etmektedir: “*Politik âdem-i merkezileştirme demokrasi için bir güvence değildir, bu değişik yerel tiranlıkları da mümkün kılabilir. Yerel politika çoğu kez ulusal politikadan bile yozdur.*” (Aktan, 1998: 4). Yerel yönetim birimi yöneticileri merkezin belirlediği sınırların dışına çıkmaları sonucunda belirtilen tehlikelerle karşılaşılabilir. Fakat bu durumun, yerel demokrasinin gerektirdiği gibi uygulamaya konulamaması halinde meydana geleceği ifade edilmektedir (Özer, 2006: 242).

Yerel demokrasiye önem veren ülkeler, demokrasiyi geliştirmek için yerel birimlerin, ülke koşullarına göre paradiplomasiinin hangi katmanında olması gerektiğini hesaplayabilmektedirler. Çünkü merkezi yönetim açısından da yerelleşme ve küresel dünya ile bütünleşme olgusu önem arz etmektedir. Ulus devletin daha küçük hacimli versiyonu olan yerel yönetim birimleri, toplumsal hizmetlerin yerine getirilmesi, kamu düzeninin sağlanması, bireysel taleplerin karşılanması ve sorunların çözülmesi noktalarında önemli rol oynamaktadırlar. Yerelleşme vatandaşların yönetime doğrudan katılımının ve yönetim faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliği sağlamanın en uygun yolu olarak ifade edilmektedir (Al, 2009: 64).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ

Türk Dünyası Belediyeler Birliği, kurulmuş veya kurulması muhtemel ortaklıklar arasında projeler üretmek, birlik üyeleri arasındaki iş birliği mekanizmalarını geliştirmek gibi konularda faaliyetlerini sürdürmektedir (Akman, 2017: 490). Türk Dünyası Belediyeler Birliği hem yürüttüğü proje ve faaliyetlerde hem de kardeş şehir çalışmalarında Yönetim Kurulu, Yürütme Kurulu ve Yüksek Danışma Kurulu olmak üzere çok yönlü bir istişare sistemi bulunmaktadır. Yapılacak faaliyetler ve kardeş şehir ilişkileri perspektifinden söz konusu çok yönlü istişare sistemi önem arz etmektedir. Bu bölümde, Türkiye’deki belediyeler tarafından kurulan kardeş şehir ilişkileri açısından önemli bir yere sahip Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin yapısı, kuruluş amacı, gerçekleştirdiği faaliyetler gibi hususlara yer verilecektir.

3.1. Genel Bilgiler

Türk Dünyası Belediyeler Birliği, 12 Kasım 2003’te Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. 3335 sayılı uluslararası nitelikteki teşekküllerin kurulması hakkındaki kanun kapsamında faaliyetlerini sürdüren TDBB’nin merkezi İstanbul’dadır. 30 farklı ülkeden 1200’e yakın üyeliği bulunan Türk Dünyası Belediyeler Birliği yönetim kurulunda 11 ülke temsil edilmektedir.

Türk Dünyası arasındaki ortak kültür ve medeniyet mirasını esas alan Türk Dünyası Belediyeler Birliği, uluslararası arenada yerel yönetim birimlerinin problemlerinin ve ortak çözüm yollarının belirlenmesi konularında katkı sunmayı amaçlamaktadır (Akman, 2017: 497). Bu doğrultuda ülkeler arasında hem yardımlaşma ve dayanışmayı hem de karşılıklı bilgi ve tecrübelerden faydalanmayı sağlamak adına çalışmalarını sürdürmektedir.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği’ne, öncelikli olarak Türk Dili konuşan ülke ve bölgeler olmak üzere, yurt içinden ve yurt dışından yerel yönetim kuruluşları ve bu kuruluşların oluşturduğu birlikler, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya bölgelerindeki Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları üye olabilmektedir. İlave olarak, şehir ve şehir yönetimi ile ilgili olmak şartıyla vakıf ve dernek benzeri tüzel kişiler de gözlemci statüsünde üye olabilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 20.12.2022).

3.1.1. Misyonu ve Vizyonu

Misyon kelimesinin Latince ‘mittere’ ya da ‘missus’ kelimesinden türemiş olduğu ve gitmesini sağlamak, fırlatmak, atmak anlamlarında kullanıldığı, İngilizce de ise, “mission” kelimesinin Türkçe karşılığı olduğu ifade edilmektedir (Cummings ve Davies, 1994: 147). Türk Dil Kurumu’na göre ise, misyon kelimesi görev anlamına gelmektedir (<https://tdk.gov.tr/> 18.08.2023). Misyon bir örgütün varlık nedenini ifade etmektedir. Bir başka ifade ile misyon, bir örgütün varlığını hangi temele dayandırdığını, hangi konuları önceliğini veya hangi amaçları gerçekleştirmeye yönelik kurulduğunu açıklayan bir varoluş sunma gayretidir. Vizyon ise örgütün ulaşmak istediği hedef şeklinde açıklanmaktadır (Kılıç ve Erkan, 2006: 81). Bu çerçevede Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin misyonu; “Kardeşliğin gücü ile kültür ve medeniyet coğrafyamızda geleceğin müreffeh şehirlerini inşa etmek”, vizyonu ise; “Üye şehirlerde üretilen değerleri insanlığın hizmetine sunmak” şeklinde ifade edilmektedir (TDBB, 2022).

3.1.2. Birliğin Kuruluşu ve Hukuki Statüsü

TDBB’nin kuruluşunun temeli 21 Ekim 1996 yılında Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan devlet başkanlarının katılımıyla gerçekleştirilen Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları IV. Zirve Toplantısı’nda atılmış ve akabinde devlet başkanları arasında ‘Taşkent Bildirisi’ imzalanmıştır (Bıçakçıoğlu, 2010: 55). Söz konusu bildiri Türkiye Cumhuriyetleri arasında çeşitli alanlarda iş birliği yapılması kararlaştırılmış ve yerel yönetimler arasında iş birliğinin güçlendirilmesi kararı alınmıştır (TDBB, 2016: 13).

Azerbaycan yerel yönetim sisteminde yaşanan gelişmeler TDBB’nin kurulması sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Azerbaycan, 2000’li yıllarda yerel yönetimleri seçimle belirleme uygulamasına geçmiş ve buna binaen yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler yapma ihtiyacı doğmuştur. Azerbaycan Qafqaz Üniversitesinde ve 2003 yılında gerçekleştirilen, “Yerelleşme ve Azerbaycan Belediyeleri Uluslararası Konferansı’nda”, Türk dünyasında en uzun devlet geleneğine haiz ülke olan Türkiye’nin, mevzuat ve yerel yönetim tecrübesi konusunda Türk dili ve lehçeleri konuşan diğer ülkelere destek vermesi dile getirilmiş ve bu

imkânı sağlayacak bir yerel yönetim birliğinin kurulmasına yönelik beklentiler ifade edilmiştir (Emre Bıçakçioğlu, 2010: 55).

1996 ve 2000 Bakü Zirveleri'nde alınan kararlar doğrultusunda, TDBB'nin kurulması yönündeki fikri ilk olarak dönemin Pendik Belediye Başkanı Erol Kaya tarafından ortaya atıldığı ifade edilmektedir. Erol Kaya 2002 yılında Azerbaycan'a yaptığı ziyarette konu ile ilgili görüşlerini açıklamış ve TDBB'nin kurulmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Merkezi hükümetler seviyesinde devam eden ilişkilerin yerel yönetim birimleri seviyesinde de yapılabilmesi açısından Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin kurulması fikri büyük ilgi görmüştür (Bıçakçioğlu, 2010: 56).

20. yüzyılın siyasi atmosferi içinde Türk Dünyası arasındaki ilişkiler yeterince gelişmemiş ve aralarındaki ilişki uzun bir süre tarih kitaplarında süsleyen bir ifade olarak kalmıştır. Uzun yıllar devam eden kopukluk, Türk Dünyası'nı birbirine bağlayan değerlerin unutulmasına ve ilişkilerin zayıflamasına neden olmuştur. Zayıflayan ilişkilerin ve unutulmuş değerlerin yeniden canlanması için ilişkilerin sadece merkezi hükümetler düzeyinde değil yerel yönetimler düzeyinde de devam ettirilmesi gerekmektedir. TDBB, bir yandan teknik ve hukuki altyapı konusunda destek sağlarken bir diğer taraftan da tarihi ve kültürel bağların güçlendirilmesi yönünden de etkili olmaktadır.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği; 2003 yılında, aşağıda Tablo 3.1'de belirtilen on kişilik kurucu üyenin girişimleriyle 12.11.2003 tarihli ve 2003/6464 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuş ve 13.12.2003 tarih ve 25315 sayılı Resmî Gazete de yayımlanmasıyla resmi kimlik kazanmış uluslararası çapta bir kuruluştur.

Tablo 3.1. Türk Dünyası Belediyeler Birliği Kurucu Üyeleri

NO	ADI SOYADI	ÜNVANI
1	Erol KAYA	Dönemin- Pendik (İstanbul) Belediye Başkanı
2	Murat AYDIN	Zeytinburnu (İstanbul) Belediye Başkanı
3	Coşkun ÖZDEN	Dönemin- Adalar (İstanbul) Belediye Başkanı

4	Hüseyin BÜRGE	Dönemin- Bayrampaşa (İstanbul) Belediye Başkanı
5	H. Hüsamettin KOÇAK	Dönemin- Kartal (İstanbul) Belediye Başkanı
6	Osman ŞİMŞEK	Dönemin- Çavuşbaşı (İstanbul) Belde Bel. Başkanı
7	Ruhi KURNAZ	Dönemin- Düzce Belediye Başkanı
8	Ali İNCİ	Dönemin- Hendek (Sakarya) Belediye Başkanı
9	Mehmet NUHOĞLU	Dönemin- Hayrat (Trabzon) Belediye Başkanı
10	Zeynel Abidin TURAN	Dönemin- İznik (Bursa) Belediye Başkanı

Kaynak: (TDBB, 2014)

TDBB, 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması hakkındaki kanunun ilgili hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren bir kuruluştur. Yerel yönetim reformu sonrasında ortaya çıkan ve yerel yönetim birliklerinin hukuki statüsünü revize eden 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, uluslararası çapta bir yerel yönetim birliği olan Türk Dünyası Belediyeler Birliği’ni kanun dışında tutmuştur. Söz konusu yasa Geçici Madde 1’de bu tür uluslararası düzeydeki birliklerin geçiş süreci ile bağlantılı olan prosedürleri belirtmiştir. Söz konusu durum:

“Bu kanunun yayımlanmasından önce Bakanlar Kurulu’nun izni ile kurulan ancak 26.3.1987 tarihli ve 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanunda belirtilen nitelikte uluslararası faaliyette bulunan ve en az yedi üyeye sahip olan mahalli idare birliklerinden uluslararası teşekkül sayılma talebinde bulunanlar hakkında birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz. Uluslararası teşekkül sayılma talebi, birlik encümen kararına dayalı olarak bu kanunun yayımlanmasından itibaren en geç üç ay içinde; birlik meclisince kabul edilecek olan uluslararası teşekkül statüsü ise en geç bir yıl içinde İçişleri Bakanlığı’na sunulur. İçişleri Bakanlığı uluslararası teşekkül statüsünü Dışişleri Bakanlığı’nın görüşünü alarak iki ay içinde onaylar veya kanuna uygun hale getirilmesi için en fazla iki ay süre vererek iade eder.

Uluslararası teşekkül statüsünün onaylanmasıyla birlikte mahallî idare tüzelkişiliği sona erer ve bu birlikler, başka bir işleme gerek kalmaksızın 3335 sayılı kanuna göre kurulmuş uluslararası teşekkül statüsü kazanarak aynı kanun uyarınca faaliyetlerine devam ederler. Uluslararası teşekkül sayılma talebinde bulunan ancak statüsünü belirtilen süre içinde teslim etmeyen veya kanuna uygun hale getirmeyen mahallî idare birlikleri, bu sürelerin sonunda kendiliğinden dağılmış sayılır. Uluslararası teşekkül sayılma talebinde bulunmayan veya en az yedi üyeye sahip olmadığı için bulunamayan bu nitelikteki mahalli idare birlikleri hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır.” şeklinde ifade edilmiştir.

TDBB de MİBK'nın yukarıda bahsi geçen geçici birinci maddesine istinaden tüzüğünü revize ederek 15 Haziran 2006 tarihinde “1. Olağan Genel Kurul” toplantısında 3335 sayılı “Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun” çerçevesinde 5232 sayılı Dernek Kanunu'na elverişli olarak birliğin bütçesi ve organları düzenlemekte ve uluslararası çapta kuruluş olma süreci tamamlanmaktadır. Birliğin bu süreç sonrasında bağlı olduğu kanun MİBK değil 5232 sayılı Dernekler Kanunu olmuştur (Bıçakçioğlu, 2010: 59).

3.1.3. Birliğin Amacı ve Sunduğu Hizmetler

Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin amaç ve görevleri TDBB tüzüğü madde 3'te:

“Türk dünyası arasında mevcut olan ortak kültür ve medeniyet mirasını dikkate alarak, kardeşlik, dayanışma ve yardımlaşma yaklaşımı ile bilgi, görgü ve karşılıklı deneyimlerden yararlanmak amacıyla; tarihi ve kültürel mirası korumak, ekonomik, teknik, sosyal ve kültürel alanlar başta olmak üzere işbirliğini geliştirmek, kent ve kent yönetimlerinin sorunlarını ve çözüm yollarını belirlemek, ortak çözümler aramak ve uygulama çalışmaları yapmak, kent yönetimi ve kent kültürü konusunda yeni modelleri araştırmak ve geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmak, yaptırmak ve yapılan çalışmaları desteklemektir.” şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 14.12.2022).

TDBB'nin, Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu ülkelerle kentlerin sürdürülebilir gelişimini sağlamak için eğitim, araştırma ve ortak projelerin gerçekleştirilmesi gibi amaçları bulunmaktadır.

3.1.4. Birliğin Örgüt Yapısı

Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin örgüt yapısı ve işleyişi, Birlik Tüzüğü'nde belirtilmiştir. Birliğin kuruluşu ve kuruluş amacı, organları ve bunların

hak ve yetkileri ve çalışma alanları tüzükte düzenlenmektedir. Birliğin örgütsel yapısı, Genel kurul, Denetim Kurulu, Yönetim Kurulu ve Yüksek Danışma Kurulu'ndan oluşmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 15.12.2022).

3.1.4.1. Genel Kurul

TDBB'nin tüm üyeleri birlik Genel Kurulu'nu oluşturmakta olup Birlik Genel Kurul doğal üyelerini de Kurucular Kurulu üyeleri oluşturmaktadır. Birlik Genel Kurulu'nda üye olan yerel yönetim birimleri başkanları veya başkanın seçtiği temsilci ile meclisleri tarafından seçilen meclis üyeleri, yerel yönetim birlikleri ise, başkanları veya başkanın seçtiği bir temsilci ile yer almaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 20.12.2022). Onursal üyeler ve Gözlemci Üyeler oy hakkı kullanmaksızın Genel Kurul'a gözlemci kimliğiyle katılabilmekte, Genel Kurul Divan Başkanı'nın söz hakkı tanınması durumunda görüşülen hususlar hakkında düşüncelerini dile getirebilmektedirler (<http://www.tdbb.org.tr> 20.12.2022).

Genel Kurul Görev ve Yetkileri

Genel Kurul'un görev ve yetkilerine Birlik Tüzüğü madde 8'de yer verilmiştir. Bu durumda TDBB'nin Genel Kurulu'nun görevleri:

- Birlik Başkanı'nı, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerini seçmek, gerektiğinde görevden almak,
- Çalışma planlarını hazırlamak ve programları görüşmek,
- Birliğin geçmiş dönemdeki faaliyet raporunu, denetim kurulu raporunu ve mali durum raporunu görüşmek ve onaylamak,
- Tüzük'te düzenleme ve değişiklik yapılmasına karar vermek,
- Birliğin feshine karar vermek,
- Üyelik aidatlarını belirlemek,
- Yönetim Kurulu huzur haklarını belirlemek,
- Yönetim Kurulu tarafından sunulan Birlik bütçesini onaylamak şeklinde ifade edilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 20.12.2022).

Genel Kurul Toplantısı ve Karar Nisabı

Genel Kurul Birlik Tüzüğü'ne göre, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanmakta ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile kararlar alınmaktadır. TDBB'nin uluslararası çapta bir kuruluş olması ve farklı yapıda üyeliklere açık olmasından ötürü olağan genel kurul toplantıları üç senede bir yapılmaktadır. İlk toplantıda, toplantı yeter sayısının sağlanamaması durumunda ikinci toplantıya katılanların sayısı toplantı yeter sayısı olarak kabul edilmektedir. İkinci toplantıya katılan üye sayısı, denetim kurulu ve yönetim kurulu asıl üye tam sayısının iki katından az olamayacağı belirtilmektedir. İkinci toplantının tarihi birinci toplantının çağrısında ilan edilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022).

Bununla beraber olağan toplantılar dışında Genel Kurul'un olağanüstü toplantılar yapmasına da imkân tanınmıştır. Yönetim kurulu çağrısı ya da birlik üyelerinden 1/5'inin yazılı isteği üzerine çağrı ilanı tarihinden itibaren altmış gün içinde olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmaktadır. İlan edilen gündem dışında olağanüstü toplantıda başka bir konuya dair görüşme yapılamamaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022).

Aksi karar alınmaması durumunda, divan heyetine sunulan yönetim kurulu ve denetim kurulu listeleri açık oylama ile oylanmaktadır. Toplantıyı, toplantı başlangıcındaki üyeler arasından seçilecek bir divan Başkanı ve iki üyeden oluşan Divan Heyeti yönetmektedir. Divan Başkanlığı ve üyeliğine resen aday olunabileceği gibi diğer üyeler de aday gösterebilmektedirler. İlaveten eşit oy hakkı her üye için değildir ve üyelerin nüfus ağırlıklarına göre bir denge sağlanmaya çalışılmıştır (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022).

Birlik Tüzüğü madde 9'a göre "Üyeler, Genel Kurul'da aşağıda belirtilen şekilde temsil edilmektedirler (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022):

- Tüzel Kişileri Temsil Eden Üyeler:
 - Nüfusu 100.000'in altında olan Belediyeler: 1 kişi (Belediye Başkanı)
 - Nüfusu 100.001–500.000 arası Belediyeler: 2 kişi (Belediye Başkanı ve 1 Meclis Üyesi)
 - Nüfusu 500.001–1.000.000 arası Belediyeler: 3 kişi (Belediye Başkanı ve 2 Meclis Üyesi)

- Nüfusu 1 milyonun üstündeki Belediyeler: 4 kişi (Belediye Başkanı ve 3 Meclis Üyesi)
- Belediye Birlikleri: 1 kişi (Birlik Başkanı) olmak üzere temsil hakkı bulunmaktadır.
- Genel Kurul üyelerinin her birinin (1) oy hakkı bulunmaktadır. Tüzel kişiler adına kullanılacak oylar, yerel yönetim birimi ya da yerel yönetim birliği başkanı ya da başkan tarafından görevlendirilen temsilci eliyle kullanılır. Genel Kurul toplantı tarihine kadar üyelik aidat borcunu ödememiş tüzel kişiler adına, Genel Kurul'da oy kullanılamaz.
- Yönetim Kurulu, Genel Kurul'a katılma hakkı olan üyelerin listesini, Genel Kurul Toplantı tarihinden en az 30 gün önce üyelere yazılı ve/veya elektronik posta yolu ile gönderir.
- Genel Kurul üyesi olan tüzel kişilerin açık adreslerine posta ile veya mail adreslerine elektronik posta ile yapılan tebligat, bu tüzel kişilerin temsilcilerine yapılmış kabul edilir. Birliğin temsilciliği olan ülke veya bölgelerde, bu temsilciliğe yapılacak tebligat, temsilciliğin bulunduğu ülke veya bölgedeki birlik üyelerine yapılmış sayılır. Olağan ve Olağanüstü Genel Kurul Toplantılarında çağrı, toplantı tarihinden en az 15 gün önce yapılmaktadır.

3.1.4.2. Yönetim Kurulu

Türk Dünyası Belediyeler Birliği Tüzüğü'ne göre Genel Kurul üyeleri arasından 3 yıllığına seçilen yönetim kurulu, bir başkan, en fazla 30 asıl üye, 30 yedek üyeden oluşmaktadır. Yönetim kurul toplantılarına Eş başkanlar da katılım sağlayabilmektedirler. Hukuki ya da fiili sebeplerle üyeliklerin boşalması durumunda, Başkan tarafından seçilme sırasına göre yedek üyeler göreve çağrılmaktadırlar. Kurul 3 ayda bir toplanmaktadır fakat ihtiyaç halinde, başkanın daveti veya üyelerin 1/3 ünün yazılı talebiyle belirlenen takvim dışında toplantıya çağrılabilirler. Yönetim kurulu üyelerinin salt çoğunluğu ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verilmektedir. Üyelerin yalnızca bir oy hakkı bulunmaktadır.

TDBB tüzüğü md. 11'e göre birlik yönetim kurulu görev ve yetkileri:

“Birlik bütçesini hazırlamak ve 75.000 TL’yi aşan harcamalara karar vermek, personel politikasını, personel yönetmeliğini ve ücretlerini belirlemek, personelin işe alınmasına ve iş akitlerinin feshine karar vermek, Genel Kurul’a ait konular dışında ve Genel Kurul tarafından kendisine yetki devri yapılması halinde tüm temel kararları almak, gerekli gördüğü konularda ve sayıda komisyonlar ve çalışma grupları oluşturmak, Birliğe üyelik başvurularını değerlendirmek ve karara bağlamak, Birlik bütçesinden ödenecek telif, konferans, ders, kurs, seminer vb. ücretleri belirlemek, Görev süresi sona ermeden, fiili veya hukuki bir sebeple Başkanlık makamının boşalması halinde, Birlik Yönetim Kurulu kendi arasından bir üyesini Genel Kurul’a kadar geçerli olmak üzere Başkan olarak seçer.” şeklinde ifade edilmektedir.

3.1.4.3. Birlik Başkanı ve Eş başkanlık

Birlik Başkanı, Genel Kurul tarafından ve Genel Kurul üyeleri arasından 3 yıllık süre için seçilmektedir. Başkan adaylığı için resen aday olabileceği gibi, diğer üyeler de aday gösterebilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022). Birlik başkanının birliğin temsili ve yönetilmesiyle ilgili birçok görevi vardır. Birlik başkanı görev ve yetkileri tüzüğün 14. maddesinde düzenlenmiş olup:

“Birliği temsil etmek, ulusal ya da uluslararası çalışmalarda bizzat bulunmak veya vekil görevlendirmek, birlik bütçesini, çalışma plan ve programını, dönem sonu faaliyet raporunu hazırlayıp genel kurul onayına sunmak, onaylanan bütçeyi uygulamak, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu kararlarını uygulamak, sonuçları izlemek ve değerlendirmek, Birlik bütçesinin ita amirliğini yapmak, uygun görmesi halinde Birlik Genel Sekreteri’ni ita amiri olarak yetkilendirmek, Birlik gelirlerinin tahsilini sağlamak, alacak, hak ve menfaatlerini izlemek ve korumak, gerekli gördüğü hallerde, Yönetim Kurulu üyelerine idari ya da temsili görevler vermek, Yönetim Kurulu üyeleri içinden bir (1) Başkan Vekili, gerekli gördüğü konularla ilgili ve uygun gördüğü sayıda (İdari-Mali işler; Tanıtım-Halkla ilişkiler; Eğitim-Kültür; Basın-Yayın; Üyeler ve Kurumlar arası ilişkiler vb.) Başkan Yardımcıları görevlendirmek, görev ve yetkilerini belirlemek, Yönetim Kurulu kararlarının uygulanmasını takip ve alınmasında yarar görülen kararlar konusunda Yönetim Kurulu’na önerilerde bulunmak üzere Başkan, Başkan Vekili ve Başkan Yardımcılarından oluşacak Yürütme Kurulu oluşturmak ve bu Kurulun aylık toplanmasını sağlamak, Birlik Yönetim Kurulu’nun da görüşünü alarak, Birlik ile ilgili konularda, Genel Kurul’a teklifte bulunmak, Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını yönetmek, 15.000 TL – 75.000 TL arası harcamalara karar vermektir.” şeklinde ifade edilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 22.12.2022).

Birlik Başkanı, üyesi bulunan ülkelerden, belirlediği üyeyi ülke ya da bölge bazında Eş başkanlığa teklif edebilmekte ve Yönetim Kurulu onayı ile eş başkan olarak atayabilmektedir. Birlik Başkanı’nın teklifi ve Yönetim Kurulu tarafından atanan eş başkanlar, buldukları ülke veya bölgelerle Birlik ve üye belediyeler arasındaki

bağlantıların güçlendirilmesi, birliğin tanıtımı, yönetim kurulu kararları doğrultusunda iş birliği çalışmalarını ve gerekli koordinasyonu sağlamaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 25.12.2022).

3.1.4.4. Denetim Kurulu

Denetim Kurulu, Genel Kurul tarafından seçilen 3 asil ve 3 yedek üyeden oluşmaktadır. Denetim Kurulu üyeliklerine resen veya diğer üyeler tarafından da aday gösterilebilmektedir. Üyeliğin herhangi bir hukuki veya fiili nedenle boşalması halinde seçilme sırasına göre yedek üyeler asil üyeliğe geçmektedir. Birliğin Tüzüğü'nde belirtilen amaçlar kapsamında faaliyet gösterip göstermediğini ve defter, kayıt ve hesapların düzenli olup olmadığını yıllık olarak denetleyen Denetim Kurulu, denetim sonucunda elde edilen raporları öncelikle Yönetim Kurulu'na ve toplandığı anda Genel Kurul'a sunmaktadır. Yönetim Kurulu, raporları uygun gördüğü takdirde bağımsız denetim kuruluşlarından da yararlanılabilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 21.12.2022).

3.1.4.5. Yüksek Danışma Kurulu

Yüksek Danışma Kurulu, birliğin en üst istişare organı olarak çalışma alanları ile ilgili bilgi birikimleriyle seçkinleşen birlik üyeleri arasından veya birlik üyeleri dışından 3 yıllık süre için seçilen 10 üyeden oluşmaktadır. Yılda en az bir kez toplanan Yüksek Danışma Kurulu, Birlik Başkanı'nın çağrısı üzerine ve gerekli görüldüğü takdirde ayrıca toplantı yapabilmektedir. Birlik faaliyetlerinin belirlenen amaçlara uygunluğunu ve elde edilen sonuçlar açısından etkinlik ve verimliliği değerlendirmekte ve önerilerde bulunmaktadır. Katılan üye sayısının salt çoğunluğu ile karar alan Yüksek Danışma Kurulu, aldığı kararı Yönetim Kurulu'na bildirmektedir. Kurul kararları, bağlayıcı değildir ve istişari niteliktedir (<http://www.tdbb.org.tr> 24.12.2022).

3.1.4.6. Genel Sekreterlik

Birlik Tüzüğü'nün 16. maddesine göre, lisans mezunu, yabancı dil bilen, ulusal veya uluslararası çalışmalarda en az 5 yıllık iş tecrübesine sahip kişiler arasından Yönetim Kurulu tarafından Birlik Başkanı'nın teklifi üzerine Genel Sekreter ataması yapılmaktadır. Yönetim Kurulu kararı, toplanacak ilk Genel Kurul'un bilgisine

sunulmaktadır. Genel Sekreter, yönetim ve yürütme kurulu toplantılarında alınan kararların ve birliğe ait çalışmaların Başkan adına, onun sorumluluğu altında ve direktifleri doğrultusunda, Birlik personelini yönlendirmektedir. Birlik başkanı genel sekretere uygun gördüğü yetkilerini yazılı olarak devredebilmektedir. Genel Sekreter, 15.000 TL ye kadar olan harcamalara karar verebilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 25.05.2023).

3.2.Üyelikler

3.2.1. Birliğe Üyelik ve Üyelikten Çıkma

Birlik Tüzüğü'nün üyelikleri düzenleyen 5. maddesinde bakıldığında birlik üyeliği; üye, gözlemci üye ve onursal üye olarak 3 şekilde ele alınmıştır. Birliğe, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya bölgelerindeki Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları, Türk Dili konuşan ülke ve bölgeler öncelikli olmak üzere, yurt içi ve yurt dışı yerel yönetim kuruluşları ve bu kuruluşların oluşturduğu birlikler üye olabilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 30.05.2023). Bunların dışında kent yönetimi ile ilgili dernek, vakıf ve benzeri diğer tüzel kişiler gözlemci üye olarak belirlenebilmektedir. Kent yönetimi konusunda hizmet veren, bilimsel araştırmaları ile tanınan ve birliğin yönetiminde bulunmuş gerçek kişilere ise onursal üyelik verilebilmektedir.

Türk Dünyası Belediyeler Birliğine üye olmak isteyen ve tüzükte belirtilen vasıflara sahip gerçek ve tüzel kişiler üyelik başvurularını yazılı olarak yapmaktadırlar. Yurtiçindeki yerel yönetim kuruluşlarının üyelik başvurusu yapabilmesi için kendi meclislerinde karar almaları ve kararın ardından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan onay almaları gereklidir. Yurtdışından üye olmak isteyen yerel kuruluşlar böyle bir zorunluluğu bulunmamakta yazılı olarak başvuruda bulunmaları yeterli olmaktadır. Yönetim Kurulu'nda görüşülen üyelik başvuruları karara bağlanmakta ve ilk Genel Kurul toplantısında kurula sunulmaktadır.

Üyeliklerin sona erme durumu ise üyelikten ayrılma ve üyelikten çıkarma işlemi olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Üyelikten çıkarma; üyelik şartlarını yitirenlerin, yükümlülüklerini yerine getirmediği tüzük ile tayin ve tespit edilenlerin, yönetim kurulunun önerisi üzerine genel kurul kararı sonrasında üyelikten

çıkarılmaları şeklinde olmaktadır. Üyelikten ayrılma ise; üyelikten ayrılmak isteyen üyenin, herhangi bir onaya tabi olmadan ayrılma kararını yönetim kuruluna yazılı olarak sunması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durumda sadece ayrılmak isteyen üyenin bu tarihe kadarki üyelik yükümlülüklerini yerine getirmesi esas olarak kabul edilmektedir.

3.2.2. Birliğe Üye Olan Belediyeler ve Birlikler

TDBB'ye üyelik, Türkiye ve diğer ülkeler açısından farklılık göstermektedir. Birliğe, Türkiye'deki belediyelerin üye olabilmeleri için belediye meclislerinden üyelik kararı almaları ve kararın ardından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan onay almaları gerekmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın onayını takiben Birliğe başvuru yapmaları gerekmektedir. Türkiye dışındaki belediyelerin ise, üye olabilmeleri için belediye başkanlarının veya özel yetkili kişilerin mühürlü bir üst yazı ile Birliğe başvuru yapmaları gerekmektedir. Birliğe üyelik konusu, Birlik Yönetim Kurulu'nun vereceği olumlu karar doğrultusunda sonuçlanmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 25.06.2023).

Birlik, üyelerini artırmak konusunda ilk olarak yerel yönetim tecrübesi zayıf ve iş birliği konusunda daha ılımlı olan Azerbaycan, Kırgızistan, gibi ülkelere TİKA'nın da desteğiyle belirli zamanlarda ziyaretler gerçekleştirmiştir. Söz konusu çalışmalar sonucunda "2005 yılında, bizdeki Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün karşılığı olan Azerbaycan Adalet Bakanlığı Belediyeler İş Merkezi ve Kırgızistan Yerel Yönetimler ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı ve Belediyeler Birliği ile iş birliği anlaşmaları yapılmıştır" (<http://www.tdbb.org.tr> 25.06.2023). Anlaşmaların yapılması neticesinde, Kırgızistan ve Azerbaycan'da, yerel yönetimler alanında bilgi ve tecrübe paylaşımı ihtiyacına binaen birçok belediye ve yerel yönetim birimi 2004, 2005 ve 2006 yıllarında aşamalı olarak birliğe üye olmuşlardır (<http://www.tdbb.org.tr> 27.06.2023).

Birliğin Kurucu Üyeleri

Tüzüğün 6/b maddesinde yer alan 12 Kasım 2003 tarihli 2003/6464 sayılı T.C. Bakanlar Kurul kararı ile kurulan Türk Dünyası Belediyeler Birliği kurucu üyeleri;

1. İstanbul Pendik Belediyesi

2. İstanbul Zeytinburnu Belediyesi
3. İstanbul Adalar Belediyesi
4. İstanbul Bayrampaşa Belediyesi
5. İstanbul Kartal Belediyesi
6. İstanbul İli Beykoz İlçesi Çavuşbaşı Belde Belediyesi
7. Düzce Belediyesi
8. Sakarya Hendek Belediyesi
9. Trabzon ili Hayrat Belediyesi
10. Bursa İznik Belediyesi 'dir.

Tablo 3.2: TDBB'ye Üyeliği Bulunan Ülkeler ve Üye Sayıları

NO	ÜLKE ADI	ÜYE SAYISI
1	Türkiye	149
2	Afganistan	1
3	Arnavutluk	15
4	Azerbaycan	289
5	Bosna Hersek	32
6	Bulgaristan	3
7	Filistin	36
8	Irak	2
9	Karadağ	3
10	Kazakistan	29
11	Kenya	1
12	KKTC	23
13	Kırgızistan	486
14	Kosova	6
15	Kuzey Makedonya	16
16	Lübnan	20
17	Macaristan	1
18	Moğolistan	35
19	Moldova Gagavuz yeri	18

20	Moldova	6
21	Mısır Arap Cumhuriyeti	1
22	Özbekistan	6
23	Pakistan İslam Cumhuriyeti	2
24	Başkurdistan	1
25	Dağıstan	9
26	Tataristan	2
27	Romanya	2
28	Somali Cumhuriyeti	7
29	Sırbistan	4
30	Ukrayna	2
TOPLAM		1.207

Kaynak: (www.tdbb.org.tr)

Tablo 1.1’den de görüldüğü üzere Türk Dünyası Belediyeler Birliği, en fazla üye kabulünü Kırgızistan ve Azerbaycan’dan gerçekleştirmiştir. Birlik üyelerinin yaklaşık %24’ü Azerbaycan, %40’ı da Kırgızistan yerel yönetim birimlerinden oluşmaktadır. Söz konusu ülkelerden bu kadar üye olmasında, TDBB’nin TİKA iş birliği ile 2005 yılında yaptığı ‘Yerel Yönetimler Konferansı’ ve ‘Uluslararası Yerel Yönetim Birlikleri İş Birliği Konferansı’ konferanslarının önemli ölçüde katkısı bulunmaktadır. Söz konusu konferanslara katılan belediyeler hem TDBB’yi tanıma fırsatı hem de bilgi ve tecrübe paylaşımı fırsatı yakalamışlardır (Bıçakçoğlu, 2010: 71-72).

3.3. Birliğin Mali Yapısı

3.3.1. Birlik Gelirleri

Türk Dünyası Belediyeler Birliği tüzüğü madde 19’da belirtilen hükümlere göre birlik gelirleri; üye aidatları, bağış ve yardımlar, faaliyetlerden elde edilen gelirler, harcamalara katılma payları ve borçlanma olarak 5 başlıktan oluşmaktadır. Bu gelir kaynakları arasındaki en önemli kalem ise aidatlardır.

Üyelik aidatları: Birliğin en önemli gelirini oluşturan kısım üyelik aidatlarıdır. Üyelik aidatları için oranlar TDBB Tüzüğü madde 19/a bendine göre belirlenmiştir. Belirlenen bu oranlar korunmak suretiyle, miktarlar Yönetim Kurulu'nun teklifi üzerine Genel Kurul tarafından yeniden tespit edilebilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 30.06.2023). Aidat miktarları Birlik üyelerinin nüfusları dikkate alınarak belirlenmekte olup, aidatlar yıllık olarak yatırılmaktadır.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği tarafından, aidatlarını ödemeyen üyeleri Genel Kurul'da oy kullanma hakkından mahrum bırakma şeklinde yaptırım uygulanabilmektedir. Bu durum Birlik Tüzüğü'nün 9. maddesinde: "Genel kurul toplantı tarihine kadar üyelik aidat borcunu ödememiş tüzel kişiler adına genel kurulda oy kullanılamaz." şeklinde açıkça yer almaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 05.07.2023).

Üye aidatları oranları:

- Nüfusu 5.000'in altında olan Belediyeler: 5.000 TL
- Nüfusu 5.001–20.000 arası Belediyeler: 10.000 TL
- Nüfusu 20.001–50.000 arası Belediyeler: 20.000 TL
- Nüfusu 50.001–100.000 arası Belediyeler: 30.000 TL
- Nüfusu 100.001–250.000 arası Belediyeler: 45.000 TL
- Nüfusu 250.001–500.000 arası Belediyeler: 60.000 TL
- Nüfusu 500.001–1.000.000 arası Belediyeler: 90.000 TL
- Nüfusu 1.000.000'un üstündeki Belediyeler: 150.000 TL olarak belirlenmiştir (<http://www.tdbb.org.tr> 05.07.2023).

Birliğin Yönetim Kurulu'nda görevli olan belediyeler normal aidatlarına ek olarak yıllık bir aidat daha ödemektedir. Birliğe karşı mali yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeyen üye belediyelerin ödemeleri gereken miktar, birliğin başvurusu üzerine, bu belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ayrılan paydan, bu payların dağıtımını yapan kuruluş tarafından kesilerek, alacaklı birliğe ödenmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 10.07.2023).

Bağışlar-Yardımlar: Bağış ve yardımlar, Birlik faaliyetlerine katkıda bulunmak isteyen özel veya tüzel kişilerin karşılıksız yardımları ve bağışları ile ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yapılacak yardımları ifade etmektedir. Birlik Yönetim Kurulu bir kararla Birlik adına bağış kabul edecek kişi veya kişileri belirleyebilmekte ve yetki belgesi verebilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 10.07.2023).

Faaliyet Gelirleri: Birlik faaliyetleri kapsamında elde edilen tüm gelirler faaliyet gelirlerini oluşturmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 10.07.2023).

Harcamalara Katılma Payları: faaliyetlere proje ortağı olarak veya destekleyici olarak katılacak kişi ve kurumların ödeyecekleri paylar oluşturmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 10.07.2023).

Borçlanma: Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkisi dahilinde Türkiye Cumhuriyeti mevzuat hükümleri ve Genel Kurul kararı uyarınca birlik ihtiyacı kadar borç sağlayabilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 10.07.2023).

3.3.2. Birlik Giderleri

Tüzüğün 20. maddesine göre: Birlik giderlerini, görev ve hizmetlerini yerine getirmek için yapılan tüm harcamalar, yönetim ve personel giderleri, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu ile Başkan ve personel yollukları ve diğer ilgili giderleri, Birlik organlarının toplantı ve faaliyet giderleri, desteklenen proje ve çalışmalara sağlanacak katkı giderleri ve diğer giderler oluşturmaktadır. Birlik giderlerinin harcama belgesine sahip olması zorunluluğu bulunmaktadır. Yönetim Kurulu, en az iki kişiye Birliğin banka hesaplarından para çekmek için, tek tek veya birlikte imza yetkisi verebilmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 12.07.2023).

3.3.3. Birlik Bütçesi

Birlik Tüzüğü'nün 21. maddesine göre; Birlik bütçesi, 3 yıllık devreler halinde, bileşik bütçe şeklinde hazırlanmaktadır. Bütçe, Genel Kurul tarafından kabul edilmekte olup bu kurul 3 yılda bir toplanmaktadır. Bu doğrultuda Birlik bütçesi 3 yıllık devreler halinde hazırlanmaktadır. Bütçe gelir-gider tahminlerini gösteren ve birlik gelirlerinin toplanmasına, harcanmasına ve hizmetlerin yapılmasına izin veren, Yönetim Kurulu kararına dayanan biri gelir, biri gider bütçesi olacak şekilde iki

bölümden oluşarak analitik bütçe şeklinde düzenlenmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 14.07.2023).

3.4.Birliğin Faaliyetleri

Türk Dünyası Belediyeler Birliği kuruluş amacına uygun olarak; kent ve kent yönetimi, belediye hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 14.07.2023).

3.4.1. Kent ve Kent Yönetimi

TDBB'nin kent yönetimi ile ilgili faaliyetleri Birlik Tüzüğü'nde, üyeleri bilgilendirerek, örnek uygulamaların takip edilmesi, kent yönetimi konusunda rehberlik hizmetlerinin verilmesini sağlama ve kent yönetimlerinde mali ve idari kapasitelerin geliştirilmesi amacıyla eğitim, araştırma ve buna benzer tarzda faaliyetler düzenlemek şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca ilgili kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi açısından eğitim, araştırma ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak ve ortak proje hazırlama ve uygulama konuları da Birlik faaliyetleri arasında yer almaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 14.07.2023).

3.4.2. Belediye Hizmetleri

TDBB, belediyelerin görev alanlarındaki çalışmalarını yerine getirmelerine yardımcı olarak, üyelerin ulusal ve uluslararası kredi, hibe, fon vb. kaynaklara erişmesinde rehberlik etmek ve ticari işletmelerin kurulması açısından belediyelere danışmanlık ve proje desteği sağlamak, konu ile ilgili tesisler kurmak, kurulan tesisleri işletmek veya işletilmesini sağlamak, kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek, üye belediyelere kent bilgi sistemi, e-belediye gibi teknoloji ve bilişim uygulamalarının gelişmesi için teknik destek sağlamayı amaçlamaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 02.08.2023).

3.4.3. Sosyal ve Kültürel Hizmetler

Birliğin sosyal ve kültürel görevleri TDBB Tüzüğü 4. maddeye göre; belediyelerin yardım ve korunma ihtiyacı bulunan vatandaşlara yönelik projelerinde hem danışmanlık hizmeti sunma hem de proje desteği sağlamak, insan, hayvan ve doğa

sağlığını koruyarak sporun çeşitli kollarına katılımı artırmak için faaliyetler oluşturmak, kentlere kültür alanında ve sanatsal gelişiminde destek olmak, turizm ve sağlık amaçlı sosyal tesis, termal tesis ve otel kurmak, belediyelerin kendi tarihi, kültürel kimliklerini korumaya yönelik faaliyetler yapmak olarak ifade edilmektedir.

Bu bağlamda, Türkiye ve diğer üye ülke belediyeleri tarafından ülkeler arasındaki ilişkileri ve iş birliğini geliştireceği düşünülen ‘Kardeş Ülke Günleri’ adı altında Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin koordinasyonunda sosyo-kültürel etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler kapsamında, konser, sergi vb. sosyal ve kültürel etkinlikler, tekerlekli sandalye, yiyecek, giyecek, kırtasiye gibi insani yardımlar, ulusal ve uluslararası kurumlar ile yurtdışı temsilciliklerine yapılan ziyaretler, halkın katılımına açık yemek organizasyonları gerçekleştirilmektedir. TDBB, bu tür etkinliklerin hazırlık çalışmalarını; Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), T.C Dışişleri Bakanlığı ve Türkiye’deki ilgili ülke temsilcilikleri ile eşgüdüm halinde yürütmektedir (<http://www.tdbb.org.tr> 05.08.2023).

2014 yılında; Başkonsolosluklar Arası Futbol Turnuvası, KKTC İftar Programı, Kazakistan Cumhuriyeti İftar Programı, Rahmankul Han’ın Doğumunun 100. Yılı Anma Günü Programı ve Komrat Şehri’nin 225. Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2014).

2015 yılında; İlk Kazak Tarihçi Ermukhan Bekmakhanov Uluslararası Sempozyumu, Kazakistan-Türkiye Dostluk Konserleri, Tölömüş Okeyev’in Doğumunun 80. Yılı Anma Programı, Sarı Saltuk Baba Bulgaristan Buluşması, Tataristan Kültür ve Sanat Gecesi, “Dede Korkut ve Türk Dünyası” Başlıklı 3. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2015).

2016 yılında; İstanbul Nevruz 2016 Konseri, Dünya Uygarlığı İçinde Türk Uygarlığı – Ortak Atasözleri ve Deyimler Çalıştayı, Kocaeli Kitap Fuarında Türk Cumhuriyeti Ülke Stantları, “Türkmenistan Mirasa Saygı Duymak, Vatani Geliştirmek Yılı” Kültürel Etkinlikleri, TDBB Yerel Yönetimler ve Şehircilik İhtisas Kütüphanesi, Türk Dünyası Belgesel Film Festivali Ödül Töreni, Doğumunun 150. Yılında Alihan Bökeyhan Anma Programı, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk

Cumhuriyetleri Paneli, Ürkün Filmi Türkiye Galası ve Fotoğraf Sergisi, Türk ve İslam Dünyasında Kaşgarlı Mahmut Uluslararası Sempozyumu şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2016).

2017 yılında; 6. Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu, 1. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali, Doğumunun 100. Yılında Halife Altay Anma Programı, Doğumunun 100. Yılında Baymirza Hayit Uluslararası Sempozyumu, Doğumunun 120. Yılında Muhtar Avezov Anma Programı, Doğumunun 89. Yılında Cengiz Aytmatov Anma Programı, Güzelyurt Kitap Cafe Projesi, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Öğrenci Stajı Projesi, 2017 Yılı İstanbul “Saban Toyu” Etkinliği, Kırgız Vatandaşlarına Ulaşım Desteği Projesi şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2017).

2018 yılında; TDBB ile Doboj İstok Belediyesi Arasında Şehitlik Anıtı Protokolü, İstanbul Nevruz Bayramı Kutlamaları, İnsani Kentler Projesi Arama Konferansı, Başkurt Milli Kültür Merkezi “Ak Tırma” Grubu Türkiye Programı, Gagavuz özerk yeri Türkiye parkı Açılışı, TDBB den Bişkek Ulusal Çocuk Forumuna Katılımcı Destek Projesi, TDBB Lisansüstü Öğrencileri Destekleme Programı, TDBB den 508. Ayvaz Dede Şenliklerine Destek Projesi, TDBB Filistin’e Ramazan Kolisi Yardım Projesi, TDBB srebrenitsa Soykırımının 23. Anma Törenlerine Destek Projesi, VII. Altay Toplulukları Sempozyumu, III. Dünya Göçebe Oyunları, TDBB Hırvatistan Temasları ve IBAC 2018 Konferansı, Uluslararası Avrasya Göç Sempozyumu, 8. Dünya İnsan Hakları Kentleri Forumu, Türkiye de Rusya Uluslararası Bağlamda İkili İlişkiler Sempozyumu, Vefatının 15. yılında Aliya İzzetbegoviç Anma Programı, Doğumunun 90. yılında Cengiz Aytmatov Anma Programı, Uluslararası İnsan Hakları Kentleri Konferansı şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2018).

2019 yılında; TDBB Türk Dünyası Kadın Sanatçılar Karma Sergisi, Filistin Bein Hanoun Belediyesine Yakıt Yardımı Projesi, TDBB den 509. Ayvaz Dede Şenliklerine Destek Projesi, VIII. Altay Toplulukları Sempozyumu, 20. Altın Safran Belgesel Film Festivali, Avrasya Şarkiyatçıları Çalıştayı, Moğolistan’daki Eski Türk Yazıtları Çalıştayı şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2019).

2020 yılında; 4. Uluslararası Türk Dünyası Bilim ve Kültür Şenliği, Koronavirüs ile Mücadele Milli Dayanışma Kampanyasına TDBB den Destek Projesi, TDBB den Lübnan'a Başsağlığı Mesajı, TDBB den Lisansüstü Öğrencileri Destekleme Projesi, Bosna Hersek EMMAUS Yardım Derneğinden TDBB'ye Teşekkür Plaketi, 5. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali Ödül Programı, Cengiz Aytmatov uluslararası 4. Issık Göl Forumu, Gagauzya Kazayak İlçesindeki Türkiye Parkı'na Ekipman Desteği Projesi şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2020).

2021 yılında; Dünya Miras Şehirleri 10.Uluslararası Avrasya Konferansı, 5. Heritage Fuar ve Kongresi, Talas Savaşı ve Önemi Uluslararası Sempozyumu, IX. Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu, Kırgızistan Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetimi Organları Ulusal Forumu, 5. Uluslararası Türk Dünyası Bilim Şenliği, Kırgızistan Bağımsızlığının 30. Yılı Kutlaması şeklinde sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmıştır (TDBB, 2021).

3.4.4. Eğitim Faaliyetleri

Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin faaliyet alanlarından bir de eğitim çalışmalarıdır. TDBB bu bağlamda; karşılıklı bilgi ve tecrübe paylaşımı, iş birliğini geliştirme ve yerel yönetim hizmetlerinin kaliteli bir şekilde sunulması konusunda yerel yönetim birimlerine danışmanlık etme esasına dayanan eğitim programları düzenlemektedir.

TDBB'nin, eğitim faaliyetleri kapsamında ilk çalışması Türk Belediyelerine yönelik kamu yönetimi reformunu takip eden 2006 yılında yapılmıştır. Eğitim içeriğine bakıldığında; "Belediyelerde Entegre Kalite Yönetimi" ve "Stratejik Planlama ve Performans Yönetimi" konularına yer verildiği görülmektedir. Türkiye dışındaki üyelere yönelik de eğitimler düzenlenmiştir. Bu bağlamda, 2006 yılında Kırgızistan'da, TİKA ile iş birliği halinde "Uluslararası Yerel Yönetim Birlikleri İş Birliği" eğitim programı yapılmıştır. Bu eğitim kapsamında çevre ve park bahçe hizmetleri, katı atıklar, ağır kış şartları ile mücadele yöntemleri, belediye mülkiyetinin yönetimi ve etkin değerlendirilmesi, belediyelerde özelleştirme gibi konularda Kırgız Cumhuriyeti yerel yönetim temsilcileri ile bilgi ve tecrübe paylaşımı gerçekleştirmiştir

(<http://www.tdbb.org.tr> 10.08.2023). Fakat, yurt dışında gerçekleştirilen bu tür eğitim faaliyetlerinde bilhassa teknik hususlardaki bilgi ve tecrübeler sadece teorik olarak paylaşılabilmektedir. TDBB'nin üyelerinin bulunduğu ülkelerin birçoğunda eğitim konularını destekleyecek arıtma tesisi, katı atık depolama tesisi gibi uygulama örneklerinin bulunmadığı görülerek, 2008 yılında eğitim formatı değiştirilmiştir. Bu kapsamda bu tür eğitim faaliyetlerinin Türkiye'de yapılması ve eğitimin alan gezileriyle de desteklenmesi sağlanmıştır.

2010 yılında; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Programı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Programı, Moğolistan Eğitim Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2010).

2011 yılında; Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Programı, Kırgız Cumhuriyeti Eğitim programı, Rusya Federasyonu Tataristan Cumhuriyeti Eğitim Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2011).

2012 yılında; Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Programı, Somali-Kenya Cumhuriyeti Eğitim Programı, Balkan ülkeleri Eğitim Programı, KKTC Eğitim Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2012).

2013 yılında; Tunus Cumhuriyeti Eğitim Programı, Filistin Ulusal Yönetimi Uzman Eğitim Programı, Afganistan İslam Cumhuriyeti Uzman Eğitim Programı, Azerbaycan Cumhuriyeti Uzman Eğitim Programı, Moldova Gagavuz Özerk Yeri Eğitim Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2013).

2014 yılında; KKTC belediyeleri 1. Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Kırgızistan Belediyeleri 2. Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Üye Belediyeler Uzman Eğitim Programları, Yerel yönetimlerde Afet yönetimi ve risk planlaması eğitimi programı, Yerel yönetimlerde bilgi teknolojileri ve E-Belediyecilik uygulamaları eğitim programı, Hizmet içi eğitim programı yangın güvenlik eğitimi, Hizmet içi eğitim programı ilk yardım eğitimi, Hizmet içi eğitim proje yönetimi eğitimi şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2014).

2015 yılında; Balkan Belediyeleri “Atık Yönetimi / Geri Dönüşüm ve Meslek Edindirme Uygulamaları” Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı, Tataristan Belediyeleri “Yerel Kalkınmada Organize Sanayi Bölgeleri, Park, Bahçe ve Yeşil

Alan Yönetimi” Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı, Moğolistan Belediyeleri Yerel Yönetimlerde Ulaşım/Trafik Yönetimi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, Romanya Belediyeleri “Türkiye’deki Belediyecilik Faaliyetleri Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Yerel Yönetimlerde Katı Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm Uygulamaları Uzman Eğitim Programı, Yerel Yönetimlerde Kamu Sağlığı ve Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler “Uzman Eğitim Programı”, Yerel Yönetimlerde Afet Yönetimi Su Yönetimi ve Kentsel Dönüşüm” Uzman Eğitim Programı, Yerel Yönetimlerde Toplu Ulaşım Ağı Planlama ve Otopark Alanları Yönetim Uzman Eğitim Programı, Kırgızistan İle Gerçekleşen “Yerel Yönetimlerde Vergi ve Yeşil Alan Uygulamaları” Eğitim Programı, Kırgızistan ile Türkiye Arasındaki İş Birliği için “Türkiye’deki Okul Öncesi Eğitim Sistemini İnceleme Programı, Moğolistan “Şehir Planlama” Uygulamalı Eğitim Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2015).

2016 yılında; Moğolistan Chingeltei Heyeti Kentsel Dönüşüm Uygulamaları İnceleme Programı, Moğolistan Shariin-gol Belediyesi Belediyecilik Çalışmaları ve Madencilik Hizmetleri Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı, Gagauz Belediyeleri Yerel Yönetimlerde Alternatif Enerji Kaynakları ve Asfalt Çalışmaları Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı, Moğolistan Eğitim Yöneticileri Türkiye’deki Eğitim Sistemi ve Eğitim Faaliyetleri Uzman Eğitimi Programı, Kırgızistan Yerel Yöneticileri Yerel Yönetimlerde Temizlik Hizmetleri Uygulamalı Eğitim Programı, Yerel Yönetimlerde Kadın İstihdamı ve Kadına Yönelik Çalışmalar Uzman Eğitimi Programı, Yerel Yönetimlerde Basın ve Halkla İlişkiler Uzman Eğitimi Programı, Yerel Yönetimlerde Su, Atık Su ve Sulama Sistemleri Yönetimi Uzman Eğitimi Programı, Kırgızistan Eğitim Yöneticileri Yerel Yönetimlerde Okul Öncesi Eğitim Kurumları Uzman Eğitimi Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2016).

2017 yılında; Kosova Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Arnavutluk Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı İdaresi Birim Yöneticileri Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Bosna Hersek Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Akıllı Belediyecilik ve Siber Güvenlik Uzman Eğitim Programı, Kırgızistan Üye Belediyeler

Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Gagavuz Yeri Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2017).

2018 yılında; Kırgızistan Okul Öncesi Eğitim Yönetimi Uzman Eğitimi Programı, Yerel Yönetimlerde Kadın ve Aile Çalışmaları Uzman Eğitim Programı, KKTC “Yangın Önleme ve Yangınla Mücadele” Uzman Eğitim Programı, TDBB Azerbaycan Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Moğolistan Bayan- Ulgi Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Azerbaycan Kadın Yerel Yöneticiler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Tataristan Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Kırgızistan Etnik İlişkiler Devlet Ajansı Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2018).

2019 yılında; Kırgızistan ve Gagavuz Yeri Okul Öncesi Eğitim Yöneticileri Uzman Eğitim Programı, Akıllı şehir Yönetimi ve Akıllı Ulaşım Uzman Eğitim Programı, TDBB Moğolistan Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Özbekistan Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Kuzey Makedonya Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Kırgızistan Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2019).

2020 yılında; Moğolistan Arkhangai Belediyesi Türkiye Programı, Hırvatistan Belediye Başkanları Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Kırgızistan Okul Öncesi Eğitimciler Uzman Eğitim Programı, TDBB ve Rusya Şehirler Birliği Covid-19 ile Mücadele Tecrübe Paylaşım Programı, Koronavirüs Sonrası Kentsel Yönetişim Uluslararası Video Konferansı, Türkiye ve Özbekistan Covid-19 ile Mücadele Tecrübe Paylaşım Programı, Türkiye ve Azerbaycan Covid-19 ile Mücadele Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2020).

2021 yılında; Azerbaycan Belediyeleri Şehir Yönetimine Özel Sektör Katkısı Eğitim Programı, Azerbaycan Üye Belediyeler Tecrübe Paylaşım Programı, Türkistan Belediyesi Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, Arnavutluk Belediyeleri Şehir Yönetimine Özel Sektör Katkısı Eğitim Programı, Gracanica Belediyesi Katı Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm Uygulamaları Tecrübe Paylaşım Programı, Olova

Belediyesi Teleferik ve Kaplıca Tesisi İşletmeciliği Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2021).

2022 yılında; Bosna Kokoşçi Köy Okulu Projesi, Moğolistan Üye Belediyeleri Tecrübe Paylaşımı Programı, Kırgızistan Üye Belediyeler Tecrübe Paylaşımı Programı, Olovo (Bosna Hersek) ve Karatay Belediyeleri Tecrübe Paylaşımı Programı, Moğolistan Darkhan Belediyesi Tecrübe Paylaşım Programı, Filistin Gazze Üye Belediyeler Tecrübe Paylaşımı Programı, (Moğolistan) Orhun Belediyesi Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı şeklinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2022).

3.4.5. Uluslararası İlişkilerin Geliştirilmesi

TDBB, belediyeler arası uluslararası ve bölgesel ilişkileri geliştirmek amacıyla yerel yönetimler alanında çalışmalar yürüten uluslararası vakıf, dernek, birlik ve iletişim ağları ile çeşitli iş birlikleri kurmakta ve ortak etkinlikler düzenlemektedir. TDBB'nin bu çerçevedeki çalışmalarından biri de üye belediyeler arasında kurulan "Kardeş Şehir/Belediye" adı altındaki iş birliği faaliyetleridir. Türkiye ekseninde diğer üye ülke belediyeleri ile kurulan ve Türkiye dışındaki Birliğe üye diğer ülke belediyelerinin kendi aralarında kurulan iş birlikleri olarak iki farklı şekilde yapılmaktadır (<http://www.tdbb.org.tr> 12.08.2023). Türkiye dışındaki Birliğe üye ülke belediyeleri arasındaki iş birliği faaliyetlerinin hem birlik üyesi belediyeler arasındaki bağları geliştirmek hem de bilgi ve tecrübe paylaşımını Türkiye eksenini dışında da geliştirmek olduğu düşünülmektedir.

2014 yılında; Eyüp Belediyesi 5. geleneksel Nevruz Şenliği, Ülkeler arası Yasaların Uyumlulaştırılması Çalıştayı, Yunus Emre Enstitüsü Yaz Okulu Kapanış Programı, 6. Türk Dünyası Kurultayı, Bolu II. Uluslararası Köroğlu Festivali, 4. Uluslararası Balkan Konferansı, IDME-Uluslararası Afet Yönetimi Fuarı ve Konferansı, WICS 2014-Dünya Akıllı Kentler Zirvesi, EMITT 2014 Turizm Fuarı, Uluslararası Medeniyet Kongresi, 2014 Toktogul Satılğanov Yılı Etkinlikleri, KEİPA 42. Değerlendirme Toplantısı, Türk Dünyası Gazeteciler Şurası, KEİPA 43. Toplantısı, Avrasya Dünya Mirası Şehirleri Konferansı şeklinde uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2014).

2015 yılında; KKTC Hala Sultan Eğitim Kompleksi, Yunus Emre Enstitüsü Hikâye Kitapları Dizisi Dağıtım Projesi, Makedonya Kalkan Derneği, “Çanakkale Gezisi” Ulaşım Desteği Projesi, Tacikistanlı Öğrenciler Buluşması-Konya Seyahati Projesi, Türk Dünyası Belediyeler Birliğinden Filistin’e Ramazan Yardımı Projesi, Türk Dünyası Belediyeler Birliğinden Ayvaz Dede Şenliklerine Destek Projesi, Kazan İstanbul Parkı İyileştirme Projesi, Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Öğrenci Staj Destek Projesi, Kıbrıs Üye Belediyeler Tekerlekli Sandalye Yardımı Projesi, III. Uluslararası Bolu Köroğlu Festivali, Ünlü Pehlivan Koca Yusuf Müzesi Restorasyon Projesi, Altın Safran Film Festivali, Türkler ve Boşnaklar Afrika Da Birlikte Çalışıyor Projesine Destek, TUREKS “Park-Rekreasyon Endüstrisi ve Hizmetleri Fuarı-ATRAX 2015 Fuarına Destek Projesi şeklinde uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2015).

2015 yılında ayrıca; Türk Dünyası Nevruz Konseri, TASAM 4. Dünya Türk Forumu, Türk Dünyası Ninni Festivali, Haydarabat Tiyatrosunun İstanbul Gösterisi, Türk Dünyası Gazeteciler Şurası, Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu, Osmanlı Döneminde Kıbrıs Sempozyumu, Kırgız Milli Şairi Alikul Osmonov Doğumunun 100. Yılı Anma Programı, Türk Dünyası Opera Yıldızları Konseri gibi programlar gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2015).

2016 yılında; Türk Dünyası Belediyeler Birliği Ayvaz Dede Şenliklerine Destek Projesi, TDBB den Bosna Hersek’te Doboj Dostluk Köprüsüne Destek Projesi, 4. Uluslararası Köroğlu Festivali, 6. Uluslararası Köroğlu Sempozyumu, Doboj İstok Çocuk ve Gençlik Merkezi TDBB Evleri Projesi, TDBB ve Zeytinburnu Belediyesi İş Birliğinde Öğrencilere Kırtasiye Yardımı Projesi, TDBB ve Beşir Derneği İş Birliğinde Kızılkaya’da Ramazan Yardımı Projesi, 8. Dünya Doğu Türkistanlılar Kardeşlik Buluşması, B.M. Dünya İnsani Zirvesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Akıllı Şehir Fuarı ve Kongresi, Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizler Yardım Vakfına Üye Olan Yaşlıların İstanbul Programı, 6. Antalya Uluslararası Şehircilik ve Teknolojileri Fuarı Kapsamında Yerel Yönetim Sempozyumu, Sabantoyu Bayramı Şenliği, 8. Gelecekte İletişim Çalıştayı, Transist 2016 Ulaşım Kongresi, Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerini Yönelik Uygulamalı Eğitim Programı şeklinde uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Bosna Hersek yatırım

potansiyeli konferansı ve TÜRKPA üyesi ülkelerin son 25 yılı konferansı gibi uluslararası faaliyetlere katılım sağlanmıştır (TDBB, 2016).

2017 yılında; Bosna Hersek'te Türkçe Dil Sınıfı Açılışı, Doboj İstok Çocuk ve Gençlik Merkezi TDBB Kültür Evleri Açılışı, Kazakistan Diyanet Görevlileri Heyeti İstanbul Programı, Türk Cumhuriyetleri 25. Bağımsızlık Yılı Madalya Töreni, TDBB ile RWI Arasında 'İnsani Kentler Projesi' İş Birliği Protokolü şeklinde uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında; Kırgızistan'ın Issık-Göl Vilayetinde Yaptırılan Türk Dünyası Camii Açılışı, TDBB ile Doboj İstok Belediyesi İş Birliğinde Yaptırılan Şehitlik Anıtı Açılışı, TDBB'den Gostivar'daki Okullara Teknik Ekipman Yardımı, TDBB Azerbaycan Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, "Yerel Yönetimlerde Kadın ve Aile Çalışmaları" Uzman Eğitimi Programı ve KKTC "Yangın Önleme ve Yangınla Mücadele" Uzman Eğitimi Programı gibi uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2017).

2019 yılında; Bosna Glamoç Kültür Merkezi Açılış Töreni, Kırgızistan ve Gagauz Yeri Okul Öncesi Eğitim Yöneticileri Uzman Eğitimi Programı, Akıllı Şehir Yönetimi ve Akıllı Ulaşım Uzman Eğitimi Programı, TDBB Moğolistan Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Özbekistan Heyeti Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Kuzey Makedonya Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı, TDBB Kırgızistan Üye Belediyeler Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programı gibi uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2019).

2020 yılında; 4. Uluslararası Türk Dünyası Bilim ve Kültür Şenliği, Koronavirüs ile Mücadelede Milli Dayanışma Kampanyası'na destek verilmesi, Lisansüstü Öğrencileri Destekleme Programı, 5. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali Ödülleri Projesi, Cengiz Aytmatov Uluslararası 4. Issık Göl Forumu'na destek verilmesi, Gagauzya Kazayak İlçesindeki Türkiye Parkı'na Ekipman Desteği verilmesi gibi uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2020).

2021 yılında; Bosna Hersek Zvornik Kamenica Şehitlik Anıtı Projesi, Kotor Varoş [Bosna] Spor ve Oyun Alanı Projesi, Kırgızistan Öğrenci Yurdu Çevre Düzenlemesi Projesi, Tdbb'den Bosna Hersek Modriça'ya Isıtımlı Sera Projesi, Trebinje Jupa (Bosna) Camisi Çatı Restorasyonu Projesi, Filistin Beyt Hanun

Belediyesi'ne Yakıt Yardımı Yapılması gibi uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2021).

2022 yılında; 3. Avrasya Hukuk Kurultayı, Lisansüstü Öğrencileri Destekleme 2022 Programı, 512. Ayvaz Dede Törenleri'ne destek verilmesi, Kuzey Makedonya'da Türkçe Eğitimi Alan Lise Öğrencileri Türkiye Kültür Programı, Selçuklu ve Karatay Belediyelerinden Srebrenitsa'ya Huzur Evi Projesi, Srebrenitsa Öğrenci Yurduna Servis Aracı desteği verilmesi, Trebinje Vakıf Binası Restorasyon Projesi, X. Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu, Uluslararası Geçmişten Geleceğe İpek Yolu Sempozyumu, Ulupamir Kırgızlarının Türkiye'ye Göçünün 40. Yılı Programı, 7. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali, 2. Korkut Ata Türk Dünyası Film Festivali, 4. Türk Dünyası Öykü Festivali, 5. Uluslararası Şahinbey Folklor Festivali, 25. Türk Boyları Kültür Festivali gibi uluslararası faaliyetler gerçekleştirilmiştir (TDBB, 2022).

TDBB'nin İş birliği Halinde Olduğu Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

- T.C. Başbakanlık Türk İş birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA)
- Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğü – TRT Avaz Kanal Koordinatörlüğü
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- Ege Belediyeler Birliği (EBB)
- Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği (KTBB)
- Tataristan Belediyeler Birliği
- Moğolistan Belediyeler Birliği
- İstanbul Uygulamalı Gaz ve Enerji Teknolojileri Araştırma Mühendislik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (UGETAM)
- Türk Kızılayı (KIZILAY)
- Türkiye Yeşilay Cemiyeti (YEŞİLAY)

TDBB'nin İş birliği Halinde Olduğu Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

- Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi Birliği (CEMR)

- Avrupa Akdeniz Yerel ve Bölgesel Yönetimler İş birliği Komitesi (COPPEM)
- Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı (UCLG MEWA)
- Arap Şehirler Birliği (ATO)
- Avrupa Türk Demokratlar Birliği Hollanda Şubesi (UETD)
- İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)

SONUÇ

Bu çalışma, yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenaya dahil olmasında etkili olan faktörlerin tespit edilmesi, Türkiye’deki 148 yerel yönetim biriminin dahil olduğu uluslararası iş birliği kurumlarından Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin yerel yönetim birimleri arasındaki iş birliğini artırmaya yönelik sosyal, kültürel ekonomik faaliyetlerinin ele alınması ve bu faaliyetlerin kültürler ve medeniyetler arasındaki diyalogun geliştirilmesinde katkısı olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla üç ana bölüm üzerine inşa edilmiştir.

Birinci bölümde, öncelikle yerel yönetim birimlerinin uluslararası çalışmalarını tanımlayan kavramlar açıklanmış, daha sonra yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenaya dahil olmasının teorik çerçevesi çizilmiş ve son olarak literatür taramasına yer verilmiştir. Şehirler arasındaki faaliyetlerin dünya genelindeki farklı ülkelerde meydana gelişi ve gelişim süreci detaylandırılarak analiz edilmiş ve kardeş şehir çalışmalarının dünyadaki birçok ülkede kullanılan bir uygulama olduğu görülmüştür. Yoğun olarak kardeş şehir ilişkisi kurulan AB ve ABD ülkelerinde, ilişkilerin kurulmasındaki motivasyon açısından önemli bir farklılık bulunmaktadır. AB ülkeleri kentleri arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri, genellikle ‘Avrupalı kimliği’ çerçevesinde ve AB entegrasyonu sürecini genişletmek amacıyla aynı bölgede yer alan ülke kentleriyle kardeş şehir ilişkisi kurmaktadır. Fakat ABD şehirleri, ülke dış politikasına paralel olarak dünyanın farklı bölgelerinde yer alan şehirlerle ilişki kurmaktadır.

Dünyadaki diğer örnekler incelendiğinde ise bu tür ilişkilerde farklı motivasyonların da etkili olduğu görülmektedir. Batı ülkelerinde, küresel barışa katkı sağlama ve savaş sonrası yaraları sarmak amacıyla başlayan kardeş şehircilik faaliyetleri günümüzde ekonomik kalkınma, güvenlik, bilgi ve tecrübe paylaşımı gibi birçok amaçla kurulmaktadır. Batı ülkeleri arasında kalkınma yardımlarıyla başlayan faaliyetler öğrenci değişimlerinden sosyal ve kültürel birçok uygulamayı kapsamaktadır. Şehirlerin uluslararası arenada yer almaları ilk başta, küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ihtiyaçların karşılanması ve ortaya çıkabilecek yeni savaşların engellenmesi olarak iki temel sebebe dayanmaktadır. Fakat zamanla küreselleşme, demokratikleşme gibi olguların da etkisiyle yapısal ve çıkar algulamaları

olarak iki düzeyde değerlendirilen çeşitli faktörler de eklenmiştir. Kardeş şehir faaliyetlerinde etkili olan yapısal faktörler; ülkenin idari yapısı ve yasal çerçeve, tarihsel ve kültürel alt yapı, coğrafi konum ve benzerlik, demografik yapı, merkezi hükümetin küresel siyaset anlayışı ve yerelin maddi imkanları olarak altı başlık altında incelenmiştir. Kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında etkili olan çıkar kaynaklı faktörler ise; ekonomik, eğitim, küresel barışa katkı ve güvenlik, insani yardım, bilgi ve tecrübe paylaşımı, temsil ve ağ oluşturma ve markalaşma başlıkları altında değerlendirilmiştir. Günümüzde kurulan kardeş şehir ilişkilerinde salt bir faktörün değil birçok faktörün etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Yerel yönetim birimlerinin uluslararasılaşması konusunda yaygın olan görüş bu olgunun küreselleşme sürecinde uluslararası ve yerel düzey arasında doğrudan ilişkiler kurulması neticesinde geliştiği yönündedir. Fakat araştırmalar neticesinde, küreselleşme olgusunun yerel yönetim birimlerinin uluslararasılaşmasını kolaylaştırdığı ancak demokratikleşme olgusunun da yerel yönetim birimlerini yurt dışı çalışmalar konusunda teşvik etmek suretiyle bu süreci meşrulaştırdığı görülmektedir. Yani başka bir ifade ile demokratikleşme neticesinde ortaya çıkan yerel düzeydeki yapıların küreselleşmenin etkisiyle çok uzaktaki yapılarla etkileşimi kolaylaşmaktadır. Böylelikle *“HI- Küreselleşme ve demokratikleşme olgularının bir sonucu olarak, sınır ötesi iş birliklerinin artmasıyla yerel yönetim birimlerinin uluslararası arenadaki görünürlüğü artmış ve yerel yönetimlerin uluslararasılaşma süreci başlamıştır.”* hipotezi doğrulanmıştır.

Kardeş şehir olgusu dünyada 1950’li yıllarda ortaya çıkmış ve kısa bir süre sonra da Türkiye’nin gündemine girmiştir. Türkiye’de kurulan ilk kardeş şehir anlaşması 1958 yılında Konya Belediyesi ile Torrance Belediyesi (ABD) arasında gerçekleşmiş fakat ilişkinin ömrü kısa olmuş ve günümüze kadar ulaşmamıştır. Marshall Planı çerçevesinde yapılan yardımlar (1948-1951), Kore Savaşı (1950), Türkiye’nin NATO’ya girişi (1951-1952) gibi olaylar silsilesi Türkiye ve ABD arasında uzun yıllar devam edecek bir yakınlaşma sürecini doğurmuştur (Bay ve Çalışkan 2020: 71). Soğuk savaşın güç kazandığı bu dönemde, Türkiye ve ABD arasındaki kardeş şehir ilişkisi Türkiye’nin uluslararası arenadaki yerini ve tercihini ifade etmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerinin işgücü talebiyle bağlantılı olarak 1961 yılında Türkiye ve Almanya arasında 'İşgücü Alımı Anlaşması' imzalanmıştır. 1961 yılı sonunda da Türkiye'den giden ilk işçi grubu Almanya'ya ulaşmıştır. Bu bağlamda Türkiye'den Avrupa'nın çeşitli ülkelerine 20 yıl devam eden işgücü göçü başlamıştır (İŞKUR, 2011: 44). Bu süreç Türkiye'nin kardeş şehir bağlantılarının istikametinin Avrupa ülkelerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. (İzmir) Bergama Belediyesi ve (Almanya) Böblingen Belediyesi arasında 1964 yılında kurulan kardeş şehir ilişkisi bu doğrultuda kurulmuş ve günümüzde hala devam etmektedir (Bay ve Çalışkan, 2020: 71).

Türkiye'nin koalisyon hükümetleri döneminde (1992-2002) çok yönlü bir dış politika izlenmiştir. SSCB'nin 1991 yılında dağılması neticesinde bağımsızlıklarını ilan eden Türk Dünyası ve Balkan ülkelerini tanıyan ilk ülke Türkiye olmuş ve yakın ilişkiler kurma girişimlerine başlamıştır. Bu dönem Türkiye'nin dış politikasında tarihi ve kültürel bağlar ve ortak dil vurgusunun ön planda olduğu bir dönemdir. Türkiye bilhassa Türk Cumhuriyetleri için lider ve model ülke statüsünde olmuştur (Deşilmek, 2015: 6). Türkiye'nin bu dönem dış politikasında önem arz eden bir başka gündem maddesi de AB üyeliği sürecidir. Bu bağlamda AB ile 1996 yılında Türkiye'nin AB üyeliği konusunda önemli bir sürecin başlangıcı olan gümrük birliği anlaşması imzalanmıştır (Armaoğlu, 2017: 860-861). Helsinki'de Avrupa Konseyi tarafından 1999 yılında yapılan toplantısında Türkiye'nin AB üyeliği hususunda önemli kararlar alınmış ve Türkiye'de reform dönemi başlamıştır (Atılğan vd., 2016: 861).

Türkiye'de kardeş şehir ilişkileri kurulmasını engelleyen veya kısıtlayan herhangi bir yasal kısıt bulunmamaktadır. İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları eşgüdümünde kurulacak kardeş şehir bağlantılarında, bağlantı kurulması talep edilen ülke/belediye ve kuruluş motivasyonu perspektifinden dış politika ile paralel olması dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Bir diğer hususta şehirlerin ortak noktalarının belirlenmesi ve buna binaen kardeş şehir ilişkisi kurulup kurulmamasına karar verilmesidir.

12 Kasım 2013 tarihinde kurulan Türk Dünyası Belediyeler Birliği, belediye hizmetleri, kent yönetimi, eğitim faaliyetleri, sosyal ve kültürel faaliyetler, yurt dışı ilişkilerin geliştirilmesi gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca başta sosyal

alandanda olmak üzere her alanda iş birliğini geliştirmek, kent yönetiminde yaşanan problemleri çözmek için yeni projeler üretmek, tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkmak da birliğin amaçları arasında yer almaktadır (<https://www.tddb.org.tr/> 29.08.2023).

TDBB, yerel yönetimleri ve dolayısıyla ülkeleri Türkiye'ye yaklaştırmakta ve Türkiye'nin dış politikasını tamamlayıcı faaliyetler yürütmektedir. Bu çerçevede yapılan; 2006 yılından bu yana kardeş şehirler arasında var olan diplomatik ilişkilerin halk seviyesine indirilmesi ve kardeşlik ruhunun pekiştirilmesi amacıyla TDBB ve üye belediyeleri iş birliğinde çok sayıda ülkede "Kardeş Şehir Günleri/Kardeş Şehir İftar Programları" etkinlikleri yapılmaktadır. TDBB üyesi Makedonya Jupa Belediyesi'nin talebine istinaden TDBB ve Altınova Belediyesi iş birliğinde 1 adet 5 tonluk itfaiye aracı alınarak Makedonya Jupa Belediyesi'ne teslim edilmiştir. Bosna Hersek'in farklı il ve ilçelerinde "Türkçe Sınıfı" oluşturulması için "Tercihim Türkçe" projesi kapsamında TDBB ve Bosna Hersek'te kardeş şehri bulunan TDBB üyeleri iş birliğinde 19 adet "Türkçe Sınıfı" yaptırılarak eğitime açılmıştır (TDBB, 2017:37). Böylelikle "**H2-Türk Dünyası Belediyeler Birliği, sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok alanda yerel yönetimler arası iş birliğini geliştirmektedir.**" hipotezi doğrulanmıştır. Bunun yanı sıra TİKA ve benzeri kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak birçok ülkeye teknik ve insani yardım desteği sağlamak ve bu bölgelerin kalkınmasına da yardımcı olmaktadır.

Birlik, gerçekleştirmiş olduğu Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi, Uluslararası Türk Dünyası Bilim ve Kültür Şenliği, Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları Çalıştayı gibi faaliyetlerde tarihi mirasın ve medeniyetler arasında kurulan ortak bağların korunması konusunda ülkeler arası koordinasyonu sağlamayı amaçlamaktadır. Böylelikle "**H3-Türk Dünyası Belediyeler Birliği faaliyetleriyle gelenek ve gelecek arasında kurduğu köprüler ile kültürler ve medeniyetler arası diyaloga yüksek oranda katkı sunmaktadır.**" hipotezi doğrulanmıştır.

Yerel yönetim birimlerinin yönetim anlayışı çerçevesinde politika üretmeleri, hesap verebilirlik, açıklık ve şeffaflık ekseninde hizmet sunmaları, yerel yönetim birimlerini değişim konusunda daha duyarlı kılmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin değişime ayak uydurmak için kurumsal kapasitesini bilmesi ve gelişim için kurumsal kapasiteleri kapsamında hareket etmeleri gerekmektedir (Kutlu vd. 2012: 5). Yerel

yönetim birimleri politika üretme ve kamu hizmetlerinin sunumunda giderek daha önemli roller üstlenmektedirler. Yerel yönetim birimlerinin güçlü bir kurumsal kapasiteye sahip olmaları onların etkili ve verimli hizmet sunumunu kolaylaştıracaktır. Kurumsal kapasite olgusu kurumun performansını etkilemektedir. Kardeş şehir ilişkilerinin kurumların hem kendi kapasitesini sorgulaması hem de karşılıklı olarak kapasite geliştirme süreçlerini tetiklemesi açısından yerel yönetim birimleri üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır.

Dünyada yumuşak güç merkezli kamu diplomasisinin değeri ve etkinliği her geçen gün artmaktadır. Geniş kitlelere ulaşım ülke sınırlarını aşan medya araçlarının hızla gelişmesiyle birlikte insanları etkilemek, bilgilendirmek ve yönlendirmek için de fırsatlar çoğalmıştır. Dünyanın farklı birçok kentinde sosyal ve kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesinde etkili olan "Kardeş Şehir Projeleri", kapsamında ülkelerin tanıtımına katkı sağlayan yerel yönetim birimleri kamu diplomasisi faaliyetlerinde yumuşak güç kaynağı olarak önemli bir yere sahip olmaktadır. Kardeş şehir projeleri, yerel yönetim birimlerinin uzun vadeli uluslararası faaliyetlerde yer almalarını sağlamak ve uluslararası alanda karşılıklılık esasına dayanarak fayda elde etmek amacıyla atılan ilk adımdır. Kardeş şehir kavramı, iki ülke şehirleri arasında çok amaçlı, karşılıklı ve uzun vadeli olarak kurulan iş birliği şeklinde tanımlanmaktadır. Günümüzde kardeş şehirler vasıtasıyla ticaret anlaşmaları, ekonomik teşvik, bilgi ve tecrübe paylaşımı ve karşılıklı iş birliği gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de yaygın biçimde kullanılan kardeş şehir ilişkilerine yüklenen anlam uluslararası literatürden farklılık göstermektedir. Kavram, genellikle uluslararası literatürde ifade edilen denklik, benzerlik ve karşılıklılık anlamının dışında ülkemizde kardeş şehir mevcut aile bağlarına benzer şekilde bir abilik misyonuyla tek taraflı ve karşılıksız desteklenmesi gereken küçük bir kardeş gibi, bir hamilik ilişkisi çerçevesinde anlaşılmaktadır. Kardeş şehir ilişkilerinin bu çerçevede kurulması, “yerel yönetimler arası kurulan uluslararası ilişki” şeklindeki tanımın dışında algılanmakta ve bu da ilişkilerin yanlış beklentiler ekseninde kurulmasına neden olmaktadır.

Türk belediyelerinin Avrupa belediyelerine göre sınırlı sayıda işlevsel ve sürdürülebilir kardeş şehir ilişkilerinin olduğu değerlendirilmektedir. 2007 yılında yapılan bir araştırmada Türk belediyelerinin kardeş şehir ilişkilerini ağırlıklı olarak

tarikh, kültür, eğitim ve spor alanındaki toplumlar arası ilişki olarak yürüttüğü, ilişkilerin geçici temeller üzerine kurulması sonucu verimli ve sürdürülebilir iş birliklerinin gerçekleştirilemediği tespit edilmektedir.

Türkiye’deki kardeş Şehir ilişkilerinin tesadüfi gerekçelerle kuruluyor olması gerçeği, bu ilişkilerin sürdürülebilir olmaması ve bu ilişkilerden beklenen verimin alınamaması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Türk Belediyelerinin uluslararası alanda var olma ihtiyacı ile başvurduğu bir yöntem olan belediyeler arası kardeş Şehir ilişkilerinde sayısal anlamda ciddi mesafeler kat edilmiş olmakla birlikte, kardeş Şehir ilişkilerinin yalnızca belli bölgelerdeki belli belediyeler eliyle oluşturulduğu görülmektedir.

Çalışma sonucunda Türkiye’deki yerel yönetim birimlerinin kardeş Şehircilik bağlantılarına bakıldığında niceliksel fazlalığa karşın niteliksel azlık dikkat çekicidir. Bu doğrultuda kardeş Şehir bağlantılarında niteliğin artırılması konusunda belirli kıstaslarla sınırlamaya gidilebileceği ve ilgili bağlantılar çerçevesinde yapılan faaliyetlerin yıl sonunda yapılacak toplantılarla değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında elde edilen bir diğer sonuç kardeş Şehir seçimlerinin uluslararası yerel yönetim ziyaretleri veya ikili ilişkiler çerçevesinde oluşan toplantılarda belirlendiği, pek çok zaman birbiriyle hiçbir benzer özelliği bulunmayan Şehirlerin böylelikle kardeş Şehir bağlantısı kurdukları belirlenmiştir. Bu Şekilde bazen yerel siyasetçilerin ikili ilişkileriyle bazen uluslararası siyasetin etkisi ile kurulan kardeş Şehir bağlantıları sürdürülebilir olmaktan uzaklaşmaktadır. Bu erevede TDBB, periyodik aralıklarla ilgili tüm kurumların temsilcilerini de dahil ederek çeşitli toplantı ve programlar organize etmeli ve bilgilendirme çalışmaları yapmalıdır.

Bu alışmada Türk Dünyası Belediyeler Birliği’nin kardeş Şehircilik alanındaki faaliyetleri incelenmiş ve TDBB’nin, ye belediyeleri arasındaki koordinasyonu sağlayarak dayanışma ruhunu geliştirdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok alanda yerel yönetimler arası iş birliğini geliştirdiği grlmştir. Türkiye’nin belediyeecilik alanında sahip olduğu tecrübenin birliğe ye

ülke yerel yönetim birimleri ile paylaşılması doğrultusunda bilgi ve tecrübe paylaşım programları ile üyeler arasında iş birliğinin gelişmesine katkı sunmaktadır.

İlave olarak CEMR, TİKA ve Türk Kızılayı gibi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak birçok ülkeye teknik ve insani yardım desteği sağlamak ve bu bölgelerin etkisini artırmaktadır. Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin istişare sonucunda gerçekleştirdiği kardeş şehircilikle ilgili projeleri, yerel yönetimler arası iş birliğinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kardeş şehir ilişkilerinin kurulması açısından önemli bir yer tutmaktadır. TDBB faaliyetlerine bakıldığında faaliyetlerin önemli ölçüde Türkiye eksenli olduğu görülmektedir. TDBB'nin faaliyet alanını birliğe üye olan diğer belediyeleri de merkeze alacak şekilde genişletmelidir. Sonuç olarak, Türk Dünyası Belediyeler Birliği hitap ettiği coğrafyada gelenek ve gelecek arasında kurduğu köprüler ile kültürler ve medeniyetler arası diyaloga yüksek oranda katkı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akman, Çiğdem (2016), “Evaluating The Current Situation Via Town Twinning Practices In Turkey”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: Ciep Özel Sayısı, Isparta, Ss. 1055-1071.

Akman, Ç. (2017). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Uluslararası Kuruluşlara Üyelikleri Üzerine Bir Değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (2), 485-510. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/52993/703140> (11.10.2023).

Aktan, Coşkun.C. (1998), “Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerelleşme”, Dış Ticaret Dergisi, 3(10), Temmuz, http://www.canaktan.net/canaktan_personal/canaktan- arastirmalari/ degisim/a ktan-globallesme-bolgeselleme.pdf (11.10.2023).

Akyılmaz, Bahtiyar/ Sezginer, Murat/ Kaya, Cemil, Türk İdare Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Al, H. (2009), “Küreselleşme, Bölgeselleşme, Yerelleşme”, Değişik Yönleriyle Yerelleşme (Ed.) Veysel K. Bilgiç, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, Ss.49-68.

Anayurt, Ömer, Anayasa Hukuku Genel Kısım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Armaoğlu, Fahir (2017). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995. İstanbul: Timaş Yayınları.

Aslan, S. (2009). Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemlerinden Biri Olarak Lobicilik. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (23). Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4765/65486> (11.11.2023).

Atılgan, Gökhan; Aytekin, E. Atilla; Ozan, E. Deniz; Saraçoğlu, Cenk; Şener, Mustafa; Uslu, Ateş; Melih Yeşilbağ (2016). Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat, İstanbul: Yordam Kitap.

Bal, İ. (2006). 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası (3.Baskı). Ankara: Global Araştırmalar Merkezi.

Baş, C. (2017), “Yerel Diplomasi”, Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi, Sayı: 827-828, Mart – Nisan 2017, Ss.30-50.

Batal, S. & Tuğlu, K. (2018). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Çok Düzlemli Yönetişim ve Kent Diplomasisi Bakımından Değerlendirilmesi. Tesam Akademi Dergisi, Yerel Yönetimler Özel Sayısı, 189-214. Doi: 10.30626/Tesamakademi.419251

Bay, A. (2020). “Türkiye’nin Ulusal ve Uluslararası Ölçekteki Kardeş Şehir İlişkileri: Dönemsel, Mekânsal, Kültürel, Fonksiyonel ve Politik Etkenlerin Analizi”, Doktora Tezi, Çanakkale

Bay, A. & Çalışkan, V. (2020). Türkiye'nin Uluslararası Kardeş Şehir İlişkilerinde Mekânsal Dağılım Özellikleri: Politik ve Coğrafi Etkenler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25 (43), 73-92. Doi: 10.17295/Ataunidcd.688558

Belediye Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 5393, 13 Temmuz 2005.

Bıçakcıoğlu, Emre (2010), "Belediye Birlikleri ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Brenner, Neil: "Global Cities, Glocal States: Global City Formation And State Territorial Restructuring İn Contemporary Europe", *Review Of International Political Economy*, C.V, No: 1, 1998, S. 1-37, (Çevrimiçi), <http://www.jstor.org/stable/4177255>, (11.07.2023).

Carruthers, Daniel: "New Zealand And Chinese Sister Cities And Their Implications For Tourism", Otago, University Of Otago, 2006, <https://www.otago.ac.nz/tourism/study/postgraduate/otago063584.pdf>, (11.07.2023).

Cor. (2009). Opinion Of The Committee Of The Regions On City Diplomacy (2009/C 120/01). Eu Committee Of The Regions, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=oj:c:2009:120:0001:0005:en:pdf>, (11.06.2023).

Coşkun, B. ve T. Uzun. "İl Özel İdaresinde Yeniden Yapılanma.", H. Özgür ve M. Kösecik (Ed.), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar: 1*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005: 157-174.

Criekemans D. "Researching Sub-State Diplomacy: The Road Ahead," Conference Paper, The First The Hague Diplomacy Conference: Crossroads Of Diplomacy, June 21-22, 2007. https://www.jura.fu-berlin.de/fachbereich/einrichtungen/oeffentliches-recht/lehrende/bolewski/dokumente/5__para_diplomacy/criekemans_researching_sub-state_diplomacy_-_the_road_ahead.pdf (11.09.2023).

Cummings, Stephan And Davies, John: *Brief Case: Mission, Vision, Fusion. Long Range Planning*. No: 6. Great Britain: Pergamon Press. Vol.27, 1994, P.147-150.

ÇAĞDAŞ, T. (2019). Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 161-180.

Daudov, M. (2013), *Yerel Dış Politikanın Temelleri*, Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul. Güler, Birgül A. (2006), *Yerel Yönetimler- Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*, İmge Kitabevi, Ankara

Demirtaş, B. (2016). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Dış İlişkilerinin Analizi: Merkez-Çevre Etkileşimini Yeniden Düşünmek. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Özel Sayı: Türk Dış Politikası, 151-173. Doi: 10.33458/Uidergisi.463089

Deşilmek, Enes (2015). Entegrasyon Teorileri Bağlamında Türkiye'nin Orta Asya Politikası. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (16), 82-101.

Ekşi, S. Tuğba. (2017) “Yerel ve Ulusal Politikalar Bağlamında Kentlerin “Diplomatik” Faaliyetleri: Türkiye’deki Belediyelerin “Kardeş Şehir” İlişkileri”, Türk Dünyası Belediyeler Birliği (Tdbb) Yayınları, İstanbul Üniversitesi, 2017

Ekşi, S. Tuğba. (2018) “Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehircilik”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Isbn 978-605-2334-04-1

Eryılmaz, Bilal. “Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkiler: Sorunlar ve Öneriler.”, Akademik Araştırmalar Dergisi, 3, 1988’a.: 161-171

Finn, Helena (2003), ‘The Case For Cultural Diplomacy: Engaging Foreign Audiences’, Foreign Affairs, Vol. 15, Pp. 15-20.

Galtung, Johan. (2003), “Cities As Peace Factors/Actors/Workers”, (<https://www.transcend.org/files/article111.html>).

GEZİCİ H (2018). Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamaları. 113-139.

Glocal Forum, The. (2004). The Glocalization Manifesto.

Gözler, Kemal, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, Ekin Kitapevi, Bursa, 2016.

Gözler, Kemal, Mahalli İdareler Hukuku, 1. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, Ocak 2018.

Güler, Birgül A. (2006), Yerel Yönetimler- Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım, İmge Kitabevi, Ankara

Günday, Metin. “Kamu Yönetimi Reformunun İdari Yapılanmaya İlişkin Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi.” Danıştay Başkanlığı 137.Yıl Sempozyumu, 11 Mayıs 2005, Ankara: Danıştay Matbaası, 2005:163-176.

Güneş, I. & Eren, E. (2021). Yerel Yönetim Diplomasisi Özelinde Kardeş Şehir Uygulamasıyla İstanbul Örneği. Strategic Public Management Journal, 7 (13), 35-59. Doi: 10.25069/Spmj.901822

Hawksworth, John, Et Al. (2007), Pricewaterhouse Coopers Uk Economic Outlook March 2007, <https://pwc.blogs.com/files/ukeo---nov-2007.pdf>, (11.07.2023).

Heywood, A. (1992), Politics, (Çev.) Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzlu, Atilla Yayla, Umay Candan Karaca, Hasan Yücel Başdemir, Ankara: Adres Yayınları, 2015

Huntington, Samuel. (1991). Democracy’s Third Wave. Journal Of Democracy. <https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/57572841/huntington.pdf> (11.06.2023)

James N. Rosenau, “Governance İn The Twenty-First Century”, Global Governance, Cilt 1, No.1, 1995, S.13-43.

https://www.researchgate.net/publication/232823455_kokusaika_and_internationalisation_australian_and_japanese_sister_city_type_relationships, (16.06.2023).

Kılıç M. ve Erkan, V. (2006), “Stratejik Planlama ve Dengeli Performans Yönetimi Yaklaşımları Bir Arada Olabilir Mi?”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, Ss. 77-94c

Kırıışık, F. ve Ö. Sezer. “Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler”, Çyyd, Xv, Nisan 2006: 5-30

Kincaid J. “Comparative Observations On The International Activities Of Constituent Governments,” In Foreign Policy Of Constituents Units At The Beginning Of The 21st Century, Ed. By Requejo F., Generalitat De (Barcelona: Catalunya: Institut D’estudis Autonòmics, 2010), Pp. 15–28. http://www.gencat.cat/drep/iea/pdfs/iea_70.pdf, (11.08.2023).

Köse, H. Ömer (2004), “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, Sayıştay Dergisi, Sayı: 52, Ankara, Ss.3-42

Kutlu Ö., Gezici H. S. ve Özdemiray S. M. (2013), “Institutional Capacity In Local Governments: The Case of Institutional Resources in Konya Provincial Special Administration” EGPA Paper Proposal for the Permanent Study Group V: Regional and Local Government, 11-13 September, Edinburgh.

Kuznetsov A. Sergeyeviç (2015) (T.Y), “Theory And Practice Of Paradiplomacy”, Routledge, New York, 2015 Парадипломатия: Трактовки И Теоретические Модели Кузнецов Александр Сергеевич. (Paradiplomasi: Açıklama ve Teorik Modeller. Kuznetsov Aleksandr Sergeyeviç).

Lecours, A. (2008), Political Issues Of Paradiplomacy: Lessons From The Developed World, Netherlands Institute Of International Relations “Clingendael”, The Hague Journal Of Diplomacy, Pp.1-15

Mikenberg, Eero. (2006). Pskov Region Of The Russian Federationas Foreign Policy Actor. Doktora Tezi. University Of Glasgow. <https://theses.gla.ac.uk/211/1/2008mikenbergphd.pdf> (11.09.2023).

Müezzinoğlu, Mehmet (2004). Ak Parti’nin Yerel Yönetim Anlayışı. Belediye Yönetimi ve Belediyecilik. (Ed. Davut Dursun), İstanbul: Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı.

Musch, Arne, Van Der Valk, Chris, Sızoo, Alexandra, Tajbakhsh, Kian. (Ed.). (2008). City Diplomacy. The Role Of Local Governments In Conflict Prevention, Peace-Building, Post-Conflict Reconstruction. Vng International: The Hague. Isbn: 9789080475748

Clarke, Nick: “In What Sense 'Spaces Of Neoliberalism'? The New Localism, The New Politics Of Scale, And Town Twinning”, Political Geography, C. XXVIII, No: 8, 2009, S. 496–507, (Çevrimiçi), <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2009.12.001>

Clarke, N. (2011). Globalising Care? Town Twinning In Britain Since 1945. Geoforum. (42),115-125.

Oktay, T. (2014). Türkiye'deki Belediyelerin Türk Cumhuriyetleri ile Kardeş Şehir İlişkileri. Türk Dünyasında Yerel Yönetimlerin Sorunları, (Ed.: Deniz İşçioğlu). Ankara Nobel Yayın Dağıtım.

O'toole, Kevin: "Kokusaika And Internationalisation: Australian And Japanese Sister City Type Relationships", Australian Journal Of International Affairs, C. Lv, No:3, 2001, S. 403-419, <https://doi.org/10.1080/10357710120095243> (11.09.2023).

Ökmen, M., Özer, B. (2015), "Yerelleşme- Küreselleşme Sarmalında Türkiye'de Yerel-Bölgesel Kalkınma Süreçleri ve Yerel Yönetimler", Yerel Yönetimlerde Güncel Gelişmeler, (Ed.) Mustafa Ökmen, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, Ss. 163-184.

Özer, Mehmet.A. (2006), "Küreselleşme, Yerelleşme ve Kamu Yönetimi", Türk İdare Dergisi, 8(3), Ss.171-202

Papisca, Antonio. (2008), "Autonomia Locale Nella Multi-Level Governance: «City Diplomacy» E «Gruppo Europeo Di Cooperazione Territoriale», Gect, <https://unipd-centrodirittiumani.it/it/pubblicazioni/autonomia-locale-nella-multi-level-governance-city-diplomacy-e-gruppo-europeo-di-cooperazione-territoriale-gect/237> (11.11.2023).

Pustu, Y. (2006), "Küreselleşme Sürecinde Kent "Antik Site'den Dünya Kentine"", Sayıştay Dergisi, Sayı: 60, Ss. 129-151

Robertson, Roland. (1995) "Glocalization: Time-Space And Homogeneityheterogeneity", (Çevrimiçi), <https://warwick.ac.uk/fac/arts/history/students/modules/hi31v/syllabus/week18/robertson-1995.pdf>, (10.06.2023).

Salga (2011). International Relations Discussion Paper, To Be Presented At The Salga National Conference İn Durban 29 Aug-1 Sept 2011. South Africa Local Government Association

Salomon, Monica. (2011). Paradiplomacy İn The Developing World. Amen, Mark, Toly, Noah, Mccarney, Patricia ve Segberg, Klaus. (E.D). (2011). Cities And Global Governance İçinde. Surrey, Gb: Ashgate Publishing, Ss.45-68. Isbn: 9781409408932

Sauriol, David. (2007). L'identité Dans Les Relations Internationales Du Québec: Le Cas Des Relations Québec-Bavière. Yüksek Lisans Tezi. Université Du Québec À Montréal. <https://archipel.uqam.ca/761/1/m9944.pdf>, (11.07.2023).

Serdaroğlu, Selcan: "Küreselleşmenin Düzenlenmesi Bir Yanılsama Mıdır? Olası Çerçevesel ve Sınırları", Küreselleşme ve Demokrasi Küreselleşmenin Farklı Yüzleri, Ed. Cemil Yıldızcan, Özgür Adadağ, İstanbul, Dipnot Yayınları, 2011, S. 211- 253.

Sunar, Burcu (2013). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Dış Politika Söyleminde Temalar: Türkiye Bülteni Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3),431-454.

Şafak Yasin. (2010). “Bosna Savaşı ve Yugoslavya’nın Parçalanması” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Tdbb, 2022 Yılı Faaliyet Raporu

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi. (2016). ŞEHİR DİPLOMASİSİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU. SİVİL DİPLOMASİ KANALLARI. https://tasam.org/Files/Icerik/File/SDK_SEH_Rapor_TR_pdf_8fa66775-0334-41ff-887d-321d8a6231e4.pdf

Türkiye Belediyeler Birliği (2012). Kardeş Şehirler Uluslararası Belediye İş Birlikleri ve Birliğimizin Rolü. (776), Türkiye Belediyeler Birliği: Ankara.

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (2011). 50. Yılında Yurtdışına İşçi Göçü, <https://media.iskur.gov.tr/15347/istihdamda-3i-sayi-3.pdf> (02.02.2020).

Türkoğlu, İ. (2013). Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17-18 (26-27-28-29), 41-70. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duhfd/issue/23027/246200> (11.09.2023).

Türkoğlu, İ. & Bucaktepe, A. (2015). Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği ve Avrupa Birliği Ülke Uygulamalarından Örnekler. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (2), 319-336. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Cusosbil/Issue/32044/354335>

Uclg-Aspac. (2004). The Constitution Of The World Organisation Of United Cities And Local Governments. Asia Pacific Regional Section (Uclg Aspac).

United Cities And Local Governments (Uclg) (2004), Agenda 21 For Culture, At <http://www.cities-localgovernments.org/uclg/upload/template/templatedocs/uclg-wgc-agenda21culture.pdf>, (11.09.2023).

Van Der Pluijm, Roger ve Melissen, Jan. (2007). City Diplomacy: The Expanding Role Of Cities In International Relations. The Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, (Çevrimiçi), https://www.uclg.org/sites/default/files/20070400_cdsp_paper_pluijm.pdf (11.09.2023).

Viltard, Yves: “Diplomatie Des Villes: Collectivités Territoriales Et Relation Internationales”, Politique Étrangère, C. III, 2010, S. 593- 604, (Çevrimiçi), <https://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2010-3-page-593.htm> (18.06.2023).

Yaylı, H. & Gönültaş, Y. C. (2018). Uluslararasılaşan Yerel Yönetimler: Yerel Dış Politika (Paradiplomasi) Kavramına Teorik Bir Bakış. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20 (2), 271-288. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuibfd/issue/39904/473751> (11.11.2023).

Yaylı, H., Pustu, Y. (2008), “Yerel Demokrasinin İlkeleri”, Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi, Cilt:4, Sayı: 16, Kış 2008, Ss. 133-154.

Yıldız, Ünal. (2018) “Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler: Latin Amerika Ülkeleri Üzerinden Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Yücel Batmaz, N. (2016), “Yerel Yönetimlerin Üye Oldukları Uluslararası Kuruluşlar Üzerine Bir Değerlendirme “Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği””, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 51, (1): 103-128

Zelinsky, W. (1991). The Twinning Of The World: Sister Cities In Geographic And Historical Perspective. Annals Of The Association Of American Geographers. 81(1), 1-31

İnternet Kaynakları

<http://www.yereldiplomasi.gov.tr/aglar/birlesmis-kentler-ve-yerel-yonetimler-teskilati-united-cities-and-local-governments/> (14.06.2023)

<https://www.sde.org.tr/reyna-varinia-aguilar-pinto-arastirmaci/genel/mercosurun-30-yili-kose-yazisi-21834> (10.07.2023)

https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_86#:~:text=K%C3%B6kl%C3%BC%20bir%20tarihe%20sahip%20olan,ve%20b%C3%B6lgesel%20y%C3%B6netimi%20temsil%20etmektedir. (14.06.2023)

<https://www.boston.gov/economic-development/sister-cities> (10.08.2023)

<http://wellington.govt.nz/about-wellington/internationalrelations/sister-cities/historical-sister-cities/canakkale> (12.07.2023)

<https://sistercities.org/arts-culture/spring-new-year-celebration-forms-community-bonds/> (10.05.2023)

[https://home.gotsoccer.com/\(X\(1\)\)/rankings/event.aspx?EventID=50083](https://home.gotsoccer.com/(X(1))/rankings/event.aspx?EventID=50083) (10.07.2023)

<http://www.chicagosistercities.com/news/galway-committee-celebrates-21st-annual-oyster-festival-racing/> (10.07.2023)

<https://medium.com/the-sister-cities-exchange/celebrating-rich-and-vibrant-pakistani-culture-through-folk-music-4c7b152f1acc> (10.08.2023)

https://bostonchildrensmuseum.org/sites/default/files/pdfs/BostonStories_WebPDF_614.2.pdf (10.04.2023)

<https://www.cityofadelaide.com.au/about-adelaide/sister-cities/austin-usa/> (10.10.2022)

<http://www.chicagosistercities.com/events/4th-annual-firebird-gala/> (15.09.2023)

<https://www.sistercities.org/youth-and-education/> (10.04.2023)

<https://www.colorado.edu/cas/resources/colorado-resources> (10.10.2023)

<https://www.insamer.com/tr/ulke-profilu-ruanda/> (10.04.2023)

<https://medium.com/the-sister-cities-exchange/hamburg-steps-up-during-refugee-crisis-2eb46657c541> (11.11.2022)

<https://sistercities.org/category/news-categories/news/page/11/?page=1>
(20.12.2022)

<https://sistercities.org/uncategorized/denver-co-donates-equipment-to-improve-sanitation-in-its-sister-city-axum-ethiopia/> (10.04.2023)

<https://www.phoenixsistercities.org/disability-awareness/?preview=true#icwd>
(20.12.2023)

<https://bouldercolorado.gov/services/boulder-sister-city-program> (10.12.2022)

<https://megacitiesproject.org/projects/innovation-transfers/> (10.12.2022)

<http://arsiv.uclg-mewa.org/misyon-ve-vizyonumuz.html> (11.12.2022)

https://www.ab.gov.tr/bolgeler-komitesi_45637.html (12.12.2022)

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/glocalization?q=glocalization> (10.11.2022)

<https://aklinizikesfedin.com/algı-konusunda-bir-klasik-gorunmez-goril-deneyi/>
(10.12.2022)

<https://internationalhouston.wordpress.com/2016/01/15/houston-karachi-sister-city-association-sponsors-new-water-pump-in-response-to-devastating-heat-wave-2/> (10.05.2023)

<https://aapress.com/2017/09/iraqi-voices-mini-film-fest/> (17.04.2023)

<http://www.tdbb.org.tr/tdbb/wp-content/uploads/2018/07/TDBB-2017-Faaliyet-Raporu-k.pdf> (10.04.2023)

<https://www.longmontsistercities.com/> (10.12.2022)

<https://eurocities.eu/about-us/> (14.06.2023)

http://www.tdbb.org.tr/?page_id=38&lang=tr (20.12.2022)

<https://www.elstreeborehamwood-tc.gov.uk/> (20.12.2022)

<https://tempesistercities.org/> (20.11.2022)

<https://columbussistercities.com/> (10.11.2022)

<https://tdk.gov.tr/> (18.08.2023)